

VERSLAG STATENCOMMISSIE LANDELIJK GEBIED WATER (BODEM) EN MILIEU VAN PROVINCIE UTRECHT

15 januari 2025

Aanwezigheid**Voorzitters:** Mw. A. Oude Luttikhuis, Mw. M. Welschen- van der Hoek**Namens het College van GS:** Mw. M. Sterk, Dhr. H. Bakker, Dhr. H. van Essen**Woordvoerders:** Dhr. E. Hart (GroenLinks), Mw. M. van Elteren (GroenLinks), Dhr. M. Lubbers (PvdA), Mw. W. de Boer (PvdA), Mw. J. Batteau (PvdD), Dhr. L. van Lunteren (Volt), Dhr. A. de Jong (Volt), Dhr. P. Overkleeft (D66), Mw. M. de Widt (D66), Dhr. S. de Jong (ChristenUnie), Dhr. A. Schaddelee (ChristenUnie), Dhr. K. van Vuuren (BBB), Mw. J. Zagt-Lokhorst (BBB), Dhr. C. Westerlaken (CDA), Dhr. A. Draisma (CDA), Dhr. R. Daniels (PVV), Dhr. E. Peer (VVD), Mw. J. van Gilse (VVD), Mw. M. Hoek (50PLUS), Dhr. F. van Breukelen (FVD), Dhr. B. van den Dikkenberg (SGP), Dhr. R. Berends (SGP), Dhr. T. Schipper (SP), Dhr. E. Virginia (GroenLinks), Dhr. R. Franken (GroenLinks), Dhr. J. Vogel (BBB), Dhr. J. van der Linden (SGP)**Van Ambtelijke zijde aanwezig:** Dhr. F. Kools (Statenadviseur), Dhr. R. van Paridon (Commissiesecretaris)**Opening en algemeen****1. Opening**

De voorzitter: Goede goeiemorgen allemaal. Goedemorgen meneer, welkom aan iedereen hier in de Statenzaal. Via Teams of de livestream. We zijn hier voor de vergadering van de Statencommissie landelijk gebied, water en bodem en milieu afgekort LWM. We hebben een overvolle agenda en om die af te kunnen werken is de vergadertijd met bijna twee uur verlengd. De eerste helft van de vergadering, die loopt tot 13.00 uur. Daarna krijgen we de lunch lezing over de Stichting Landbrief en vanaf 14.00 uur hebben we extra vergadertijd tot 15.45, met dank aan de Commissie B&E die wat vergadertijd heeft afgestaan aan deze vergadering. Ik vraag u nu alvast om aan het einde van de vergadering de zaal meteen te verlaten, zodat B&E haar ingekorte tijd optimaal kan gebruiken. Marlies Welschen neemt na de lunch het voorzitterschap van mij over. Voor alle duidelijkheid, we hebben geen gelegenheid tot uitloop, dus ik doe op iedereen weer een beroep om kort en bondig te zijn. We gaan ook geen technische vragen meer stellen. Zoals gezegd, volle agenda met acht bespreekpunten, bespreekstukken waaronder drie statenvoorstellen. De spreektijd is voor iedere fractie dertien minuten, voor GS vijfenveertig minuten, interrupties en antwoorden zijn geen onderdeel van de spreektijd. Maar de interrupties en de antwoorden graag wel heel kort. We hebben verder geen afmelding ontvangen en dan gaan we door naar de agenda.

2. Vaststellen agenda

De voorzitter: Agendapunt twee, vaststellen van de agenda. Er is één grote wijziging opgetreden sinds De voorzitters mail van afgelopen vrijdag. De agendering van de Statenbrief Voortgangsrapportage vergunningsverlening stikstof is door de betrokken fracties ingetrokken. Ook de Agenderingsmotie van de BBB-fractie is bij dat punt ingetrokken. Daarmee vervalt het hele agendapunt. Verder behandelen we de volgorde zoals u dit op dit moment op het Staten informatiesysteem kunt zien. We hebben geen opmerkingen ontvangen. Gedeputeerde mevrouw Sterk is meteen na de pauze enige tijd niet beschikbaar. Daarom beginnen we na de lunch eerst met de agendapunten van gedeputeerde Has Bakker. Gedeputeerde Van Essen is voor de lunch niet aanwezig. Als we ergens in de knel komen, zal ik tussentijds vragen om de vergadervolgorde iets aan te passen. Is iedereen het hiermee eens?

Chris Westerlaken: Voorzitter het is, het is meer een vraag bij de orde dan een ordevoorstel, maar mag ik van u weten wie opwaarderingen of verzoeken tot opwaardering? Het heet tegenwoordig anders in de nieuwe werkwijze, maar wie vaststelt of dat die op de agenda kwamen. Het was altijd te doen gebruikelijk dat De voorzitter van de commissie dat

deed. Maar ik krijg de indruk dat dat nu op een andere manier gaat? En ik verbaas me daarover want er staan stukken op die rustig bij de behandeling van de omgevingsvisie ter sprake zou kunnen komen.

De voorzitter: Ja, dank u wel. De agendapunten en de agenda's van alle commissies die worden in het presidium besproken en daar worden ze ook vastgesteld. De voorzitter heeft nog wel enigszins wat ruimte om te kijken of de volgorde anders moet of wat dan ook, maar het presidium gaat hierover. Ja? Agenda vastgesteld? Verder geen vragen. Gaan we door naar de mededelingen.

3. Mededelingen

De voorzitter: Ik heb begrepen dat mevrouw Sterk drie mededelingen heeft? Ga uw gang.

Mirjam Sterk: Ja, dat klopt voorzitter. Gaat u er even voor zitten? De eerste is over de NDFF, dat is de Nationale Databank Flora en Fauna. Die zitten in een transitiefase naar meer open databeleid en voor die wettelijke verankering van het open databeleid is het nodig dat het Rijk een Algemene Maatregel voor Bestuur in werking laat treden, een zogeheten AMvB en dat provincies tot een gemeenschappelijke regeling komen. En de planning daarvoor is dat dat eind 2025 gereed is. Maar om hierop vooruitlopend het open databeleid van het NDFF toch al in januari, dus deze maand, in werking te laten treden, moesten er twee zaken geregeld worden. En ten eerste dat alle GS-en en van alle provincies het open databeleid hebben vastgesteld en gepubliceerd. En ten tweede dat de huidige governance structuur nog even wordt voortgezet en wordt vastgelegd in een tijdelijke bestuursovereenkomst tussen Rijk en provincies. In de GS-vergadering van 7 januari zijn de besluiten hierover genomen en kan het open databeleid, na de ondertekening van de bestuursovereenkomst tussen LVVN en provincies, in januari 2025 in werking treden. En die voortgang van die gemeenschappelijke regeling zal in 2025 twee keer hier in de Staten worden behandeld. En tot slot kan, indien gewenst bij IPO, bij 12 geïnformeerd worden of de Staten een informatiesessie of demo verzorgd zouden willen hebben over hoe je dat NDFF kunt raadplegen en hoe je die data kunt interpreteren. Dat is de eerste opmerking over het NDFF. Dan had ik een korte mededeling over de wolf. Zoals jullie wellicht herinneren is er op 11 november 2024 een wolf aangereden en sectie heeft uitgewezen dat dat één van de welpen is van de Utrechtse roedel. Omdat wij natuurlijk bezig zijn met ook een vergunning voor die roedel, dacht ik is dat goed om hier even te noemen. Ik ga niet elke aanrijding hier melden in de Staten, maar dit leek mij een belangrijke. En u kunt altijd op basis van de data bij 12 zien wat er aan afgelopen drie maanden aan aanrijdingen en zo in alle provincies is, heeft plaatsgevonden. En ten slotte heb ik nog een mededeling over de beslissing op bezwaar van Schiphol. Eerder dit jaar hebben wij op verzoek van de vergunninghouder een natuurvergunning of hebben wij op verzoek een van de vergunninghouder een natuurvergunning ingetrokken waarmee Schiphol extern wil salderen. En aan deze intrekking hebben wij de voorwaarde verbonden dat deze niet eerder in werking treedt dan nadat de door de minister aan Schiphol verleende natuurvergunning onherroepelijk wordt. En daarmee is de mogelijkheid opengehouden om de desbetreffende stikstofruimte alsnog in te zetten voor de natuur of het legaliseren van projecten binnen onze provincie, waaronder ook de PAS-melders. Ik heb die mededeling eerder ook al gedaan, maar Schiphol is het oneens met deze voorwaardelijkheid en heeft namens vergunninghouder bezwaar aangetekend. Wij hebben dit bezwaar ongegrond verklaard, omdat wij, in tegenstelling tot het advies van onze externe bezwaarschriftencommissie, van mening zijn dat er voldoende provinciaal belang is bij het verbinden van de voorwaardelijkheid aan onze besluitvorming. Dus daarvan akte.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan gaan we door naar agendapunt vier, vaststellen verslag Commissie LWM.

Jesseka Batteau: Voorzitter?

De voorzitter: Sorry, mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Mag ik nog een verduidelijkende vraag stellen over de mededelingen?

De voorzitter: U mag heel kort een vraag stellen.

Jesseka Batteau: Want dus de provincie is niet akkoord gegaan met die, met dat, met dat bezwaar, maar kan daar weer tegen in beroep gegaan worden? Dus kunnen we een rechtszaak verwachten daar, naar aanleiding daarvan.

Mirjam Sterk: Nou ik stel voor dat ik u daar even schriftelijk over informeer over wat de mogelijke consequenties zijn, want dat kan ik u zo niet zeggen.

4. Vaststellen verslag commissie LWM

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan gaan we wel naar agendapunt 4. We hebben geen opmerkingen bij het verslag ontvangen, dus ik ga ervan uit dat iedereen akkoord is.

5. Termijnagenda LWM

De voorzitter: Dan gaan we naar agendapunt 5. We hebben tevoren geen opmerkingen of vragen ontvangen. Wel twee punten van mijn kant. U heeft in De voorzittersmail een oproep kunnen lezen om mee te denken en mee te helpen bij twee komende SP-sessies in maart. Dat is de sessie over natuurrealisatie op 12 maart en de sessie over toekomst landbouw en voedsel op 26 maart. Meer informatie kunt u op het Statenportaal en bij de griffie ophalen. En daar kunt u zich ook opgeven. Verder vestig ik graag extra aandacht op de Waterdag op 29 januari samen met onze waterpartners. Die middag vindt buiten de deur in Maarssen plaats. Om iedereen bijtijds te kunnen verdelen over de verschillende sessies, vraag ik u om u snel aan te melden. Ik begrijp dat we tot nu toe veel aanmeldingen in het algemeen hebben, maar haast nog geen aanmeldingen van u, van de Staten. Geef u daarom snel op en dat kunt u doen via het Statenportaal.

De voorzitter: Dan gaan we naar agendapunt 6, actuele vragen. Mijnheer Peer.

Edgar Peer: Ik heb een korte vraag over agendapunt 5, de termijnagenda. We hebben voor de jaarwisseling van de gedeputeerde te horen gekregen dat de Kaderrichtlijn water dat we daar nog voor de jaarwisseling ook informatie over zouden krijgen. Nou zie ik dat de behandeling in juni is. Ik heb er ambtelijk een vraag over gesteld. Is het ook inderdaad de bedoeling dat we nog zes maanden wachten op het eerste voorstel over Kaderrichtlijn Water? Want volgens mij is in de vorige behandeling door diverse commissieleden aangegeven dat het toch echt wel haast bij dit agendapunt is.

De voorzitter: Deze vraag is eigenlijk bestemd voor de heer Bakker. Die is er nu op dit moment niet. Dus misschien kunt u die later nog een keer stellen of kunt u, mevrouw Sterk? Nee, u moet uw vragen later nog even een keer weer stellen. Is dat goed? Oké, dank u wel.

6. Actuele vragen

De voorzitter: Waar was ik gebleven? Agendapunt 6. We hebben geen actuele vraag dus daarom gaan we door naar alle stukken die ter bespreking staan.

Ter bespreking

7. SV Ambities landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050

De voorzitter: Agendapunt 7, Statenvoorstel ambities landbouw en voedsel. Via het voorstel worden uw Staten gevraagd de beleidskaders uitgewerkt in de kader stellende notitie Ambities landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050 vast te stellen. Op 16 oktober jongstleden is deze notitie in een eerste ronde heel uitgebreid besproken. Het voorstel geeft aan welke wijzigingen sindsdien zijn doorgevoerd. Omdat dit de tweede bespreking is, vraag ik u zich zo veel mogelijk te beperken tot de wijzigingen en hoe die verwerkt is. Dan ga ik nu even aan alle fracties af op volgorde van grootte. De BBB, heeft u hier nog iets? Ja ga uw gang mijnheer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja, dank u wel voorzitter. Nou allereerst wil ik heel graag het college en specifiek de gedeputeerde danken voor de prettige aanloop en de ruimte die we als PS hebben gekregen om ook echt zelf een goed beeld te vormen bij dit stuk. En ik kijk daar heel plezierig op terug. Dus dank daarvoor en ik herken ook eigenlijk veel van wat we de vorige ronde in deze commissie hebben besproken, herken ik terug in het stuk, dus ook daarvoor veel dank. En

er zijn nog vier punten die ik vandaag graag zou willen benoemen. En het eerste punt gaat over de ambitie om toe te werken naar 15 procent biologisch landbouwareaal. En laat ik vooropstellen dat we als BBB niet per se tegen deze ambitie zijn. Want biologisch kan een ontwikkelpad zijn voor een individuele agrariër, maar dat kan natuurlijk alleen als daar ook een goed en robuust verdienmodel onder ligt. En daar zit wel een beetje mijn zorg. Want wat gebeurt er als we als provincie aan de ene kant de productie heel erg gaan stimuleren, maar onvoldoende doen aan de vraagkant. Dan heeft dat natuurlijk consequenties voor de prijzen die boeren kunnen krijgen voor hun producten. Dus naast dat je daarmee het verdienmodel voor toekomstige biologische boeren onder druk zet, raak je daarmee ook de huidige bioboeren en volgens mij moeten we daar heel voorzichtig mee zijn. En het tweede punt wat ik graag zou willen maken is dat er in de kader stellende notitie een aantal keer wordt verwezen naar het UPLG terwijl feitelijk door de keuze van het Rijk om te stoppen met het NPLG het UPLG een andere status heeft gekregen. En het lijkt ons daarom dus beter om de term UPLG uit de tekst te schrappen en te vervangen door meer algemene termen. Daarmee verandert de inhoud en de koers van het document niet, maar is het wel een wat minder snel een verouderd document. Dan voorzitter, het derde punt. Dat gaat over jonge boeren. In de ambities lezen we dat de provincie jonge boeren wil ondersteunen met behulp van subsidies. Daar staan we als BBB ook zeker achter. Toch missen we het punt met betrekking tot bedrijfsovername. En een bedrijfsovername is één van de meest ingrijpende gebeurtenissen in de carrière van een jonge boer en is tevens ook het moment waarop een bedrijf een wat andere richting in kan slaan, omdat de nieuwe generatie toch een wat andere kijk heeft op de zaak dan vader of moeder. En het is voor jonge boeren echt een enorme uitdaging om de overname te financieren en laat staan dat ze dan daarnaast nog in staat zijn om de alle door de overheid gewenste duurzaamheidstransities door te maken en te financieren. En ik denk dat we daar als provincie meer op zouden moeten en kunnen doen en ik ben ook echt benieuwd naar hoe andere fracties daarnaar kijken. En misschien kunnen we daar ook samen in optrekken om te kijken hoe kunnen we nou die duurzame bedrijfsovername faciliteren? En hetzelfde geldt ook eigenlijk voor zijinstromers. De focus bij bedrijfsovername gaat heel erg over familie, familiale bedrijfsovername. Maar ik denk dat we ook moeten kijken hoe kunnen we nou andere mensen die van zijinstromen de sector in komen, hoe we die kunnen helpen. En dan, voorzitter, mijn laatste punt. Dat gaat over de stoppende boeren. Helaas zien we op dit moment dat heel veel boeren om ons heen ervoor kiezen om hun bedrijf te beëindigen. En dat is natuurlijk behoorlijk tragisch en daarom heeft de overheid ook wat mij betreft of wat ons betreft een verantwoordelijkheid om ook die gestopte ondernemer een nieuw perspectief te bieden en dat gaat wat ons betreft ook verder dan alleen ondersteuning via de plattelandscoaches. Dit vraagt ook om ruimte in beleid, waaronder het RO, het Ruimtelijke Ordeningsbeleid, om ook nieuwe en andere activiteiten te ontplooiën op de locatie van het bedrijf. En ik zou ook de gedeputeerde willen vragen of ze erop kan toezien dat we dit aspect ook echt duidelijk laten terugkomen in de behandeling van de omgevingsvisie en de omgevingsverordening. Want ik denk dat we daar met name dat in zouden moeten laten landen. Dus ik ben benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde daarop. En dat waren mijn punten voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik door naar GroenLinks, de heer Hart.

Ernst Hart: Ja dank u wel voorzitter. Ja, toen de wekker vanmorgen ging, dacht ik ja daar heb ik best zin in, ondanks die mist. Ik denk, mooie onderwerpen vandaag, hartstikke leuke collega's enthousiaste gedeputeerde en dan begint de BBB ook nog met zo een positieve feedback. Ik vind het fantastisch. Dus, dat was hem, fijne dag verder. Nee, ik wil graag ook nog wel eventjes iets inhoudelijks daaraan toevoegen. Voorzitter, als u dat goed vindt, want ik heb het al eerder uitgesproken. Ik wil graag nogmaals grote dank uitspreken voor het vele werk in het afgelopen jaar, om tot deze stukken over de toekomst van landbouw en voedsel in de provincie Utrecht te komen. Het is absoluut geen gemakkelijke klus, maar het is én belangrijk én fundamenteel én broodnodig en het uitgangspunt was een prima analyse van de huidige situatie van ons landbouw en voedselsysteem, inclusief knelpunten, problemen en kansen. En daar geef ik nogmaals onze complimenten voor vanuit GroenLinks. Maar in de vorige besprekingsronde op 16 oktober was ik op het vervolg daarvan best wel kritisch en dan met name op de zeer ruime kaderstelling met vrij vaag omschreven ambities. Maar gelukkig zijn die ambities nu scherper geformuleerd en de toevoeging van de overkoepelende ambitie duurzame productie van gezond voedsel vinden wij een enorme verrijking. Want dat is toch uiteindelijk de kern van de zaak, duurzame productie van gezond voedsel, toegankelijk voor iedereen. Voorzitter, op dit grote onderwerp blijft er altijd wat wensen over en zeker voor GroenLinks, maar we realiseren ons ook dat er in deze Staten nogal verschillend wordt gedacht over toekomst en maatregelen als het om ons landbouw en voedselbeleid gaat. En daarom beperk ik mij nu en wil ik graag aangeven dat wij met deze kader stellende notitie en ambities uit de voeten kunnen. En ook dat we reikhalzend uitkijken naar het uitvoeringsprogramma en dat is dan

tevens een mooi en geschikt moment om als provinciale staten verder met elkaar van gedachten te wisselen. En tot nu toe heb ik dat altijd als zeer prettig ervaren. Zowel in deze commissie als tijdens de infosessies, de vele infosessies, de inspirerende SPS sessies en de boeiende werkbezoeken. En, niet onbelangrijk, hopelijk heeft tegen die tijd ook ons Haagse kabinet eindelijk een perspectiefrijk landbouw en voedselbeleid gepresenteerd. Maar dat terzijde. Voorzitter, tot slot heb ik nog twee vragen voor onze gedeputeerde. Eén specifieke en één algemene. De specifieke. Ziet ons college goede kansen voor een soort van Utrechts versnellingsplan biologisch, in het nog op te stellen uitvoeringsprogramma, zodat we voortvarend van het huidige aandeel van zes procent bio landbouw naar vijftien procent gaan? En daarmee onderken ik tevens de opmerking, ik denk dat dat het was? De opmerking van collega Van Vuuren dat vraag en aanbod daar natuurlijk gelijk opgaan. Maar dat ontslaat ons niet van de ambitie en de verplichting, wat mij betreft, om die nou die toch nog wat lager percentage, dat bescheiden percentage van zes procent snel op te krikken naar vijftien procent, zoals ook landelijke de ambitie is en Europees zelfs 30 procent. Dan de meer algemene vraag, want dat houdt mij de laatste tijd nogal bezig. Hoeveel andere provincies zijn er op dit moment eigenlijk bezig met een vergelijkbaar traject rond landbouw en voedsel richting 2050? Zijn wij de enige provincie, of misschien de eerste provincie? Is daar iets over bekend? Tot zover voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Van Gilse van de VVD.

Juliëtte van Gilse: Dank voor het voor het woord voorzitter. Het is belangrijk dat we in de toekomst leefbaar landelijk gebied en voedselzekerheid hebben voor onze provincie. En helemaal met alle ontwikkelingen nu in Europa en in de rest van de wereld. We vinden het heel erg belangrijk om die voedselzekerheid voor onze inwoners te borgen. De VVD ziet veel van haar punten terugkomen in dit stuk, maar heeft ook nog een aantal zorgen, ook over de aangebrachte wijzigingen na oktober. Allereerst een procedureel punt. We vinden het jammer dat het besluitpunt heel beknopt is en eigenlijk alleen maar zegt dat we deze kader stellende notitie vaststellen. En daarin is helemaal niet uitgewerkt waar we nou precies over besluiten. Waarom is er bijvoorbeeld niet voor gekozen om de tien ambities in het besluit zelf op te nemen? Dat zou wat ons betreft juist heel erg goed in de werkwijze van provinciale staten passen. Daarbij is qua inhoud de grootste zorg dat deze kader stellende notitie niet de wensen en draagkracht van onze inwoners en boeren als uitgangspunt heeft genomen, maar ideeën over hoe zij zouden moeten gaan eten en over hoe zij zouden moeten gaan boeren, volgens de provincie. Gelukkig staat er wel in de ambitie een verdienmodel met ruimte voor ondernemerschap, dat het halen van de doelen aan de boeren zelf gelaten moet worden, hoe ze dat gaan doen. De vraag is alleen of al die andere opgenomen ambities in het stuk wel genoeg ruimte daarvoor bieden, om de boeren echt zelf hun bedrijfsvoering te laten kiezen en daar keuzes in te laten maken. Wat de VVD betreft zijn alle boeren en ook gangbare boeren moeten daarin mee kunnen gaan. Is er volgens de gedeputeerde in deze visie wel genoeg ruimte voor de, eigenlijk wel ruimte voor gangbare boeren in de toekomst in onze provincie? Daarnaast sluit ik me aan bij de BBB over het vragen voor aandacht voor de jonge boeren. Het is heel erg belangrijk dat ook zij mee moeten gaan en we met hen in gesprek gaan en naar luisteren. Ik hoorde kort iets over het garant gaan staan als provincie. Dat vind ik wel spannend. Daarin hebben wij als provincie ook kaders in hoeverre we dat doen. Onder andere de nota financieringsbeleid en de VVD vindt het in ieder geval belangrijk dat wat we doen, binnen die kaders past. Ik zie een interruptie.

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Gezondheid voorzitter. Dank. Voorzitter, ik hoor de VVD zeggen ruimte voor de gangbare boer in de toekomst. En ik was even benieuwd hoe definieert de VVD dan gangbaar en hoeveel ruimte heeft de VVD in haar hoofd?

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Zoals we al benadrukt, vinden wij het heel erg belangrijk dat wij de doelen stellen en dat de boeren zelf mogen bepalen hoe ze die gaan halen. Dus dat wij niet hun bedrijfsvoering helemaal gaan opleggen. En daarin vind ik dat alle boeren mee kunnen gaan en dat er dat wij niet gaan opleggen op welk labeltje op welke manier ze dat gaan doen. Zolang we maar naar de gestelde doelen gaan samen.

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja voorzitter, zolang we naar de gestelde doelen gaan maar volgens mij blijkt dat dat op dit moment niet, of niet in voldoende mate gebeurt. Dat is een achtergrond van een noodzaak voor de transitie in het landelijk gebied, zeker op het gebied van natuurherstel en gezond voedsel. Dus welke interventies ziet de VVD dan wel mogelijk? Want het gaat niet goed, dus we moeten gaan sturen om dat doel om dat te bereiken. We kunnen niet doorgaan zoals we altijd deden. Toch? Of vindt de VVD van wel?

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Ik wil allereerst ook wel even een vervolgvraag stellen straks aan VOLT of zij dan ineens geen ruimte zien voor gangbare boeren in onze provincie? Want dat haal ik een beetje uit de vraag. Maar ook in het stuk zijn ook een aantal aanknopingspunten die juist de ruimte bieden van hoe we daarnaartoe gaan. Bijvoorbeeld het omgaan met innovaties en andere bedrijfsmodellen. En wat mij betreft zijn er heel veel mogelijkheden binnen bedrijfsvoering mogelijk voor boeren, om richting gestelde doel doelen te gaan en mogen ze daar zelf een afweging in maken.

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja, tot slot voorzitter. Dan kan de VVD nog één goed voorbeeld geven?

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Ja ik wil eigenlijk nog wel even wijzen naar de SPS-sessie die we een tijdje geleden hadden, waarin ook op het scherm werd laten zien wat er met bedrijfsvoering maatregelen en met innovaties daadwerkelijk best wel veel reductie mogelijk is. En dat ook aangetoond is. Het is alleen belangrijk dat als rijksoverheid gaan, de rijksoverheid zorgt dat er geborgd is, hoeveel juridisch geborgd is, hoeveel daarmee te behalen is en dat we uiteindelijk aan de gang kunnen gaan daarmee. Maar er is degelijk, wel degelijk met de stapeling van bedrijfsvoering maatregelen en innovaties heel veel reductie mogelijk.

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse, gaat u verder.

Juliëtte van Gilse: Dan ga ik door naar mijn volgende punt. Want dat gaat over dat we het zo belangrijk vinden dat de inwoners zelf de ruimte hebben om te kiezen wat zij op hun bord willen hebben liggen en hoe zij willen consumeren. En er is eigenlijk als eerste ambitie aan dit stuk nog, na de vorige bespreking, de productie van de duurzame productie van gezond voedsel toegevoegd. En ik vraag mij gelijk af wat deze ambitie nog toevoegde op de al opgenomen ambities over duurzame productie en over de ambities natuur inclusieve kringlooplandbouw en de ambitie duurzaam en gezond voedingspatroon voor consumenten? Want die gaan zowel over de duurzame productie als over gezond eten. Wat ook erg belangrijk is, maar waar wel belangrijk is om ook rekening te houden met onze inwoners. Er staan wel heel erg veel streefpercentages in en de optelsom van die ambities die lijken heel erg te sturen en op te leggen wat waar verbouwd moet gaan worden en op welke manier en op welke manier onze inwoners moeten gaan eten. Als je dat heel erg strikt door vertaalt zou je dat bijna kunnen klinken als een planeconomie.

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Batteau. Ga uw gang.

Jesseka Batteau: Ja, dank u wel voorzitter. Ja, dan ben ik toch benieuwd. Ik word getriggerd door het woord streefcijfers want dat is nou precies waar wij als PvdD vonden dat er weinig streefcijfers in dit stuk staan. Dus ik was even benieuwd welke streefcijfers de VVD in gedachten had, waar u moeite mee heeft?

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Er wordt onder andere genoemd streefpercentage van 60 procent plantaardige eiwitconsumptie, regionale consumptie van 15 procent en 15 procent van het landbouwareaal biologisch in 2030, met daarbij dat GS die trend nog wil doorzetten naar 2050. Nou, dat zijn best wel forse streefpercentages. Die best wel wat betekenen voor onze provincie.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ja nou goed, wat ons betreft zijn dat hele algemene cijfers die we, waar we al heel lang tegen aankijken. Waar we niet, waar we eigenlijk geen maatregelen voor nemen, dus voor ons waren dat niet cijfers waar we nou heel erg van schrikken. Juist niet. We vinden ze niet scherp genoeg. Maar goed dank voor de antwoorden.

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse gaat u verder. Uw microfoon.

Juliëtte van Gilse: Nou goed, wij denken in ieder geval dat een aantal van deze streefambities en cijfers ook zullen leiden tot minder voedselproductie en inefficiëntie. En in hoeverre is daarbij voedselzekerheid meegenomen? En maar in hoeverre is er ook ruimte voor innovatieve manieren van voedselproductie, waar bijvoorbeeld minder grond voor nodig is? Dan wil ik verder gaan over ambitie 5, het zorgvuldig omgaan met de landbouwgronden. Wij vinden het als VVD ook belangrijk dat er genoeg flexibiliteit is in onze provincie om met maatschappelijke ontwikkelingen om te gaan, zoals wonen, economie, recreatie, natuur. Er komt nog een afwegingskader, is opgenomen. In hoeverre zijn die maatschappelijke ontwikkelingen, kunnen die integraal worden afgewogen in dat afwegingskader en is daar voldoende ruimte voor? Ten slotte willen we wel nog benadrukken ook, dat we voorstander zijn van true pricing maar het ook belangrijk vinden dat onze inwoners moeten kunnen blijven betalen, want ook als wij als provincie gaan bijplussen is dat uiteindelijk geld van onze inwoners. En wij vinden dat voor iedereen veelzijdig en gezond eten toegankelijk moet zijn en blijven. Hoe gaan we dat, daarvoor zorgen in deze visie? Voor zover voorzitter.

De voorzitter: Bent u klaar? Ja dank u wel. Dan ga, Oh, u heeft nog wat interrupties. Mijnheer Overkleeft.

Philip Overkleeft: Ja dank, voorzitter. Voorzitter, is mevrouw Van Gilse met mij eens dat het juist in het belang van de boeren is dat er eerlijk wordt geprijsd en dat producten dus noodzakelijkerwijs in sommige gevallen duurder zullen moeten worden?

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Zeker, de VVD is heel erg voorstander van true pricing, waarbij de gebruiker en de vervuiler betaalt. Dat moet meegenomen worden in de kosten. Dat is heel erg belangrijk, maar we moeten wel waken dat de kosten uiteindelijk voor onze inwoners te dragen zijn. En ik vind wel dat we dat moeten afwegen en daar rekening ook mee moeten houden.

De voorzitter: Dank u wel, meneer de Jong nog. Oh meneer Overkleeft nog eerst.

Philip Overkleeft: Voorzitter, met uw welnemen, dat ruikt toch een beetje naar prijspolitiek. Is mevrouw Van Gilse dat met mij eens?

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Nee, dat is totaal niet de bedoeling, juist andersom. Het probeert er juist voor te waken dat wij het eindelijk als provincie heel erg zelf moeten, geld moeten gaan stoppen in het in het eten omdat het niet meer betaalbaar wordt voor de inwoner. En dat zou denk ik juist prijspolitiek zijn.

De voorzitter: Mijnheer De Jong. U had nog? Ja.

Amos de Jong: Voorzitter interessant hè? Want wat fijn dat de VVD vindt dat ons voedsel betaalbaar moet zijn voor iedereen in de provincie. Daar zijn we het vast allemaal sterk mee oneens, want wij willen graag dat allemaal onbetaalbaar wordt. Dat is natuurlijk niet het geval. Voorzitter, we willen allemaal dat het betaalbaar is maar fair pricing is nou juist het concept waar we zeggen dat al die externaliteiten, bijvoorbeeld door vervuiling en de schade op de leefomgeving, uiteindelijk duurder zijn voor de maatschappij. En dan helemaal voor mensen met de kleine portemonnee. Dus door te werken met fair pricing gaan we juist naar een veel eerlijker prijs voor de, voor producten, waarbij we dus ook schade anderszins beprijzen. Dat is toch een veel eerlijker verhaal? Vindt de VVD dat ook?

De voorzitter: Mevrouw van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Zeker en ik ben ook helemaal voorstander van true pricing maar mijn punt is juist dat we bij alle extra ambities, extra regels, extra zaken die we erbovenop leggen, rekening moeten houden wat dat ook nog met de kosten doet. Dus los van de pricing hebben we allerlei extra straf ambities en allerlei extra ambities op het gebied van

de bedrijfsvoering en op kringlooplandbouw en allerlei andere dingen, waardoor we wel moeten kijken of de opstapeling nog betaalbaar blijft.

De voorzitter: Ja, dank u wel, mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja voorzitter tot slot, dat ben ik heel erg met de VVD eens. En ik vind het ook goed dat ze dat punt, daar moeten we altijd heel goed naar kijken. Daar ga ik zeker in mee met de VVD maar ik denk dat fair pricing niet het concept is dat we er allerlei dingen bovenop leggen, maar dat we juist eerlijk gaan zijn over de daadwerkelijke prijs van het product. Daarnaast kunnen inderdaad andere ambities prijsopdrijvend werken. En daar moeten we kritisch naar kijken. Maar dat is niet de kern van fair pricing.

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Klopt, dat was ook helemaal mijn punt, dat we inderdaad moeten kijken naar alles bij elkaar, maar op zichzelf is true pricing heel goed en belangrijk.

De voorzitter: Ja. Dank u wel. Mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Dank u voorzitter. Ik heb met enige verwondering naar deze, naar deze dialoog, of moet ik zeggen meerdere mensen hebben ingesproken, zitten luisteren en ik vind het lovenswaardig. Ik ben ook voor eerlijke prijzen. Maar ik heb geen idee hoe wij als provincie dat kunnen realiseren. Dus ik vind het prachtig om hierover te discussiëren maar hoe moeten wij dat dan doen?

De voorzitter: Mevrouw van Gilse, heeft u daar een antwoord op?

Juliëtte van Gilse: Nou ja goed ik, in de notitie staan een aantal uitgangspunten hoe we gaan kijken om te zorgen dat de gebruiker en de verbruiker betaalt en dat alle kosten worden meegewogen. En ik vind het een heel goed uitgangspunt om te kijken in hoeverre we dat kunnen doen. Dus ik denk dat deze kader stellende notitie daar in ieder geval een beginpunt voor biedt.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik door naar D66. Mijnheer Overkleeft gaat uw gang.

Philip Overkleeft: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, gezond voedsel op een duurzame manier geproduceerd en bij voorkeur bedoeld voor de lokale markt. Geproduceerd door een sector die niet langer een onevenredig grote impact heeft op onze leefomgeving, onze gezondheid, onze natuur, onze lucht en ons water. Met een verdienmodel dat niet langer gebaseerd is op een zo groot mogelijk volume maar op eerlijke rendabele beprijzing voor alle partijen in de keten. Een model waarin boeren niet langer genoodzaakt zijn om steeds maar weer te investeren in nieuwe technische innovaties, in een zoveelste poging om de uitwassen van een intensief systeem te beteugelen. Een model, voorzitter, waarin op een verantwoorde manier wordt omgegaan met dieren en waarin de risico's van zoonose ziekten worden beperkt. Voorzitter, dat is in een handvol woorden de landbouw, zoals D66 die voor zich ziet. En er is veel meer voor nodig dan de kader stellende notitie landbouw en voedsel die we vandaag bespreken. Een landbouwakkoord bijvoorbeeld, tussen alle partijen in de keten, verstandig beleid vanuit Den Haag en een mentaliteitsverandering vanuit de gedachte dat eerlijke, duurzame producten een eerlijke beloning verdienen. Voorzitter, dat gaan we vanuit dit huis niet allemaal voor elkaar krijgen. Wat we wel kunnen is richting geven aan hoe wij de Utrechtse landbouw van de toekomst voor ons zien. En wij denken dat dat met dit Statenvoorstel best goed is gelukt. We zijn ook blij dat gehoor is gegeven aan onze kritiek, bij de vorige behandeling. Bijvoorbeeld als het gaat om het-

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Daniëls.

Reindert Daniëls: Ja, gezien het huidige veld. De landbouw van D66 vertaalt dat zich niet gewoon direct door naar veel hogere consumentenprijzen?

De voorzitter: Mijnheer Overkleeft.

Philip Overkleeft: Omgekeerd zou je kunnen zeggen dat veel landbouwproducten jarenlang veel te goedkoop zijn geweest, zodat boeren werden genoodzaakt op volume te sturen en niet zozeer op een rendabel bedrijfsmodel. Ik denk dat een transitie nodig is, want het op volume gedreven model heeft ervoor gezorgd dat we nu te maken hebben

met de impact die de landbouw op dit moment heeft. Dus ik denk dat dat wat u zegt eigenlijk een omgekeerde redenering is.

De voorzitter: De heer Daniëls.

Reindert Daniëls: Ja dank u wel. U geeft, u zegt dus mee in feite dus ja, het wordt gewoon, komt in feite bij de consumenten, het wordt flink duurder. Dank u wel.

De voorzitter: De heer Overkleeft.

Philip Overkleeft: Ja, nog even. Kijk, wat net ook werd geconstateerd. De algemene maatschappelijke kosten van doorgaan zoals wij de afgelopen jaren gedaan hebben, zijn ongetwijfeld nog veel hoger dan mogelijk hogere prijzen die zullen betaald moeten worden in sommige gevallen. Voorzitter, ik ga verder. We zijn blij dat gehoor is gegeven aan onze kritiek, bijvoorbeeld als het gaat om bestrijdingsmiddelen. De terugdringing daarvan is nu veel steviger verankerd. Bovendien wordt één en ander nu expliciet in verband gebracht met de Kaderrichtlijn water. Daarmee krijgt dit visiedocument de nodige urgentie mee, want ook al ligt de horizon van dit stuk in 2050, moeten echt nu aan de slag. Voorzitter. We vinden het ook fijn om te lezen dat de ruimtelijke rol van de provincie net wat steviger is neergezet. En wat ons bij de eerste lezing niet was opgevallen, maar wat we na de recente SPS-sessie heel fijn vinden om terug te zien. De provincie wil inzetten op langjarige financiering om groenblauwe dooradering voor de boeren echt realiseerbaar te maken. Laten we daar sneller werk van maken, want daarmee geven we boeren het vertrouwen dat ze nodig hebben om werk te maken van natuur inclusieve landbouw. Ons lijkt dit alvast een goeie manier om het structurele geld voor ANLB te besteden, dat de minister ons in het vooruitzicht stelt. En in brede zin hopen we overigens dat het totale pakket aan rijksmiddelen een wat breder doelbereik krijgt dan alleen agrarisch natuurbeheer. Voorzitter, maar dat terzijde. Ik heb twee vragen, voorzitter. In het statenvoorstel lezen we dat het hiernavolgende uitvoeringsprogramma landbouw en voedsel wordt vastgesteld door GS. Op wat voor manier wordt provinciale staten hierin meegenomen? Want dat wordt ons niet helemaal duidelijk. En dan nog de volgende enigszins zijdelingse vraag. Die houdt verband met de ambitie dierwaardig veehouderij. Momenteel speelt in Duitsland MKZ op en in de Verenigde staten vormt vogelgriep een steeds grotere bedreiging, voor dier en voor mens. Uit de beantwoording van schriftelijke vragen van mijn partij vorig jaar blijkt dat de provincie nauwelijks een rol speelt in de monitoring en bestrijding van zoönose. De verantwoordelijkheden liggen vooral bij Rijk, gemeenten en allerlei overheidsinstanties. Gezien de urgentie van de problematiek kan ik me voorstellen dat de gedeputeerde zich er toch op de één of andere manier tegenaan bemoeit. Kan ze daar een beeld van schetsen? Tot zover voorzitter.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik door naar het CDA. Wie mag ik het woord geven? Mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Dank u voorzitter. Dit is voor mij de tweede keer in mijn Statencarrière. Dat we praten over de toekomst van de landbouw in de provincie Utrecht. De vorige keer noemden we dat nog een landbouwvisie en ik ben blij dat we nu spreken over ambities. Een visie veronderstelt dat wij daar ook veel aan kunnen doen. Maar terecht wordt in dit stuk erop gewezen dat landbouw, zoals het hier uitgevoerd gaat worden en zijn vorm krijgt, vooral een afgeleide is van het Europese en het nationale beleid. En dat wij slechts, eigenlijk slechts, als middelen onze omgevingsverordening hebben, om vorm te geven aan wat wij graag zien gebeuren. Terecht goeie opmerking. Ik snap en ik ondersteun ook de ambities die erin staan, die zijn door een heel zorgvuldig proces van participatie en ook met de Staten tot stand gekomen. Uitstekend verwoord en ik denk ook dat we dit kunnen presenteren. In de provincie en misschien zelfs wel in heel Nederland als voorbeeld van hoe dat je met zo een participatieproces om kunt gaan. Ik ben heel tevreden, maar ik mis een paar kleine onderdelen en dat gaat met name, het woord is hier al gevallen, de gangbare landbouw. Want alles wat we hierin hebben opgeschreven als ambities, zul je moeten realiseren door middel van een transformatie, of een transitie van juist die boeren die we nu gangbaar noemen. De praktijk leert, dat als je iets wil veranderen er altijd een groep is die zegt goh, waarom hebben we dat niet eerder gedaan? Of ik ben al bezig zo en een groep van ongeveer 20 procent die zegt, aan mijn lijf geen polonaise. Ik doe nergens aan mee en die groep die daartussen zit, die toch voor denk ik ongeveer 80 procent op dit moment gevormd wordt door de gangbare landbouw. En in het stuk kom ik weinig tegen over hoe wij die gangbare landbouw het comfort geven dat aan hen gedacht wordt en dat we hen meenemen in dat hele proces. De CDA-fractie overweegt ook om een amendement op dat onderdeel in te dienen. En een ander onderdeel is de koppeling natuur en landbouw. Heel lang hebben we in Nederland een ontwikkeling gezien dat natuur en landbouw tegenover elkaar werd gezet. In dit stuk zie je heel nadrukkelijk dat er een

poging wordt gedaan om die twee met elkaar te verbinden. En misschien kunnen we daar ook heel concreet als provincie Utrecht iets mee doen. In de afgelopen maanden heb ik verschillende agrariërs gesproken die klagen over de manier waarop de terrein behorende organisaties omgaan met, alweer, de gangbare landbouw als het gaat om verpachten van natuurgronden. En ik overweeg een motie in te dienen om GS te vragen met die TBO's in gesprek te gaan om dit meer mogelijk te maken. Omdat je ook daarin die stap kunt zetten richting die transformatie. Wij zijn heel erg blij met het stukje over voedsel. Want heel vaak hoor ik toch bij mensen onbegrip of onkunde of misvattingen over waar voedsel vandaan komt en hoe het geproduceerd wordt. En in dit stuk wordt dat verband gelegd. Is anders als we in de vorige periode een voedselagenda hebben vastgesteld en ik denk dat deze manier zoals we het nu hebben verwerkt een hele correcte en een hele prettige is. Iedereen weet dat voedsel geproduceerd wordt vanaf nu in de landbouw en niet in de supermarkten. Als laatste wil ik nog een keer een lans breken. Ik heb dat al eerder gedaan, in de vorige keer dat we een landbouwvisie vaststelden. Ik heb het ook in de commissie al een keer gedaan en ik overweeg nu om een motie in te dienen om de Staten de uitspraak te laten doen dat wij een Keurmerk Stichtse Heerlijkheid in het leven willen roepen. Om die korte keten te ondersteunen om de producten, we hebben al een Broodje Utrecht, maar ik wil nog verder gaan. Dat ook allerlei producten uit de landbouw in de provincie Utrecht met het Keurmerk Stichtse Heerlijkheid in de schappen van onze supermarkt komt. Dank u.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik door naar de PvdA. Mevrouw, O mijnheer Lubbers. Ja, ga uw gang.

Micha Lubbers: Mijnheer Lubbers in dit geval.

De voorzitter: Excuus.

Micha Lubbers: Dank u wel voorzitter. Ook van onze kant complimenten voor het voor het stuk, het werk dat erin is gestoken, de voorbereiding, de betrokkenheid van PS. En nou ja, ik denk in die zin is het ook een hele ingewikkelde opgave. Ik heb hier nog staan dat het een van onze wensen was van de PvdA om deze collegeperiode tot een visie te komen. Ik heb net gehoord dat het geen visie is maar een lijst met ambities. Maar ja een hele lijst met ambities vormt misschien samen wel een blik op de toekomst die je graag zou willen en misschien is dat toch een klein beetje stiekem een visie. Maar dat terzijde. Ik denk dat hierin een stuk ligt, een hele sterke analyse van de huidige situatie. En als je dat zo eventjes nou ja, je laat passeren, dan zie je dat er een enorme hoeveelheid uitdagingen op de landbouw afkomt. En de ironie wil, dat een deel van deze uitdagingen natuurlijk het gevolg zijn van eerdere successen in de landbouw zelf. En dat heeft natuurlijk te maken met het feit dat er door de intensivering van de voedselproductie, voedsel tegen een lage prijs, een relatief lage prijs geproduceerd kon worden en natuurlijk ook voor een lage prijs gekocht kan worden. Alhoewel het natuurlijk niet een directe relatie is of niet een heel directe relatie tussen de wijze waarop het hier in de provincie geproduceerd is en wat je in de supermarkt voor producten betaalt. Maar dat terzijde. En dat is het tweede punt en dat is natuurlijk dat het succes een keerzijde heeft gehad en dat is dat naast de sterke achteruitgang van de natuur, ook een sterke afhankelijkheidspositie van de boer in de keten is ontstaan, die ervoor heeft gezorgd dat de boer aan de prijs kant vrij weinig kan doen. Maar wel iets kan doen aan de kosten van de productie en dus altijd gedwongen is om die te verlagen. Met alle gevolgen van dien. En het is denk ik aan overheden, ketenpartners en consumenten om boeren niet aan hun eigen succes ten onder te laten gaan en een eerlijke haalbaar en duurzaam perspectief te bieden. En ik weet ook wel dat eerder ook gezegd. Dat gaat niet allemaal van deze ambities uit en ook niet binnen de machten van deze provincie. Maar ik denk dat de analyse terecht is en dat die uitdagingen laat zien. Complimenten daarvoor. We zien ook dat er een mooie lijst ambities ligt. Vanuit diezelfde analyse, waarbij een duidelijke link wordt gelegd tussen de landbouw en de voedselconsumptie. En dat is belangrijk. En al zit het misschien deels maar in de bewustwording, nogmaals, de productie in Utrecht verhoudt zich niet tot de consumptie in Utrecht. Maar het is wel belangrijk dat men en zich daarvan bewust is en in integraliteit wordt bekeken. Het nadeel natuurlijk van een blik ver vooruit, 2050 ambities daarnaartoe, is dat je natuurlijk geen pasklare antwoorden biedt op de vragen van vandaag en morgen en ook voor de middellange termijn vrij veel overlaat. En ik denk dat het de komende jaren ook de uitdaging wordt om duidelijkheid te scheppen in het in het ruimtelijk domein. Dat is al eerder genoemd ook in eerdere sessies. En het ruimtelijk domein, daarmee doelen we natuurlijk op voldoende fysieke ruimte. Er moet ruimte zijn om landbouw te kunnen bedrijven, maar het moet ook duidelijk zijn wat de milieuruimte is in relatie tot andere vraagstukken. Denk aan klimaatadaptatie, water en bodem sturend, natuurontwikkeling natuurlijk. En er is natuurlijk al het één en ander gezegd over verschillende types, er staan verschillende types in benoemd. Maar onder welke condities is wat waar mogelijk? En dat is denk ik de schets, het debat, de discussie. Die gaan we vandaag niet

beantwoorden. Niet in dit stuk. Dit stuk biedt misschien wel aanknopingspunten om daar met elkaar over in gesprek te gaan. Maar ik denk dat het wel belangrijk is en daarom doen wij ook een oproep aan dit college, om die discussie echt expliciet te maken rondom de omgevingsvisie. En dat ook expliciet te bespreken met PS. Omdat je dan ook de langetermijnperspectieven geeft voor ondernemers om te zien van ja, wat kan er op de lange termijn in dit gebied? Hoe kan ik mijn bedrijf op aanpassen, hoe kan ik investeringen doen die aansluiten bij wat ruimtelijk ook nog over 20 jaar kan? En nou ja, zoals velen weten, je kunt niet elke vijf jaar je bedrijfsvoering veranderen, dat is gewoon praktisch en financieel niet mogelijk. Dat gezegd hebbende zijn we van mening dat, nou ja we hier ook mee uit de weg kunnen met deze visie, schuine streep lijst met ambities en nogmaals dank voor de inzet die in dit stuk gestoken is. Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar de PvdD. Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Dank u wel voorzitter. Het vraagt moed om te denken als een grand ancestor, als een goede voorouder. Hoe we de Utrechtse landbouw voor ons zien en welke keuzes we daarin willen maken, is heel bepalend voor hoe het landschap en natuur er straks uit gaat zien. Belangrijk voor de kwaliteit van onze leefomgeving en voor de manier waarop wij straks aan ons voedsel zullen komen. Net als de BBB en GroenLinks zijn we positief over het proces, ook andere fracties hebben daar complimenten voor gegeven, in de opstelling van dit stuk. En we vinden ook dat er een goede analyse is gemaakt van de huidige stand van zaken als het gaat om de agrarische sector in Utrecht. Maar als we kijken naar de tien gepresenteerde punten in dit stuk dan zien we vooral aandachtsgebieden, niet zozeer ambities. En daarin verschillen we denk ik van mening met een aantal fracties. Het zijn thema's die bijdragen aan duurzaamheid, aan een natuur inclusieve benadering van landbouw. En dat is er ook onderdeel van en dat vinden we mooi. Maar waar we als PvdD teleurgesteld over zijn is dat er geen daadwerkelijke stippen op de horizon worden gezet. Voorzitter, met goede intenties waar iedereen het in principe wel mee eens is, kom je er niet. Je moet het concreet maken. Pas dan is het een ambitie en pas dan wordt het een politieke keuze. Waar komt de nadruk te liggen qua type bedrijven? Daar maken we nu geen keuze in. Hoe is de verdeling tussen intensief, gemengd en lokale gemeenschapslandbouw? Op welke soort innovaties zetten we in? Waar ligt het zwaartepunt bij subsidieverstrekking? Hoe zetten we grondbeleid in? Hoeveel procent van het landbouwareaal is biologisch in 2050? Deze vragen worden niet beantwoord en zijn dus wat ons betreft erg vrijblijvend. Onder het kopje dierenwelzijn wordt al wat meer gezegd, over waar dit thema een plaats kan krijgen in programma's en maatregelen. Dat is al een kleine stap voorwaarts. Maar nog steeds is het daarmee geen ambitie. Wat wil de provincie Utrecht bereiken als het gaat om dierenwelzijn in de landbouw? Dat is namelijk best moeilijk vast te stellen als je geen integrale visie op dierenwelzijn hebt ontwikkeld. Wat dus nog steeds ontbreekt. Tijdens de SPS-sessie van afgelopen december en daar werd door andere fracties ook naar terugverwezen, kwamen de sprekers met uitstekende aanbevelingen wat ons betreft. Eén de spreker was oprichter van een burger boerderij, de andere spreker was hoogleraar duurzame voedselsystemen. En ik wil eigenlijk een aantal onderstrepen. Allereerst de intensiefste boer wint. Die heeft het beste verdienvermogen, weet zich uitstekend te redden in de huidige keten en kan almaar groeien ten koste van kleinschalige boeren. Grondbeleid is de sleutel. Ook daarin moet je keuzes durven maken bijvoorbeeld door te kijken naar welk bedrijf de hoogste maatschappelijke waarde kan genereren en daarop te sturen. Subsidies moet je gebruiken om sociale innovaties te ondersteunen en niet technische innovaties. Uit de beantwoording van de technische vragen blijkt hoeveel geld gestopt wordt in technische innovaties waarvan we weten dat ze een doodlopende weg zijn. Is de gedeputeerde met ons eens dat sociale innovaties bij ons veel meer de nadruk moeten krijgen? Extensieve boeren rendeert. Maar het worden kost veel geld. Daar kunnen we als provincie een rol in hebben, maar dat zien we nog niet terug in het in het voorgenomen beleid. Hoe kunnen we boeren helpen met die overbrugging van regulier naar natuur inclusief en meer diervriendelijk? Dit zouden we graag beter uitgewerkt zien in de visie. We doen ook graag suggesties, moties of amendementen voor een verscherping en concreter maken van deze ambities. Doelen druk je uit in cijfers, in percentages en in zwaartepunten. Voor de PvdD is het belangrijk dat we niet het streefbeeld openlaten, maar heel duidelijk het beleid, regelgeving en subsidies, dat we daarin ons gaan richten op biologisch kleinschalig, natuur inclusieve landbouw en dat ook gewoon vastleggen in onze ambities. Voor wat betreft dierenwelzijn. Hierbij wrekt zich het feit dat we ons niet kunnen, we niet kunnen bouwen op een integraal beleidsprogramma. Die zal zo snel mogelijk-

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Dank. Ik ben eigenlijk wel benieuwd in hoeverre voedselzekerheid voor onze inwoners meespeelt voor de PvdD en of ze dat belangrijk vinden.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Uiteraard speelt dat een belangrijke rol. Dat is precies de reden waarom we moeten inzetten op de, wat ik net heb genoemd, de soort landbouw waar we, wat natuur inclusief is en geen druk uitoefent op onze leefomgeving. Zoals we nu doorgaan, zal het juist gaan drukken op onze voedselzekerheid, omdat er op een gegeven moment niet meer verbouwd kan worden op verarmd land. Omdat we, de omgeving vervuild is. We moeten die omslag maken om juist die voedselzekerheid te borgen. Zo zien wij dat.

De voorzitter: Mevrouw Van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Nog even een vervolgvraag. Of de enorme stapeling van zaken die de PvdD noemde met kringloop landbouw, biologisch, natuur inclusief, alle andere dingen. Of de hele opstapeling volgens de PvdD ook kan zorgen voor voldoende eten voor de mensen in onze provincie.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ja, ik denk dat het ook belangrijk is voor de VVD om zich te realiseren dat wat wij in de supermarkten zien liggen, niet per se door onze boeren wordt verbouwd in de provincie Utrecht. Dus dat die samenhang tussen voedselzekerheid, waar veel nadruk op wordt gelegd, niet per se samenhangt met wat we nu kunnen inkopen. Dus dat is goed om te realiseren, dat daar geen één op één relatie tussen zit. En dat die stapeling, ik denk dat de fracties, mijn collega fracties dit al hebben uitgelegd, is dat we het voedsel die we nu zogenaamd goedkoop kopen, dat dat geen true pricing is. Dus waar we naartoe gaan is als we dat werkelijk gaan true pricen, dat de prijzen sowieso gaan stijgen en dat we dan beter kunnen kiezen voor eerlijke en schone landbouw dan voor bepaalde producten waarvan we weten dat de maatschappelijke druk veel hoger ligt.

De voorzitter: Ja dank u wel, mijnheer Daniëls.

Reindert Daniëls: Ja als ja, boeren die bebouwen hun land met de bedoeling natuurlijk om daar gewoon langdurig gebruik van te kunnen maken. En die zorgen ervoor dus dat dat land vruchtbaar blijft en dat ze daar gewoon ook, dat is vaak over meerdere generaties dus het idee dat het land op korte termijn uitgeput raakt is totale onzin. En dan even een vraag. PvdD die zet heel erg sterk in op diervriendelijkheid. Wat bekend is dat dat dus ten koste gaat van de CO₂-reductie, dus kiest de PvdD dan dus voor diervriendelijkheid en laat het CO₂-reductie dan dus op die punten varen?

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ja, dan zal de heer Daniëls toch even moeten uitleggen wat daarmee wordt, wat u daarmee bedoelt, maar dat het slecht is voor CO₂-productie. Want dat lijkt ons niet. Op het moment dat je dieren laat beweiden. En waarin de ammoniak gescheiden, de urine wordt gescheiden van de mest, weten we dat dat de uitstoot veel lager vermindert, veel meer vermindert. Dus ik begrijp niet helemaal goed wat u bedoelt met dat dat ten koste gaat van CO₂.

De voorzitter: De heer Daniëls

Reindert Daniëls: Volgens mij stond het nota bene nog in één van de stukken, dat dus de prijs de productie van CO₂ per kilogram product, of per hoeveelheid eiwitten omhooggaat, bij een aantal van die maatregelen voor diervriendelijkheid.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Nou goed, er is natuurlijk een bepaalde manier van kijken naar duurzaamheid, waarin we of kijken naar CO₂ of kijken naar stikstof. En daarin, daar moeten we wel bepaalde keuzes maken. Maar wat ons betreft is, als je op het moment dat je gaat naar extensivering minder dieren, dan zou je altijd ook minder CO₂-uitstoot hebben. Dus volgens mij is het vrij simpel.

Reindert Daniëls: Ja maar dus niet per kilogram geproduceerd product. Dus daar gaat het natuurlijk uiteindelijk om.

Ernst Hart: Voorzitter?

De voorzitter: Even kijken wie roept hier wat? Ja, mijnheer Hart.

Ernst Hart: Ja, even ter aanvulling, ik denk dat we dit tot in den treure kunnen bespreken, maar wij kijken hier niet naar per kilogram voedsel maar naar hectares.

De voorzitter: Nog één keer mijnheer Daniëls.

Reindert Daniëls: Ja, je kan natuurlijk altijd op een alternatieve manier daarnaar kijken, maar als in de supermarkt, kijk je niet naar hectares natuurlijk, ik eet niet zoveel hectares, dus je zal toch uiteindelijk toch iets op je boterham moeten leggen? Dus dat lijkt me geen zinvolle manier om ernaar te kijken. Maar als je dat doet, kan je dat natuurlijk, je kan ervoor kiezen, maar dat is gewoon weggelaten natuurlijk.

De voorzitter: U hebt weer een interruptie van de heer Lubbers.

Micha Lubbers: Ja volgens mij gaat, er zijn gewoon twee manieren om te kijken. Je kijkt naar de naar de milieugebruik op de locatie zelf. Dus zeggen ja, alternatieve manier om te kijken, maar je hebt een gegeven gebied met een bepaalde belasting. Ja en dat kan intensief, excessief worden. Daar kun je iets van vinden, gegeven de milieuruimte die daar is punt. En je hebt een product in een supermarkt en hoe die geproduceerd is punt. Dat zijn wel twee verschillende dingen, dus waar het geproduceerd wordt, onder welke condities, bepaalt mede de prijs. Maar je kunt die dingen niet tegen elkaar afstrepen of afwisselen. Dat dat kan gewoon niet. Maar we hebben het hier over de productie in Utrecht en dus niet per se over de prijzen en de voetafdruk van de producten in de supermarkt, als het gaat over die productie.

De voorzitter: Mijnheer van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja voorzitter, met het risico dat we nu echt in een discussie verzanden waar we niet meer uitkomen. Maar het is natuurlijk wel zo dat als wij hier in Utrecht ervoor kiezen om onze productiviteit omlaag te brengen. Dat die natuurlijk elders in de wereld terugkomt en misschien wel op een andere manier, waardoor de uitstoot per kilogram product en misschien zelfs ook wel per hectare daar toeneemt. Dus we kunnen volgens mij, als we het hebben over klimaat en CO₂, niet ontkennen dat dat op wereldniveau wel consequenties gaat hebben.

De voorzitter: Ja, dank u wel, mijnheer Van den Dikkenberg. U had ook nog een vraag?

Bertrick van den Dikkenberg: Ja voorzitter, ik had een vraag aan mevrouw Batteau, dus ik weet niet of dat dit debatje klaar is dan?

De voorzitter: U mag verdergaan met uw vraag naar mevrouw Batteau.

Bertrick van den Dikkenberg: Oké, nou mevrouw Batteau gaf net in de beantwoording aan dat er geen verband is tussen wat er in de supermarkt ligt en wat in de Utrechtse landbouw. Dat is niet een op een relatie. Maar als we nu de Utrechtse landbouw dusdanig specificeren op de door u beschreven landbouwvormen, dan is eigenlijk de consequentie, de opbrengst van het debatje net, dat we dus gaan verplaatsen wat er in de supermarkt ligt, zolang de markt en de keten dus dat blijft aanbieden tegen lage prijzen. Is het dan niet zo dat het eigenlijk nimby is van nou ja, wij voldoen hier keurig aan de uitstoot ambities, maar de supermarkten halen het via de achterdeur keihard naar binnen. En dat eten we dan vervolgens met zijn allen. Is dat niet de consequentie dan van het beleid, als we hem even tegen het licht houden van dat we op alleen kleinschalige bedrijven hier gaan vormgeven.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ja, wat u misschien via De voorzitter nimby noemt, noem ik visie. Kijk, we kunnen altijd beargumenteren dat als wij iets doen waarvan we weten dat het goed is voor de natuur, voor ons om leefomgeving, dat het ergens anders wel ook dan gaat gebeuren of toeneemt. Dat is maar een aanname. Dat vraag ik me ook af. Daar spelen ook andere zaken een rol in. Maar dat weerhoudt ons niet ervan om gewoon de keuzes te maken en het goede voorbeeld te geven en ook voor onze inwoners een mooie leefomgeving te creëren. Dus inderdaad, supermarkten spelen daar een hele belangrijke rol in en het is teleurstellend hoe weinig zij daarop worden aangesproken. Dat zouden wij natuurlijk ook heel graag willen. Als provincie hebben we daar weinig invloed op, behalve dan dat we de instrumenten die we wel hebben kunnen inzetten. Als het gaat om subsidies, als het gaat om regelingen, als het gaat

om de verordening, dat we in ieder geval stimuleren dat de boeren die het anders willen, het ook echt kunnen en daar ook mogelijkheden, zo veel mogelijk binnen onze mogelijkheden, daar ruimte voor creëren.

De voorzitter: Ja, dank u wel, mijnheer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Ja voorzitter. Maar is het dan visie om boeren, of onze voedselvoorziening is onze primaire sector, op een spoor te zetten waar als de markt dat niet omarmt en de consument dat niet omarmt, om ze dan op het spoor te zetten wat eigenlijk een doodlopend spoor is, of een soort gesubsidieerde voedselproducent voor een nichemarkt. En is dat visie of is dat een spoor waarvan we zeggen van dat kunnen we niet heel lang volhouden.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ja, dank u wel voorzitter. Nou u zult begrijpen dat ik het niet zie als, dat wij als partij het niet zien als doodlopend spoor maar een leven gevend spoor. Eigenlijk de enige spoor die ons, die wij kunnen kiezen op dit moment. We hebben gezien bij de SPS-sessie. Degene die kwam inspreken dat is een burgerinitiatief voor een burger boerderij en die zegt dat gaat prima hè? We kunnen, wij kunnen ons financieel redden. Het enige wat problematiek is, is de overgang. Dat we niet gesteund worden bij van het regulier gaan naar een andere vorm van bedrijfsvoering. Maar op moment dat dat de die nieuwe bedrijfsvoering er is, is het wel degelijk rendabel, zelfs meer rendabel dan de boeren die op het werkelijke dood spoor zitten van intensivering en steeds een race naar de bodem, race to the bottom, waarin je steeds minder opbrengst krijgt voor steeds meer product, steeds meer productie. Dus wat ons betreft is het andersom, is dit juist het levend gevende spoor.

De voorzitter: Ja dank u wel. Gaat u verder met uw betoog?

Jesseka Batteau: Ja dank u wel voorzitter. Ik was er al bijna. Het enige punt wat ik dus nog wilde maken is over dierenwelzijn. Dat we dat echt heel snel daar een integraal beleid op moeten voeren, voordat we het UPLG gaan vaststellen en voordat we deze visie gaan vaststellen, want we kunnen dat niet op twee sporen doen. Het moet integraal en ik zou eigenlijk de gedeputeerde aan willen herinneren, aan de toezegging dat we daar een expertgroep voor zouden oprichten met behulp van het RDA en dat we echt zeer op korte termijn daarmee aan de slag moeten. Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar de ChristenUnie. Mijnheer Schaddelee ga uw gang.

Arne Schaddelee: Ja dank u wel voorzitter. Nou ja laat ik gelijk maar weggeven wat ik op mijn hart heb. De ChristenUnie is dik tevreden over wat hier voorligt, dus daar zou ik een punt achter kunnen zetten en dan hebben we lekker veel spreektijd over. Maar er zijn drie punten die wat ons betreft wel echt mooi zijn verwoord en aangescherpt naar aanleiding van het debat vorig jaar. Die ik toch even wil noemen. Met name hebben we toen een debat gehad over voedselprijzen en dat was best een spannend debat. Wat we nu ook wel weer terugkregen. Maar volgens mij is dat nu wel scherper in deze visie neergezet. Eerlijk goed en gezond voedsel heeft gewoon een prijs en dat dat staat goed in de visie. We hebben in het najaar ook een beetje zitten mopperen over de why, waarom willen we dit nou? En dat kwam net nog wel even terug, maar volgens mij staat dat nu ook wel goed in dit document. Waarom wij als provincie op dit onderwerp acteren? En het is ook sterk dat we benoemen hoe landbouw een culturele drager is en voedsel gaat over onze identiteit. Toch hebben we nog een heel klein kritiekpuntje gevonden wat een bruggetje is naar een inhoudelijke vraag, het woord voedsel verbindingsplekken bij ambitie 8. Dat vond ik nou niet zo een heel erg woord dat ik dacht van nou, dan heb ik gelijk beeld. En ik ben een beetje een beelddenker. Vond ik een beetje een abstract woord. Nou is het niet een provinciale voor ons, dat woord en ik denk dat dat ook in het uitvoeringsprogramma nog wel wat concreter kan gaan worden. Maar het is wel een brug naar een inhoudelijke vraag die we aan het college hebben. De Eemvallei Voedsel Campus is namelijk een nieuw initiatief, die innovatie, gericht op een duurzaam, regionaal, verankerd en gezond voedselsysteem, wil aanjagen en faciliteren. In een manifest dat december jongstleden werd gelanceerd, zetten de verschillende partijen hun plannen uiteen en deze lijken vrijwel naadloos aan te sluiten op de ambities en de beleidsdoelstellingen van onze provincie. En wat de ChristenUnie betreft, is dat een heel mooi initiatief. Wat ook echt wel ondersteuning verdient. En bij, zeker bij gebrek aan landelijke initiatieven, is het denk ik heel goed om te kijken wat gebeurt er lokaal en regionaal, waar we bij kunnen aanhaken? Onze vraag is daarom of het college de afgelopen periode al is benaderd door de initiatiefnemers van de Eemvallei Voedsel Campus en op welke manier wij als provincie daarbij kunnen gaan aanhaken de komende periode? En meer

specifiek, de initiatiefnemers die zijn ook op zoek naar financiële middelen om de komende jaren hun plannen verder uit te werken en de samenwerking te verbreden door meer partners te betrekken en concrete resultaten te bereiken. En de vraag is of wij als provincie kans zien om daar financiële steun aan te bieden? En richting de collega's zou ik de suggestie willen doen om misschien een keer een werkbezoek te brengen aan de aanval voedsel campus? Ik denk dat dat best heel inspirerend kan zijn voor ons. Dan, tot slot, de BBB gooide net nog iets in de ring over bedrijfsovernames. Daar hebben we toch een beetje op zitten kauwen, van wat moet je daar nou mee? Wat zou daar een rol kunnen zijn van de provincie? Je gaat als provinciale overheid best wel heel diep in het familieleven en in het erfrecht zitten. Ik weet niet zeker of we dat moeten willen. Ik heb in de kerstvakantie wat boeken zitten lezen van Gorbatsjov en Jeltsin, overheden die zich gaan bemoeien met bedrijfsoverdracht en erfrecht van agrarische bedrijven. Dat liep zeg maar niet altijd even goed af. Maar ja, dat was natuurlijk gekheid. Ik, mijn vraag aan de BBB is, wat zien ze daar voor provinciale beleidsinstrumenten die we zouden kunnen inzetten, die nu belemmerend zijn op dat punt, of die juist zouden kunnen helpen om het even wat concreter te maken?

De voorzitter: Mijnheer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja voorzitter, dank voor deze vraag. Nou één van de dingen waar ik of waar wij aan denken, is om te kijken. Kijk, het is voor jonge boeren heel lastig om toegang te krijgen tot financiering. En als ze die krijgen, dan moeten daar flinke rentes voor betaald worden. Dus waar we aan denken is, kunnen we misschien in de vorm van een garantstellingsfonds nou als provincie een bepaald, voor een bepaald deel van die financiering garant staan, waardoor die rente omlaag kan waardoor dat dus voor een voor een jonge boer dus makkelijker wordt om die financiering rond te krijgen en dus ook die bedrijfsovername te financieren? Maar waar ik ook wel over nadenk, we hebben daar als provincie kunnen we daar iets in doen, maar ik zie zou het ook mooi vinden als we daar ook de ketenpartijen bij zouden kunnen betrekken. Want ik denk ook dat die belang hebben bij genoeg jonge boeren die in staat zijn om het bedrijf over te nemen. Dus ik vind ook dat die een verantwoordelijkheid hebben om ook daar een bijdrage aan te leveren, dus dat zou voor mij wel iets zijn om daar ook in mee te nemen dus dat je het niet alleen als overheid doet maar dat je dat ook echt samen met de keten kijkt hoe je dat kunt vormgeven.

De voorzitter: Mijnheer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Ja, dank u wel, voorzitter. Dat maakt het wat concreter. De suggestie die ik dan zou willen doen aan de BBB is om misschien eens een keer, want ik herinner me dat een aantal jaar geleden vanuit het CDA toen nog collega Boswijk, het initiatief is genomen om ook als provincie aan de slag te gaan met familiebedrijf en MKB. Om te kijken of we uit de avonturen die we toen hebben beleefd en het beleid dat we toen hebben opgezet, of we daar dan niet iets kunnen doen wat ook hier een bruggetje is. Want ik vind het ook wel weer, ik zie op zich het probleem en ik zie ook wel dat de agrarische sector daarin nog wat specifiekere vraagstukken heeft dan andere sectoren. Maar ik vind het ook wel weer lastig om één sector er dan uit te pikken en daar de bedrijfsoverdracht in te gaan helpen en ook dan te bepalen wat zijn de grenzen? Ik bedoel, mijn broer heeft het hoveniersbedrijf van mijn vader overgenomen. Is dat dan ook agrarische sector? En dus waar begint en waar eindigt dat? Volgens mij moet je dat ook met elkaar goed afbakenen. Dus ik zou er dan voor pleiten om dat meer algemeen te maken en te zeggen van nou, we kijken naar alle familiebedrijven MKB bijvoorbeeld, maar ook dan ben ik nog wel een tikje terughoudend. Maar ik, op zich zien wij initiatieven vanuit de BBB op dat punt met belangstelling tegemoet.

De voorzitter: Mijnheer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja voorzitter, dank u. Dank ook voor de toevoegingen en de suggesties. Wat voor mij denk ik één groot verschil is tussen een agrarisch bedrijf en een hoveniersbedrijf, is dat we op het agrarisch bedrijf als overheid ook best wel veel wensen hebben waar hoe die zo een bedrijf ontwikkelt? Die we bij een hovenier niet zo duidelijk en concreet formuleren. Dus daar zit denk ik wel een belangrijk verschil, dus want ook die maatregelen die we als overheden allemaal willen, die maken het ook voor jonge boeren lastiger om in hun bedrijfsmodel rond te rekenen, waardoor ook de financiering bij de Rabobank, sorry bij een bank, moeilijker is. Dus ik denk dat ik juist daarom een legitiem is om daar als overheid ook een rol in te pakken.

De voorzitter: Mijnheer Schaddelee. De heer Hart heeft nog even wat, ogenblikje. Mijnheer Hart.

Ernst Hart: De heer Hart heeft nog wat. Dan lijkt het me legitiemer om bij die banken aan de bel te trekken.

Kees van Vuuren: Ja voorzitter eens, daarom zei ik ook, volgens mij moeten we die ketenpartijen daarin meenemen want ik vind ook dat die daar absoluut een rol in hebben.

De voorzitter: Mijnheer Schaddelee, gaat u verder.

Arne Schaddelee: Ja nou misschien tot slot voorzitter. Kijk, ik ben het inderdaad eens met de heer Van Vuuren dat overheden in de samenleving heel veel eisen projecteren op dat boerenerf. Maar ik denk dat het dan behulpzamer zou zijn. En dan kijk ik ook maar een beetje met een schuin oog naar Den Haag. Dat als overheden een einde maken aan de hele lange slepende periode van onzekerheid die er op dit moment is. Want ik denk dat dat voor de financiering en voor de toekomstzekerheid van die agrarische bedrijven veel fnuikender is, dat je als jonge boer nu gewoon niet weet wat er qua regelgeving van jou wordt verwacht over vijf jaar of over tien jaar. Dus volgens mij zou het veel belangrijker zijn dat we dan bezig gaan met lange termijn landbouwersperspectieven en het bieden van zekerheid, dan met provinciale garantstellingsfonds. Dat was het voorzitter dan.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik door naar Utrecht Nu. Ik zie ze niet maar bent u online? Ook niet zie ik, dan ga ik door naar Volt. Wie mag ik daar het woord geven? Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Dank u wel voorzitter. De visie van Volt is dat landbouw volledig in balans met de natuur komt in de toekomst. 100 procent vrij van chemische bestrijdingsmiddelen, grotendeels kleinschalig, volledig circulaire nutriënten kringloop met een sterke afbouw van kunstmest en krachtvoer, deels lokale ketens en deels betere afstemming met onze Europese landbouwmarkt. Boeren worden landbeschermers met waardering voor klimaatadaptatie en natuurdiensten bodemkwaliteit wordt echt sturend voor het type landbouw gebruik en onze opgebouwde agrarische kennis is waardevol als export buiten Nederland en tot slot wordt fair pricing dan de norm. Veel van dit voorzitter, zien wij terug in de ambities die zijn opgesteld door het college. Wij waarderen alle inzet en betrokkenheid tot dusverre. We hebben wel een aantal voorstellen en we hopen dat de gedeputeerde of het college daar een reactie op kan geven. Allereerst de aansluiting bij het Europees beleid en onze Europese ambities. Kan dat beter worden geduid, wellicht nog in een in een bijlage. Hoe verhouden wij ons tot de Europese beleidskaders? Bijvoorbeeld, punt 2 dan, biologische landbouw. Voor Volt is het onaanvaardbaar dat wij niet het per minimum gaan volgen wat Europa heeft gesteld 25 procent, maar daaronder gaan zitten. We hebben het daar eerder over gehad in deze commissie. Wat ons betreft gaan we in ieder geval de Europese kaders ook in Utrecht volgen en denken we dat er voldoende aanleiding is om in Utrecht in ieder geval de bare minimum te behalen.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Westerlaken.

Amos de Jong: Ik maak even mijn zin af? Als de heer Westerlaken dat goed vindt?

De voorzitter: U mag nog even uw zin afmaken.

Amos de Jong: Dank u voorzitter. Om in ieder geval dat bare minimum te halen, maar wij zien voldoende redenen in Utrecht om daar ook boven te gaan zitten.

De voorzitter: Mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Dank u voorzitter. Ja, ik was even benieuwd. Is dat 25 procent in heel Europa of is het 75 procent per land? Dat heb ik in de stukken, Europese stukken, nog nooit goed terug kunnen vinden?

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja, dat is een goeie vraag. In mijn interpretatie is uiteindelijk 25 procent van het landbouwareaal, inderdaad in Europa. Maar ik kan daar ook naast zitten dus ik zal het voor u gaan nakijken. In mijn interpretatie is dat in Europa. Wat betekent dat je regionaal kan verschillen als je per saldo uitkomt. En dat is ook een hele goeie aanpak wat mij betreft. Zo moeten we denk ik Europees georganiseerd zijn. Kom je tot de meest efficiënte en effectieve oplossingen. Dat laat onverlet, dat je als regio wel moet kijken wat jouw bijdrage kan zijn. Dat noemen ze ook wel eens de billijke bijdrage. En in dit geval zien wij voldoende aanleiding dat Utrecht een significante bijdrage kan leveren.

De voorzitter: Dank u wel, gaat u verder met uw betoog.

Amos de Jong: Voorzitter, heel goed. Een ander voorbeeld in Europa is Denemarken. En Volt wil, punt 3, een voorstel doen dat ook wij in Utrecht vijftien procent van ons landbouwgrond teruggeven aan de natuur. Het is onderdeel van het landbouwakkoord in Denemarken. En waarom zou dat in Utrecht ook niet kunnen? Kan gedeputeerde daar een plan voor gaan opstellen? Punt 4, voorzitter. Jonge boeren spelen een sleutelrol in de toekomst van landbouw en voedsel. Deze ambities zijn grotendeels heel erg belangrijk, ook voor onze jonge boeren. En we gaan daarin-

De voorzitter: U heeft weer een interruptie van mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Dank u, voorzitter, want die gaat nog even terug op die vergelijking met Denemarken. Dat percentage natuur wat teruggeven moet worden, wordt daarin opgenomen wat wij nu al aan NNN en Natura 2000 en de te ontwikkelen natuurgebieden op de kaart hebben staan, of is dit daarbovenop?

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Voorzitter, dank voor deze vraag. Het voorstel van Volt is dat wij vijftien procent van onze huidige grond die op dit moment ingezet wordt voor landbouwdoeleinden, terug gaan geven in de natuur in twee- tot en dat haalbaar maken in 2050. Dat is het voorstel.

De voorzitter: Mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Ja, dank u voorzitter. Maar dat is iets anders dan wat er in Denemarken gebeurt.

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Voorzitter, wij baseerden ons voorstel op het voorbeeld in Denemarken omdat we daardoor geïnspireerd raakten. Het is daar mogelijk geweest om een landbouwakkoord te sluiten met vijftien procent van de landbouwgrond terug te geven aan de natuur en dat heeft ons geïnspireerd tot het voorstel te doen om in Utrecht ook te gaan werken. In ons voorstel wordt het dan vijftien procent van de huidige landbouwgrond teruggeven aan de natuur voor 2050. Laat ons inspireren door goede voorwaarden uit Europa aldus Volt. Voorzitter, ik ga door, want de jonge boeren spelen echt een sleutelrol. En ja, wij zijn het gewoon helemaal eens met de BBB daarin. Ongelooflijk belangrijk punt en ja, wij vinden wel dat we specifiek jonge agrariërs extra moeten gaan ondersteunen in die omslag. Als wij deze ambities allemaal willen waarmaken, dan staan grotendeels onze jonge boeren daarvoor aan de lat en die verdienen onze steun en waardering. Wij willen dan ook heel actief en hebben dat tot diep in de nacht gisteren ook gedaan, meedenken aan een initiatief om jonge boeren te gaan ondersteunen. Wat ons betreft wordt het een katalyserend kapitaal, dat betekent dat we een provinciaal financiering product, dat kan een garantstellingsfonds zijn, dat kan ook een leningen fonds zijn, dat kan ook een serie aan subsidies zijn. Maar er komt een provinciaal financieringsproduct wat Volt betreft, wat katalyserend gaat zijn voor andere vormen van kapitaal. Zodat jonge boeren sneller en onder betere voorwaarden toegang krijgen tot kapitaal, waarmee bedrijven kunnen worden overgenomen en verduurzamen. Dus waarmee we dus die transitie kunnen gaan vormgeven en versnellen. We hebben een concreet voorstel uitgewerkt samen met de BBB en kijken uit naar die dialoog verder deze week. Punt 5, voorzitter. Het belonen van het vastleggen van koolstof is echt essentieel en weinig concreet uitgewerkt nu. We willen gedeputeerde vragen haar visie daar met ons op te delen. En of zij kan toezeggen dat provincie Utrecht daar een concreet plan voor gaat uitwerken. Punt 6. Professor Runhaar, niet voor niets uitgenodigd hier, met een uitstekend betoog en heel veel interessante punten, waar wij van kunnen leren. We pleiten ook om de aansluiting van het instrumentarium bij het beleid heel helder inzichtelijk te maken. Wij willen daarom ook GS nu vragen een notitie op te stellen voor ons in de toekomst, waarin dus heel duidelijk wordt aangegeven hoe het instrumentarium aan gaat sluiten bij het beleid en de kaders die wij hier vast stellen. Nog een aantal punten, voorzitter, dan ben ik er. Eén punt gaat over de kleine boer, zoals ik in mijn visie heb geduid van, de visie van Volt is ook dat wij vele kleine boeren hebben in ons landschap. Wij willen graag dat we de gevolgen van onze kleine boer goed gaan monitoren. De gevolgen van het uitwerken van deze kaders en dit beleid voor die kleine boer. We vragen GS, kan daar een notitie voor komen.

De voorzitter: Een interruptie van de heer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Zeker, ik ben nog niet weggeweest. Net zoals net gevraagd werd door iemand, wat is een gangbare boer, zou ik van u graag de definitie van een kleine boer horen?

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja vind ik heel terechte vraag en heb ik geen sterk antwoord op, dus daar kom ik dan op terug, want het is wel belangrijk dat je die helder definieert. Wat ons betreft is dat niet die hele grootschalige bio-industrie. Maar dan gaat u vragen wat is grootschalig? Dus u verdient een definitie en die krijgt u.

De voorzitter: Ja dank u wel. Gaat u verder.

Amos de Jong: Goed, maar hoe gaan we het de gevolgen voor de kleine boer, nader te definiëren, monitoren en misschien graag de mogelijkheid voor een notitie daarvan. Laatste twee punten. De ruimtelijke uitwerking werd ook aan elkaar gesteld door professor Runhaar. En ook dat volgen wij en vinden wij inderdaad ook nog niet helemaal helder. De ruimtelijke uitwerking van de keuzes. Nou kunnen wij ons voorstellen dat we dat meer concreet gaan doen in het wijzigen van de omgevingsvisie. Kan gedeputeerde toezeggen dat we dat inderdaad daar gaan doen? Of anders duiden waar elders? En tot slot voorzitter, we moeten het vooral doen, we moeten aan de slag en versnellen waar mogelijk. Mijn vraag, gedeputeerde, ons als PS daar ook actief aan te haken bij de uitvoeringsplannen en of dat inderdaad kan worden toegezegd? Dank voorzitter.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar de SGP, de heer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Ja voorzitter, dank u wel. In het boek De geur van hooi, wordt het verband beschreven tussen de wisseling van het geluid van de grutto's naar het geluid van tractoren onder het juk van de overheid. En daarmee is de landbouwsector een heel hoog innovatieve en intensieve sector geworden, die veel opbracht van het land en opbrengt van het land. Deze ambitie, dit ambitiedocument probeert die wissel, die jarenlang, generaties lang door de overheid opgelegd is, weer enigszins terug te draaien. Door een duurzame productie van gezond voedsel. En blauwe bessen laten deze week zien hoe belangrijk dat is. Voorzitter, dit is onderdeel van onze visie op de toekomst van onze provincie. En ik heb bij deze ambities ook maar weer de vier richtingen die het PBL ons heeft geschetst voorgelegd aan mezelf. Welke richting past de landbouw het beste bij? En dat is het onderdeel de groene en regio gebonden, de twee scenario's eigenlijk wat waar onze voorliefde ligt. Tegelijk zie je ook dat er soms wissels omgaan in het landbouwbeleid naar een wereldschaal, een snelle wereld, de digitale wereld, waarin de wereld als dorp en de wereld als een productielocatie geldt. En wat ons betreft is het van belang, omdat de landbouw dus ook in de toekomst past binnen de regio schaal, de Europese schaal eigenlijk, van de markt. Dat levert een gevarieerde mix van ambities op. En ik ga er toch een paar punten uithalen, want over de grote lijn is er voor ieder wel wat in te vinden. Een paar punten eruit die van belang zijn. Er zit een goede trend in na meer biologische, regeneratieve landbouw. Maar gangbaar zit vaak al heel dicht tegen biologisch aan of is eigenlijk biologisch, maar kan de omschakeling niet maken vanwege wachtlijsten of wat dan ook, maar functioneert in principe al wel zo. Dus er zit een hele grote groep boeren ook nog tegen het labeltje aan. Bij voorkeur maken we dan ook de omschakeling vraagvolgend en dat lees ik ook in de beantwoording van de gedebatteerd technische vragen. Het is wel van belang ook voor een gezonde bodem en daar past ook de ambitie voor de kringlooplandbouw in, dat we dus zoveel mogelijk organische restproducten en dergelijke ook om weten te zetten op het boerenbedrijf. Maar ik lees eigenlijk nergens een visie op organische mest, dierlijke mest. Er staat wel in dat we terug gaan winnen en technologie van fosfaat en dergelijke uit menselijke nutriënten, maar volgens mij is het heel hard nodig om meer dierlijke mest te kunnen verwerken op de bodems. Ook voor akkerbouw. Ik stelde daar ook een vraag over van er zit een ambitie in voor meer akkerbouw. Akkerbouwers geven ook aan dat door de waterkwaliteitsnormen ze op de, wat ze op het land mogen brengen, dusdanig laag is dat het land verschaalt ten opzichte van de opbrengsten. Dus de opbrengst van gewassen is hoger dan wat ze aan meststoffen op mogen brengen, vanwege waterkwaliteitsnormen. Dus het land verschaalt en de opbrengst loopt terug. Nou dat kan even zo doorgaan, dat kan op grote schaal zo doorgaan. Je kunt dan de bodem een keer keren, maar dan gaat het proces nog één keer opnieuw en dan is het over. En dat moeten we wel kunnen herstellen door ook voldoende meststoffen op de bodem te kunnen blijven brengen. Ook dat is nodig voor een gezonde bodem. Dus dat zou ik graag willen onderstrepen. Is daar ook een visie op te formuleren en wellicht komen we daar nog met een motie op. De motie voor de pacht van natuurgronden van het CDA, die sluit heel goed aan bij onze technische vraag die we daarop stelden van kunnen we daar ook afspraken over maken? En als er dan maatschappelijke doelen zo belangrijk zijn dan kunnen we dat waarschijnlijk ook wel terugzien in de pacht prijs van dergelijke gronden. Haal je er minder opbrengst vanaf dan is het volgens mij ook goed om in de pacht prijs daar rekening mee te houden, dat het ook tegen een redelijke pacht kan plaatsvinden. Ik zou een motie willen indienen in de Staten. Die volgt nog, maar ik kan maar met

één hand typen. Met twee lobby ambities voor de lobby voor een zelfstandig EU en voedsel perspectief te maken en onze rol als de provincie daarin duidelijk te maken. Maar dat komt dan later. En een lobby om inkomenssteun voor natuurdiensten gewoon serieus goed uitgezonderd te krijgen bij de EU. Dat we niet elke keer in die materie verzanden op momenten dat we vergoedingen daadwerkelijk willen vergoeden, voor mensen rondom Natura 2000-gebieden. Ik noem maar iets, een zonering, waar natuurdiensten meer waarde krijgen.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Het is een het is een vraag. Dank u voorzitter, het is een vraag aan de heer Van den Dikkenberg. Bedoelt u met uw laatste opmerkingen over die vergoedingen ook wat in het coalitieakkoord staat, die contracten die gesloten worden met natuur land, boeren collectieven over natuurbeheer. Of is dit, gaat dit om individuele vergoedingen aan individuele ondernemers?

De voorzitter: Mijnheer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Ja, onder meer in contractvorm. Maar wat je ziet is dat we elke keer op het moment dat we richting een 100 procent vergoeding willen van diensten die geleverd worden, kom je in de staatssteundiscussie terecht. En volgens mij is het heel goed als we maatschappelijke diensten vragen, dat we die staatssteundiscussie, dat die echt goed uitgezonderd wordt in Europa. Dat we daar meer vrijheid in hebben om boeren daarin te ondersteunen. En daar is deze vraag om lobby op gericht, zodat we dat ook eens en altijd goed uitgezonderd kunnen krijgen. Voorzitter dan, het volgende punt gaat over ruimtelijke instrumenten, die in de kaderstelling worden genoemd. Die worden meer landbouw ondersteunend. Dat juichen we toe. Geldt dat ook bijvoorbeeld voor nieuw vestiging als ruimtelijk instrument in verkaveling processen? En, want de sterke verkaveling hangt natuurlijk heel goed samen met de positie van je boerderij, die op de ene plek misschien meer gewenst is dan de andere plek. En we hebben ook een vraag gesteld over boerenland woningen, maar die zullen we bij de omgevingsvisie opnieuw agenderen. Daar werd beantwoord dat de gezondheid voorop staat. Dat je ja, het is van belang dat mensen gezond kunnen wonen. Nou ja, als we Merwedekanaalzone ontwikkelen, de A12-zone en dergelijke, wat ongezonde leefomgevingen zijn qua lucht belasting, dan denk ik dat een woning op het platteland het argument gezondheid nou niet direct hout snijdt. Maar daar gaan we bij de omgevingsvisie dan wel over verder. Onder andere misschien ook wel een tweede boerenwoning. Wat ook Johannes Regelink aangaf. Het kan nodig zijn bij sommige boerenbedrijven, dat er een extra boerenwoning geplaatst wordt omdat het boerenbedrijf nou eenmaal 24 uur per dag doorloopt. Er staan in het stuk een paar keer, bijvoorbeeld precisie fermentatie of biotechnologie als oplossing. Daar zijn we als SGP niet voor. Dan gaan we sleutelen in een schepping die al heel mooi geschapen is. Natuurlijke veredeling kan wel daarentegen, dat zijn natuurlijke processen, maar ik zou dit als beleidslijn zou ik ook. Dat vraagt volgens mij om een diepere doordenking, als we ook op ethisch vlak van waar stoppen we dan met sleutelen, als we dit soort zaken gaan voorstellen en als oplossingsrichting zien. Een laatste opmerking naar aanleiding van wat interruptiedebatjes, de opmerking-

De voorzitter: U heeft nog een interruptie van de heer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Een vraag waarbij ik inderdaad moet interrumperen, onderbreken. Ik dacht dat inmiddels CRISPR-cas bij de SGP ook een aanvaarde techniek was?

Bertrick van den Dikkenberg: Ja dat klopt. Dat, inmiddels hebben we die denkstap wel gezet. Maar je ziet heel veel aanvullend gesleutel, voorstellen om een uitvlucht te vinden vanuit bijvoorbeeld de emissiediscussies en dergelijke, waarvan wij zeggen van ja, dat gaat ons een stap te ver als het gaat om het aanpassen van dieren en dergelijke. De laatste opmerking over de burgerboerderij. Dat het wel prima gaat. Het is natuurlijk wel zo dat dat een geval is in een gebied met veel potentieel publiek. Lochem, Vorden, Zutphen et cetera en dat er heel veel geld is opgehaald via crowdfunding. En dat kan één keer, dat kan twee keer, maar op een gegeven moment is dat ook wel echt verzadigd. En ook zijn vrijwilligers publiek. Dus omdat als mainstream te zien van het kan, dan vind ik het, dat is best wel spannend om deze voedselwinkeltjes, die voor een belangrijke inkomstenbron zorgen. Die nog wel meer afzet nodig hebben, ook om het in de benen te houden. Dan is het wel als voorbeeld van het kan, zou ik hem niet zo stellen. Dank u wel.

De voorzitter: Ja. Dank u wel dan ga ik door naar de PVV. Mijnheer Daniëls.

Reindert Daniëls: Dank u wel voorzitter. Bij punt 2 van de kader stellende notitie staat, een gelijk speelveld met producenten elders is daarbij belangrijk voor de GS. Hoe realistisch is deze lobby, gezien een groot deel van het speelveld zich dus buiten Utrecht, en buiten Nederland en ook zelfs deels buiten de EU bevindt? In punt 2 staat ook, provincie Utrecht streeft naar een aandeel van 15 procent van het landbouwareaal in biologische landbouw in 2030. Is dit verdienmodel van die biologische boeren, loopt dat niet gevaar als, aangezien al die andere EU-landen dus ook bezig zijn met opschalen en ja die wellicht dan 30 procent halen en dat ook allemaal op de markt komen en onze boeren dus ook wegdrücken en het verdienmodel verwateren? Dus is dat ook al meegenomen in de visie? Ja want het lijkt er nu op dat de markt ook wel enigszins verzadigd is. Doordat alle milieubewuste bovenmodale inkomens al veelal biologisch kopen en dus ja.

De voorzitter: Mijnheer Hart, ga uw gang.

Ernst Hart (GroenLinks): Begrijp ik het goed dat de PVV tegen marktwerking is?

De voorzitter: Mijnheer Daniëls.

Reindert Daniëls: Nee we stellen juist dat die markt dus, dat die al verzadigd lijkt te zijn en dat die niet gaat meegroeien. Dus de vraagkant gaat niet meegroeien naar het wensdenken van deze op, in het op in Excel opgestelde getalletjes. Dus ja, dus de makkelijke doelgroepen zijn dus eigenlijk al grotendeels binnengehaald en wat gaat, wat kunnen we dan eigenlijk doen om de vraagkant voor biologische, dure biologische producten, bij lage inkomens omhoog te brengen naar dat peil dat daarvoor nodig is voor die stormachtige groei die voorspeld wordt? Het toekomstperspectief van milieuvriendelijke Nederlandse en of Utrechtse agrariërs en betaalbaar voedsel lijken dus moeilijk samen te gaan. Ziet GS die tegenstelling ook? En hoe ziet GS ook de handhaafbaarheid van onze concurrentiepositie van, tenminste van de Utrechtse boeren, in verband met verdragen zoals het aankomende Mercosur-verdrag? En dit zijn dus, we willen kijken naar hoe kunnen we het allemaal haalbaar en betaalbaar houden? Maar dit soort internationale verdragen, die verbieden allerlei maatregelen, die beschermingsmaatregelen die we zouden kunnen treffen. Hoe ziet GS dat probleem in de toekomst? Oké. En er is een advies van de Wereldvoedselorganisatie. Dat luidt toekomst landbouw en voedsel provincie, sorry, die roept op om de verduurzaming van de landbouw in de EU te combineren met het op peil houden van de landbouwproductie. Is het, is GS het daarmee eens of willen ze dat advies is in de wind slaan? Even kijken, het verliezen aan voedselproductie die met deze visie dus dreigt te gaan komen, is moeilijk te rijmen met het voornemen van de EU ook, van de Europese commissie, in de vorm van voedselzekerheid plannen die naar aanleiding van de coronalockdown werden opgesteld om de voedselvoorziening. Om problemen met voedselvoorziening te pareren en te voorkomen. Is GS het daarmee eens of wordt dat ook nog meegenomen in de visie? En even kijken en er wordt in de documenten ook gesproken over zaken als eiwittransitie en het tegengaan van verspilling. Maar die hebben ook een bovengrens aan hoeveel die kunnen helpen met het tegen, het betaalbaar houden en de productie op peil houden. Even kijken, om de onafhankelijkheid van andere landen te beperken komt er dus eigenlijk geen goede, veel, niet veel maatregelen voor in de stukken. En er is in het EU-beleid, is er ook nog niet veel formeel vastgelegd over voor deze voedsel voedselzekerheid. Is er niet een risico dat dat dus tussen wal en schip lijkt te vallen qua regelgeving en ambities? Ja dus ik zie toch met deze visie, toch wel heel veel problemen opdoemen. En dat lijkt toch wel een beetje een soort tekentafel werkelijkheid die aanzienlijke gevolgen zullen hebben voor de betaalbaarheid van ons voedsel en de betrouwbaarheid van de voedselvoorziening. En ik zie daar grote uitdagingen. Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik door naar de SP. Mijnheer Schipper u bent online zie ik? Ga uw gang.

Tim Schipper: Ja klopt, voorzitter. Bedankt voor het woord. U vroeg voorafgaand aan dit debat om een korte bijdrage. Nou dat ga ik, die belofte ga ik inlossen. Wij zijn van mening dat wat wij voorgekookt hebben in, vorig jaar in oktober, dat dat een redelijk goed vertaald is in deze, dit Statenvoorstel. Tegelijkertijd ben ik het, laat het debat ook zien vanochtend, van ja veel is al, nu komt het aan op de uitvoering. En wat dat betreft kan ik wel meegaan met mevrouw Batteau van de PvdD. Van ja, hoe concreet zijn die ambities nou gemaakt? Nou die zijn er nog niet. Dus dat uitvoeringsprogramma wat als gevolg hiervan zal worden opgesteld, daar zal veel van afhangen. Je ziet vandaag al dat meerdere fracties streven naar dat concreet maken. Die moties en amendementen. Wij zullen daar uiteraard in meedenken, op het moment dat dat komt. We hebben zelf de behoefte op dit moment nog niet, omdat we hebben

gekeken naar ja hoe is nou? Het voortraject vertaald naar dit Staten voorstel en daar kunnen wij in ieder geval mee leven. Dus wij zien uit naar het uitvoeringsprogramma en dan zullen we opnieuw onze bijdrage doen. Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik door naar FvD. Mijnheer Van Breukelen.

Frank van Breukelen: Dank u wel, voorzitter. Het is mooi om te zien dat er Staten breed een roep is om de landbouw in onze provincie economisch rendabel te houden. Het lijkt ons ook een gegeven dat onze landbouweconomisch rendabel moet zijn. Alhoewel we dit ook terugvinden in de tien ambities staat het pas na circulair, natuur inclusief, diervriendelijk en klimaatneutraal. Maar wat nou als al deze punten op gespannen voet komen te staan? Want dat is simpelweg ook de realiteit van ons voedselbeleid. Alle regels streven en kaders die wij opleggen aan agrariërs, resulteren vaak in gestegen kosten voor de producent en de consument. We horen aan de linkerkant van de zaal punten over fair en true pricing en de kosten van de schade van landbouw en mijn oprechte vraag is, zouden deze partijen ook harde cijfers over deze ware kosten in verhouding tot stijging van de consumentenprijs kunnen presenteren? En dat, nogmaals, vraag ik echt uit oprechte interesse. Ik zou deze cijfers graag in willen zien. Maar wat men hier in de zaal ook wel moet realiseren, is dat voedsel simpelweg een eerste levensbehoefte is. De stijging van de productie van voedsel is een kerncomponent van de ontwikkeling van de beschaving. En de stijging van de kosten van eerste levensbehoefte gaat altijd gepaard met grote politieke onrust. En politieke onrust groeit wel vaker als kool in Nederland. Dus blijf realiseren, je oogst wat je zaait. Daarom is voedselzekerheid voor de inwoners van onze provincie geen bijzaak, maar een hoofdzaak wat voor democratie betreft. Punt 9 wekt ook zorgen. Hoewel het bevorderen van lokale consumptie en korte ketens een mooi streven is. Ik zie een interruptie.

De voorzitter: Mijnheer Lubbers. Ga uw gang.

Micha Lubbers: Dank u wel. Ik, kunt u aangeven wat de relatie is tussen de voedselzekerheid van de inwoners in Utrecht en de wijze waarop in Utrecht zelf geproduceerd wordt?

De voorzitter: Mijnheer Van Breukelen.

Frank van Breukelen: Ja, ik begrijp de vraag niet helemaal. Welke relatie doelt u dan op? Kunt u herhalen of misschien nog beter uitleggen?

De voorzitter: De heer Lubbers.

Micha Lubbers: Ja nou, u geeft aan dat voedselzekerheid een belangrijk aspect is. Nou eens, kan niet meer mee oneens zijn, alleen de relatie tussen voedselzekerheid van de inwoners in Utrecht en de wijze waarop in Utrecht geproduceerd wordt. Want daar hebben we het over. We hebben het over de wijze van productie van voedsel in Utrecht.

De voorzitter: Mijnheer Van Breukelen.

Frank van Breukelen: Nou, de wijze van productie in Utrecht staat natuurlijk niet alleen, heeft niet alleen effect voor de Utrechtse burger, maar wanneer men korte ketens wil en ook productie dichtbij huis, dan is het zeker belangrijk dat de voedselproductie in zowel in Utrecht efficiënt is als dekkend. Wat het ook zeker is. Om te zorgen, dat zorgt ervoor dat het voedsel ook goedkoop blijft. Maar inderdaad, we moeten beseffen dat wij ook niet alleen voor Utrecht produceren en dat is een gegeven. Dat is in heel Nederland een gegeven. We zijn de tweede voedselexporteur van de wereld. Dus, de voedselproductie in geheel Nederland heeft effect op de wereldmarkt. En de voedselwereldmarkt heeft effect op de politieke stabiliteit in de hele wereld. Dus de relatie gaat natuurlijk veel breder dan alleen productie in Utrecht en de voedselprijzen in Utrecht. Maar we zijn een onderdeel van een groter systeem. Dat moeten we inderdaad ook zeker wel beseffen. Maar als je die korte ketens wil, waar ik ook zeker voor ben, dan moet je wel zorgen dat de productie in Utrecht op een efficiënte wijze gaat.

De voorzitter: Ja gaat u verder mijnheer Van Breukelen. Sorry, ik had u niet gezien, mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Dank u voorzitter. Ik had nog een vraag aan de heer Van Breukelen. Hij zegt terecht in de provincie Utrecht wordt meer geproduceerd dan dat we hier op kunnen. Dat gaat met name voor melk en melkproducten natuurlijk. Maar dat betekent tegelijkertijd dat wij hier als we praten over voedselzekerheid, daar eigenlijk geen discussie over hebben.

De voorzitter: Mijnheer Van Breukelen.

Frank van Breukelen Voorzitter, nou dat lijkt me toch wel anders te liggen, want inderdaad we hebben een overschot aan bijvoorbeeld melkproductie. Oké. Dan is nog steeds de vraag, produceer je genoeg van alle soorten voedsel om lading te dekken? In Utrecht, lijkt me het antwoord nee. Tegelijk, want we consumeren simpelweg ook veel uit andere werelddelen, uit andere landen. Dat klopt inderdaad. Maar tegelijkertijd nogmaals moeten we beseffen dat als wij hier meer produceren, dat dat ook een onderdeel is van onze bredere economie. Er zullen inderdaad ook heel veel landen zijn die een overschot aan andere materialen produceren. Maar dat blijft nog steeds een essentieel onderdeel van hun economie dan. Export is daar ook een belangrijk onderdeel van.

De voorzitter: Mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Ja, dat een vervolgvraag dan om het wat voor mij duidelijker te krijgen. U wekt in uw betoog de suggestie dat wij stappen moeten zetten om die voedselzekerheid te waarborgen. We geven alle twee aan van ja, dat is toch iets wat in de provincie Utrecht, iets genuanceerder ligt. Qua melk produceren we veel meer dan we hier op kunnen. Kaas ook, ik bedoel, we hebben een kaasfabriek in de provincie, die produceert denk ik tien keer zoveel als ik in mijn leven op kan per jaar. Maar als we het hebben en ik eet heel veel kaas, laat dat gezegd zijn. Maar dan hebt u het dus over een beleid wat volgens mij vooral in Brussel- Dus wat is uw punt?

De voorzitter: Mijnheer Van Breukelen.

Frank van Breukelen Nou mijn punt is voornamelijk dat we gevarieerd voedsel moeten blijven produceren en inderdaad ook onze sterke en zwakke punten moeten kennen. Maar dat betekent niet dat je de sterke punten overboord moet gooien, dan moet je die inderdaad ook juist stimuleren. En ik hoor tussen neus en lip door ergens. Ja dat ligt ook voornamelijk in Brussel. Ja natuurlijk inderdaad. Een groot deel van ons landbouwbeleid ligt in Brussel. Dat zou ik natuurlijk liever niet zo zien. Zoals u dat heel goed weet. Maar inderdaad dat is een realiteit die we niet kunnen negeren. Maar dat betekent niet dat wij binnen de kaders van wat wij mogen en kunnen als provinciale staten niet zo veel mogelijk onze voedselproductie, of in ieder geval de efficiëntie van onze voedselproductie, moeten bevorderen.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

Frank van Breukelen Ik zie inderdaad geen andere interrupties meer in de zaal. Gelukkig maar. Even kijken, waar was ik gebleven? Ik zal wel even hier beginnen. Punt 9 wekt ook zorgen. Hoewel het bevorderen van lokale consumptie en korte ketens een mooi streven is, zien we ook dat door middel van de eiwittransitie de provincie op de stoel van de consument wil gaan zitten. We vragen dan ons ook af, welke concrete stappen gaat de provincie ondernemen om deze transitie te realiseren? Als wij daar meer over zouden weten, zouden zowel mevrouw Batteau als ikzelf, natuurlijk wel uit een compleet ander oogpunt, gericht door onze kritiek en onze opmerkingen kunnen uiten en daarbuiten ook nog steun voor de oproep van BBB om te bekijken wat de provincie kan doen om jonge boeren te helpen een boerenbedrijf over te nemen of te starten. Want de boerenstand is natuurlijk zeer afhankelijk van generationele overdracht en beseffende dat velen, als niet alle van ons ook boerenvoorouders hebben, lijkt ruimte bieden voor instromers ook een zeer verstandig plan om daarin mee te nemen. Als laatste willen we in ieder geval onze tevredenheid over het proces uitspreken en ik denk dat dat Staten breed gedragen wordt. Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik door naar 50PLUS. Mevrouw Hoek.

Mieke Hoek: Ja dank u voorzitter. Er is al heel veel gezegd en beweerd en voorgesteld. Waar we het over hebben is eigenlijk, als je dat gaat opsplitsen, voedsel, landbouw, veeteelt en natuur. Dat heeft allemaal met elkaar, staat het in verbinding. Als ik aan voedsel denk, dan wat de agrariër levert, dat is over het algemeen het meest zuivere. Daarna wordt ermee gerommeld en weet ik veel wat allemaal. En dan krijg je soms iets wat helemaal nergens meer dan smaakt en alleen nog maar zo uitziet. Ik heb zelf voedsel een volkstuin gehad. Een wortel smaakt naar een wortel en een komkommer smaakt naar komkommer en aardbei smaakt naar aardbei bij maar uit de winkel niet. En als je de aardbeien in het midden, in de winter eet, dan ziet hij er wel uit als een aardbei, maar smaak niet naar een aardbei. En dat vind ik nogal wat.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Heeft een vraag aan mevrouw Hoek. Heeft zij het hier over de aardbei die in de supermarkt geteeld wordt of die bij een tuinder geteeld wordt:

De voorzitter: Mevrouw Hoek.

Mieke Hoek: Ik heb het over aardbeien die je in de winter met Kerstmis kan kopen, die nergens naar smaken. Dus in de supermarkt kan je ze kopen. Je kan ze diepvries kopen en ja ik ben zelfs in die, we hebben zelfs werkbezoeken gehad in de kassen hier rondom Utrecht. En dan zie je ze gewoon groeien. En dan denk ik, hoe is het mogelijk? Maar dat is allemaal kunstmatig en het smaakt nergens naar. Maar ik weet niet of u wel eens een volkstuin heeft gehad, dan weet u hoe het werkelijk smaakt. En natuurlijk van vroeger, want toen smaakte ook alles lekker.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

Mieke Hoek: Er zijn agrariërs die inderdaad voor de productie groenten verbouwen. Maar het is ook vaak zo dat ze voor eigen gebruik verbouwen, dat ze namelijk een cirkel hebben. Ze hebben koeien en dergelijke en die moeten eten en dan verbouwen ze zelf het voedsel, wat ze dus dan niet hoeven te kopen en wat ze dan kunnen gebruiken. Dus dat is een soort systeem binnen het bedrijf. Hou me ten goede, ik vind kistkalveren, vind ik verschrikkelijk. Dat zou ogenblikkelijk verboden moeten worden. Fokzeugen vind ik ook verschrikkelijk, die hun hele leven lang alleen maar omgekeerd worden om ieder keer 18 of 19 biggetjes te werpen en vervolgens weer omgedraaid worden voor de volgende werp. Ik vind kippen 40.000, 60.000, 80.000. Ik ben laatst een keer geweest, want ik zag een bordje langs de weg, eieren te koop. Ik dacht, nou dat ga ik doen. Ik kwam uit Amsterdam, dus dat dan heb je nog een bepaalde fantasie. En toen stond daar zo een doosje, waar je dan tien, vroeg die agrariër hoeveel eieren ik wilde? Ik zeg tien. Ik zeg, waar zijn uw kippen? Ja heb je even? En toen ging, sloeg die overal tegen de wand aan. Ik zeg waarom doet u dat? Zegt hij ja, anders drukken ze elkaar dood. Drukken ze elkaar dood? Over hoeveel kippen heeft u dan? Ja 40.000. Ik zeg, hoeveel kippen worden er dan doodgedrukt per dag ongeveer? Driehonderd, dat is in procenten wel heel weinig, maar het zijn er wel driehonderd. En dat geeft aan, dat ook daar moet aandacht voor komen. We hebben ooit een gedeputeerde gehad. Bart Krol. Jij weet het nog wel. De heer Schaddelee. Die zei natuur, alles in Nederland is nep. Dit is helemaal geen natuurlijke natuur meer, dat is ooit in de afgelopen 100 jaar gewoon helemaal anders, veranderd en niets is eigenlijk meer natuur. Maar wat is natuur? Gras is natuur, onkruid is natuur. En zo kan ik nog wel even doorgaan en ik zou dus zeggen als de wesp er niet meer is, dan gaan we, dan hebben we heel gewoon helemaal niets meer. En dan kom ik nog even terug op die groenten. In Wageningen is men al lang bezig om nep groenten te maken. Ik ben daar een keer geweest met een werkbezoek in een vorige periode en dan kon je een helemaal nu krijgen. Alsof je bij een sterrenrestaurant zat. Alles smaakte er ook nogal naar, maar dat was helemaal niets van werkelijke groente voor gebruikt. En astronauten hebben ook geen bos wortelen in de cockpit, zeg ik dan, maar of in de capsule, dus ja wat willen wij eigenlijk? Dan kom ik toch bij de verdienmodellen. Welke rol krijgt de gemeente nog, krijgen de gemeenten nog? Heel vaak is het zo dat de eerste verzoeken bij de gemeente komen, van ik wil een landwinkeltje of ik wil recreatie aan het water zitten met bootjes meteen verhuren of bed and breakfast en dergelijke. Dat zijn ook allemaal verdienmodellen. Het heeft dan niet direct met productie te maken van groenten of met dieren. Maar het is wel een onderdeel van hoe op dit moment een agrariër zich probeert staande te houden. Dus dat is wel een vraag van mij aan het college van, hoe gaan we daarmee om, met de gemeenten en de vergunningen? Waar ik woon is een heel groot agrarisch gebied, dat weten we. Dat is namelijk het Groene Hart, daartegenaan en ik weet van verschillende agrariërs dat ze jaren bezig zijn om de vergunningen rond te krijgen. En dan zou ik voor de agrariër op willen komen van, laten we die processen nu eens een keertje inkorten. Dat zo, dat als een agrariër wil veranderen, of het wordt overgenomen door een zoon of een dochter, kan ook. Dat men dan niet jaren in een vergunningsprocedure moet zitten voordat men daadwerkelijk een verdienmodel daarvan kan maken. Verder even kijken? Ja dat heb ik wel. Dat ga ik toch maar niet zeggen, want dat nee. Het ganzenprobleem. Daar heb ik ook niemand over gehoord. Dat is inderdaad een aantasting voor het verdienmodel van een agrariër. Duizenden, bij mij waar ik woon vliegen die in grote getale over ons heen. Dan moet je niet omhoogkijken want dan krijg je ook nog van alles in je gezicht. Maar het is ook nog eens een keer zo, dat heel veel stukken grasland en dergelijke, gewoon helemaal niet meer te gebruiken zijn. En dan kan je wel zeggen ja ganzen. Ja mooi dier, dat is het ook, maar wat doen we daaraan? En je kan ze niet zeggen, nou dan verplaats het gewoon naar een ander gebied, want dan verleg je het probleem, maar je lost het probleem niet op. En nou, als ik het heb over transitie. Ja daar is gewoon tijd voor nodig. Je kan niet zeggen we doen dit en dan moet het over een jaar rond zijn. Soms heeft dat gewoon tien jaar nodig. Net zo goed als een vergunning soms, dus wat dat

betreft. En ik wil nog even een reactie geven op de PvdD. Aandacht had eigenlijk ambitie moeten zijn, maar 50PLUS vindt namelijk, je begint bij aandacht en dan ontwikkel je de ambitie. Dus het heeft met elkaar te maken. Verder nog voorzitter, heb ik eigenlijk wel, we hebben namelijk ook. Het is wel steeds zo ja van Volt ook van ja 25 procent moet natuur worden. Maar we gaan er even aan voorbij, denkt 50PLUS, we hebben ook grond nodig voor wegen. Ik reed van de week, reed ik weer langs Schiphol. En als je dan links kijkt wat een gigantische oppervlakte dat wat Schiphol alleen al gebruikt. Dat was allemaal agrarisch gebied, allemaal weg. En zo kan ik nog wel doorgaan. De Bijlmer was allemaal agrarisch, is allemaal weg. En zo zijn we steeds toch met. Maar dat ook dat is nodig. Wij hebben ook woningen nodig, dus daar hebben we ook grond voor nodig. Industrie daar hebben we ook grond voor nodig, dus natuur is mooi, maar we moeten gewoon realistisch zijn dat we niet alleen maar een, meer natuur nodig hebben, maar we hebben ook grond nodig voor wegen, grond nodig voor gebouwen, grond nodig voor de industrie. En zo kan ik nog wel even doorgaan. Voorzitter, dus ik heb eigenlijk gewoon een rijtje noem ik gewoon op, waar we allemaal tegenaanlopen. Het document wat hier voor ons is, daar wil ik wel mijn compliment over uitspreken, want het is gewoon een startmoment en we moeten daar gewoon met de ambities en alles ja, daar moeten we wel mee verder en realistisch zijn. Maar eigenlijk toch wat er op dit moment allemaal gebeurt in de wereld en dan terugbrengen naar Europa, terugbrengen naar ons landje. Ja we gaan eigenlijk een beetje terug in de tijd en dat is eigenlijk helemaal niet zo erg. Tot zover voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan zijn wij toe aan de reactie van gedeputeerde mevrouw Sterk. Maar ik wil eerst even vijf minuten schorsen voor koffie en dergelijke. Dan gaan we weer verder om 10.56 uur.

De voorzitter: We gaan weer van start. Is iedereen weer zover? Mevrouw Sterk, ga uw gang.

Mirjam Sterk: Ja, dank u wel voorzitter. Allereerst dank voor alle complimenten, voor zowel het proces als ook voor wat er nu ligt en dat er naar u geluisterd is. Ja ik ga toch maar gewoon door, mevrouw Van Gilse. Ik hoop dat u mij dat niet kwalijk neemt. En maar die dank natuurlijk ook vooral aan alle mensen die achter de schermen hier in huis daar heel hard aan hebben gewerkt, heel veel tijd in hebben gestoken, echt hun best hebben gedaan om goed te luisteren naar wat Staten heeft meegegeven. Dus ik wil dat compliment graag eigenlijk doorzetten naar de mensen die dat voor mij ook allemaal hebben gedaan, mede namens u. Dus, nou ik denk dus ook dat het proces, het is natuurlijk denk ik een heel leerzaam proces geweest over hoe je dit soort dingen kunt doen. En dat is ook wel iets wat wij denk ik als GS ook gewoon goed mee zullen nemen ook richting andere vraagstukken die we als provincie hebben op te lossen. Het is inderdaad zoals ook al werd gezegd natuurlijk een stuk wat wel een stip op de horizon zet. En daarmee mist het natuurlijk op een bepaald niveau ook wel weer aan concreetheid en daarvoor zullen we ook in het uitvoeringsprogramma, wat we nu vervolgens gaan uitwerken, ook een stuk concreter moeten worden. En voor een deel zullen de concrete uitwerkingen natuurlijk ook gewoon in het UPLG komen, want ook daar staan natuurlijk een aantal zaken waar we ons aan moeten houden en die ook zeker effect hebben op de landbouw. Dus die zaken die lopen eigenlijk toch een soort van parallel. Ik wil nog even kort iets zeggen toch weer over de rol van de provincie, want soms hoorde ik toch ook wel dat we er wel een beetje een grote broek aantrekken hier. Dat wij moeten zorgen voor het verdienmodel en voor de voedselzekerheid. Kijk het, de EU staat volgens mij daar voor heel veel zaken voor aan de lat. Het Rijk staat volgens mij aan de lat voor waar het gaat gewoon landbouw in zichzelf, in Nederland, aan welke voorwaarden dat moet voldoen. Waar wij als provincie ons vooral voor aan de lat staan, is om te zorgen dat die landbouw die transitie ook op een duurzame manier kan maken, omdat het nodig is, omdat wij vanuit ons natuurbeleid daar ook opdrachten hebben liggen die we vanuit Europa komen. Volgens mij is dat de verdeling en dat betekent dat wij sommige dingen soms wel mee kunnen sturen, maar niet aan het stuur zitten. Dus dat maakt ook wel dat sommige verwachtingen denk ik ook soms wat reëler moeten zijn, bijvoorbeeld waar het gaat over voedselzekerheid. Ik zei net al iets over het uitvoeringsprogramma. Natuurlijk gaan we u daar goed in meenemen. We hebben daar natuurlijk ook gewoon regels voor in dit huis. Hoe dat gaat met dit type programma's en ik zal in ieder geval zorgen dat er een goede infosessie komt. Maar ik ga ook nog even mij bezinnen als we deze landbouwvisie en deze kader stellende notitie hebben aangenomen en vastgesteld, van hoe dat proces verder zal gaan lopen. En wat betreft die ambities die in deze kader stellende notitie staan, toch even heel gericht aan mevrouw van Gilse. Die staan in het besluit. Juist alle tien de ambities staan opgenomen. Dat is een aanpassing ten opzichte van de vorige keer, toen die nog in concept voorlag. Dus u neemt inderdaad alle tien de ambities eigenlijk aan als een besluitpunt. Ik wil kort even drie thema's zo dadelijk langslopen en daarin een aantal punten meenemen. Dat is allereerst ja, alles rond boeren. Stoppende boeren, jonge boeren, reguliere boeren. Daarna iets rond de biologische landbouw en dan

vervolgens iets over voedselzekerheid en het verdienmodel. Voor wat betreft de boeren. We hebben natuurlijk in onze visie drie soorten van transitiepaden, die wij verwachten, dat er zich zullen gaan ontwikkelen, waar we ook ruimte aan willen bieden, in opgenomen. En daarbinnen is natuurlijk heel veel uitwisseling mogelijk. Maar nu is er gezegd, ja maar we zien eigenlijk niet dat gangbare landbouw ruimte krijgt. Ja dan denk ik ja, wat is gangbare landbouw nou eigenlijk? Ik ben nog geen een boer tegengekomen die hetzelfde is als een andere boer en volgens mij zijn er juist een hele grote, is er een hele grote diversiteit aan agrariërs in onze provincie. Maar ze staan allemaal wel ongeacht wat voor een type ze zijn, denk ik voor de opgave om te verduurzamen binnen de doelen die er zijn gesteld. En dat is ook het kader wat we hebben meegegeven aan deze landbouwvisie. En of wij veel kunnen doen voor de gangbare landbouw, vind ik een beetje een ingewikkelde vraag, omdat we natuurlijk gewoon ruimtelijk ordeningsbeleid hebben, maar dat doen we voor alle boeren, zal ik maar zeggen. En we hebben natuurlijk instrumenten die we kunnen toepassen, als het gaat over boeren ondersteunen bij bepaalde transities die ze moeten maken. Maar ik vind het ingewikkeld om te zeggen ja, we hebben, er is te weinig ruimte of is er nog wel ruimte voor de gangbare boer? Volgens mij is er heel veel ruimte in deze provincie. Dat hebben we aangegeven in de landbouwvisie en maar er zal wel iets moeten gebeuren zodat die landbouw nog steeds ook past binnen de eisen die worden gesteld, ook aan de verduurzaming daarvan. Daar doen we wat aan via het UMDL, via de instrumenten die we bieden. Maar ook via bijvoorbeeld de mogelijkheid om meer de activiteiten te kunnen verbreden op het erf en ook via het ANLB, om maar wat zaken te noemen. Jonge boeren zijn natuurlijk wel, is wel een groep die ook wel extra aandacht vraagt, he? De BBB vroeg daar aandacht voor de VVD, Volt, maar eigenlijk ook een heleboel andere fracties. Wij proberen die te ondersteunen. In ieder geval toch, zeg ik maar even via de plattelandscoaches en zij kunnen soms ook meer subsidie krijgen. Bij gebiedsprocessen willen we ook kijken hoe je misschien tijdelijk kunt verpachten als die financiering van gronden kopen lastig is voor jonge boeren om een omschakeling te maken. Ik denk juist dat het in die gebiedsprocessen, waar je juist gaat schuiven met grond, een belangrijk moment zou kunnen zijn, maar voor dat vraagstuk van de financiering en Volt is blijkbaar bezig met een voorstel daarvoor, dus dat zie ik graag ook tegemoet. Maar ik denk dat voor een deel ook wel de verantwoordelijkheid daarvoor ook wel bij het Rijk ligt natuurlijk, om te kijken hoe je nou een soort van garant kunt stellen en inderdaad ook bij die andere ketenpartners zoals u die ook noemde. Zoals bijvoorbeeld de banken die natuurlijk vaak ook juist een remmende rol eigenlijk spelen om dit soort ontwikkelingen mogelijk te maken. Nou er is ook gevraagd-

De voorzitter: U heeft een interruptie van mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ja dank u wel voorzitter. Even terugkomend op de jonge boeren. Ik begrijp uit verschillende fracties dat we daar zorgen om hebben en dat begrijp ik ook. Dat is natuurlijk een grote categorie maar ik zou, ik vind het ook een beetje beperkend want ik kan me ook voorstellen dat er zijn gewoon heel veel andere boeren die ook willen omschakelen. Dus waarom zouden we het beperken tot de steun voor jonge boeren die richting duurzaam willen? Als we het hebben over steun voor transitie of voor de omschakeling naar duurzaam, waarom niet de categorie verbreden naar die intentie en niet per se op generatie?

Mirjam Sterk: Nou omdat ik, ten eerste is het in het gemeenschappelijk landbouwbeleid ook sowieso een uitgangspunt. Maar ook voor jonge boeren juist een soort uitzonderingscategorie te maken omdat zij vaak aan het begin van een nieuwe generatie staan. Zij zijn, is mijn ervaring, vaak juist heel erg bereid om juist een duurzame transitie in te gaan. Maar zij, merk ik, ik merk dat zij meer dan boeren die al langer bezig zijn echt vraagstukken rond investeringen hebben. En ik denk dat het daarom juist ook belangrijk is om te kijken hoe wij daar als provincie soms aan bij kunnen dragen. Bijvoorbeeld als een jonge boer biologisch wil worden, dan zal die natuurlijk de grond daar rijp voor moeten maken. Dan is het belangrijk dat die tijdelijk eventjes andere grond kan pachten om die overgang te maken. Het is overigens niet zo dat door dat nu te zeggen dat wij aandacht vragen voor jonge boeren, dat wij dus ook niet iets willen doen natuurlijk met die andere boeren die omslag zouden willen maken. Maar ik denk wel dat er een extra vraagstuk ligt, juist bij jonge boeren. Je kan je investeringen maar, ik geloof twee keer in een tijd als je boer bent, doen. Grote investeringen. Nou de eerste is denk ik aan het begin van je carrière en ik vind ook belangrijk dat we daar dan kijken hoe we dat kunnen faciliteren.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ik dacht zelf specifiek aan zij-instromers. Dus dat zijn dus niet boeren die al een langere carrière achter de rug hebben, maar die eigenlijk net beginnen ook als boer. Dus in die zin zijn het ook jonge boeren. Die ook eenzelfde soort investering moeten maken, is daar specifiek aandacht voor ook als categorie?

Mirjam Sterk: Nou ik moet zeggen dat ik nog niet zoveel zij-instromers ben tegengekomen om heel eerlijk te zijn, dus ik denk nog niet dat daar hele regelingen op zijn gebouwd. Maar het is denk ik een interessant aandachtspunt om ons mee te nemen, ook richting het uitvoeringsprogramma.

De voorzitter: Oh, ik heb er twee nu. Ik ga eerst naar mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Ik zat net iets eerder te zwaaien. Dank u voorzitter. Ja ik heb eigenlijk even. Ik snap de vraag van mevrouw Batteau wel en eigenlijk ondersteunt zij ook wat ik heb gezegd. Heb vooral aandacht voor die mensen die nog niet in die transitie zitten. Maar wel bereid zijn daartoe. En dat hoeven niet per se jonge boeren te zijn, want een jonge boer dat ben je niet meer als je zegt ongeveer 40 bent. Maar de categorie 40 tot 60 is vrij groot ook in onze provincie, dus de aandacht daarvoor als het gaat om die transitie, die transformatie, naar en dan kunnen we het hele rijtje opnoemen. Maar naar meer boeren, zoals we dat als ambitie zien. Dat is waar ik om vroeg, niet om aandacht voor die mensen, maar juist om te kijken wat kunnen wij, hoe kunnen wij bevorderen dat die groep die zegt ik ben niet tegen, maar help me omdat ik daar gewoon op dit moment ook om financiële redenen nog niet toe in staat ben. Om te kijken hoe dat je dat proces kunt versnellen. En dat betekent met het verankeren in de ambities dat dat ook een doel is.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Volgens mij is het doel sowieso dat wij elke boer die dat wil, helpen bij de verduurzaming. Nou niet alleen die dat wil, dat is volgens mij gewoon de opdracht. Maar dat wij die ondersteunen bij die transitie en dat zijn alle boeren. Het enige waar hier volgens mij aandacht voor wordt gevraagd en ik denk ook dat dat terecht is, ook juist voor de jonge boeren. We zien dus ook in het gemeenschappelijk landbouwbeleid dat daar ook speciaal aandacht voor wordt gevraagd. Maar juist omdat zij denk ik toch minder ruimte hebben dan misschien die boer die tussen de 40 en de 60 is financieel. En qua regelingen zullen we ook voor pachtgronden en zo, zul je natuurlijk moeten kijken hoe kun je nou helpen? Om die, bijvoorbeeld die overgang te maken naar biologische boeren als ze dat willen, of naar meer natuur inclusief. Dus het één sluit het ander niet uit. Ik denk dat het meer een accent is wat wordt gelegd, waar de spotlight voor wordt gezet. En ik denk dat dat terecht is. En nou er zijn een aantal partijen hier in de staten die daar ook aandacht voor hebben gevraagd. Dan-

De voorzitter: De heer Hart heb ik nog even. Mijnheer Hart.

Ernst Hart: Dank u wel voorzitter ja. Steun voor het betoog van collega Westerlaken net, maar ook steun voor reactie. Ik begrijp beide standpunten uiteraard. En ik denk dat we dat heel goed bij elkaar kunnen brengen. Maar ook steun voor de opmerking van de PvdD want er zijn echt wel zij-instromers en dat de gedeputeerde ze nog niet is tegengekomen, betekent niet dat ze niet bestaan. Laten we deze groep veelbelovende debutanten noemen en ze zijn er echt en daar gaan we heel veel plezier aan beleven.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Even voor de helderheid, ik heb ook niet gezegd dat ze niet bestaan, maar ik heb wel gezegd dat er nog niet in zo grote getale bestaan dat er een regeling voor is gemaakt, zal ik maar zeggen. En wat niet is kan nog komen natuurlijk.

De voorzitter: Gaat u verder met het beantwoorden van de vragen.

Mirjam Sterk: En dan hadden we nog de categorie stoppende boeren, waar ook aandacht voor is gevraagd. Ook in de zin van wat kunnen we daar als provincie aan doen? Nou ook daar toch ook weer die plattelands coaches voor. Die kunnen natuurlijk meedenken van wat kun je? Hoe kun je je bedrijf misschien ook op een andere manier te gelde gaan maken? En u sprak ook over het ruimtelijke ordeningstraject. We hebben natuurlijk pas de nieuwe VAB vastgesteld, met daarin meer ruimte voor sociale en economische functies op het boerenerf. En dat zal ook zijn doorvertaling moeten gaan vinden nu naar de omgevingsvisie en de omgevingsverordening. Dus ik denk dat we daar dat debat ook met elkaar moeten voeren. Hoe we dat op een goede manier kunnen faciliteren. Dat was wat mij betreft even het puntje boeren. Ga ik door naar het volgende onderwerp en dat is de biologische landbouw. Nou daar merk ik dat daar een beetje verschillende smaken in de Staten liggen. Wij hebben natuurlijk in onze notitie opgenomen dat wij streven naar vijftig procent biologische landbouw in 2030 en dat doen wij omdat het ook landelijk het doel is. En we willen ons

daar graag bij aansluiten. En als, ik denk ook dat het reëel is om ons daarbij aan te sluiten, want we zitten geloof ik nu op zes procent en Europees is het inderdaad 25 procent. Maar er zijn landen die natuurlijk al veel verder zijn daarin. Kijk naar Duitsland, kijk naar Oostenrijk, die zitten al volgens mij op vijftien procent of zo. Die hebben dan ongeveer eenzelfde gap te overbruggen als wij nu hebben naar die vijftien procent. En volgens mij moeten wij gewoon met elkaar die inspanningen doen. Ik denk dat we dus ook voorzichtig zijn om die verder op te schroeven.

De voorzitter: U hebt een interruptie van de heer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Ja voorzitter, deelt de gedeputeerde de constatering dat er eigenlijk al een hele grote groep niet-biologische boeren, al bijna biologisch boert maar eigenlijk ook geen toegang heeft tot de biologische markt vanwege wachtlijsten bij fabrieken enzovoorts. Maar dat het gaat om het praktisch resultaat buiten, dat bijna hetzelfde is?

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Die vraag vind ik moeilijk zo te beantwoorden. Ik zie in ieder geval wel dat er inderdaad boeren zijn die ambitie hebben, maar soms vastlopen in de manier om daar te komen. Dus dat dat bijvoorbeeld niet mogelijk is omdat er in hun omgeving geen gronden liggen. Ik sprak vorige week nog twee boeren die zeiden van ja, ook al zou ik willen extensiveren ik heb gewoon geen grond om te extensiveren, dus ik kan die slag helemaal niet maken, ook als ik die zou willen. Dat zie ik wel. En nou ja het is alleen maar positief denk ik als dat er is want dat betekent dat er ook wel een vraag, of een eigenlijk een aanbod ligt en ik denk ook dat we daar dan iets op moeten doen. Vraag is even of dat bij ons ligt of dat dat bij de marktpartijen ligt of dat dat bij het Rijk ligt? Maar ik denk de beweging is in ieder geval zichtbaar en dat vind ik positief. We zijn ook samen met LVVN bezig om Bio-Regio's te ontwikkelen. Tenminste, dat zijn een soort pilots om met elkaar te kijken hoe je in zo een regio mogelijk ook, nou ja dat misschien ook wellicht dat vraagstuk van de heer net aan, sorry Van den Dikkenberg net aangaf. Om dat ook daarin mee te nemen. En LVVN is zelf ook bezig om te kijken hoe je dit meer kunt stimuleren. Dus nou ja, ik denk dat, ik begrijp de roep om, mag nog wel meer. Maar ik zou blij zijn als we die vijftien procent gewoon halen in 2030 en daar is echt nog wel veel voor nodig. En daar is ook iets aan de vraagkant voor nodig en dat ligt niet bij ons. Dat ligt wat mij betreft bij een landbouwakkoord of bij een afspraak met marktpartijen en natuurlijk uiteindelijk bij de consument, die ook bereid moet zijn om deze producten te gaan kopen.

Kees van Vuuren: Voorzitter?

De voorzitter: Wie hebben we? Mijnheer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja dank aan de gedeputeerde voor de beantwoording op dit punt. Ik deel die analyse ook. Dat het de markt daar een hele grote rol in heeft en dat daar de provincie daar eigenlijk heel beperkt wat in zou kunnen doen. Ja hier zit maar dit, hier zit wel voor mij wel het cruciale punt, want ook in Frankrijk hebben we gezien dat de biologische landbouw het daar zwaar heeft gehad de afgelopen jaren, juist omdat de overheid juist heel erg die productie heeft gestimuleerd en aan de vraagkant onvoldoende heeft gedaan. Waardoor al die prijzen zijn gaan dalen en boeren weer aan het terugschakelen zijn, ja volgens mij is dat niet de weg waar we op willen. Dus ik ja, ik ben heel erg zoekende van hoe we daar dan mee om moeten gaan.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Nee, dat denk ik, dat is denk ik een terechte vraag, maar die ligt denk ik ook vooral weer landelijk en niet zozeer hier in onze provincie. Want ik heb niet de indruk dat als wij hier in de provincie dat zouden stimuleren, dat dat effect zou hebben. Dus dat komt ook, wat u zegt, door landelijk beleid in Frankrijk. Ik denk dat daar ook dit gesprek gevoerd moet worden. Ik vergat overigens te zeggen dat we ook bezig zijn met een notitie over biologische landbouw dus dat komt. Ik weet niet precies wanneer, maar dat komt in ieder geval uw kant op. Nou snel ja. We hebben heel veel op ons bordje op dit moment.

De voorzitter: Dan heeft u nog een interruptie van de heer De Jong.

Amos de Jong: Ja. Dank voorzitter. We horen de repliek van GS. Dat is helder. 2030, dat is misschien reëel. We zitten nu op zes procent. Ik ben het ook met de BBB eens van de vraagkant moet zeker ook aandacht krijgen. Ik hoorde ook gedeputeerde. Dat is vooral landelijk, denk dat ik daarmee eens ben. Ziet de gedeputeerde wel een toekomst in

provincie Utrecht, waar we meer dan 15 procent biologische landbouw hebben, dus zouden we op een gegeven moment wel in de toekomst bijvoorbeeld 25 procent wel halen. En zo ja wanneer dan ongeveer?

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Nu vraagt hij of ik een soort van voorspellende gave heb, of een glazen bol waarin ik dit kan vinden. Ja, daar durf ik zo niks over te zeggen. Ik bedoel kan het wel hopen. En als het inderdaad, als de trend zich doorzet zoals die zich nu doorzet, dan heb je inderdaad dat je ook natuurlijk uiteindelijk door zal ontwikkelen. Maar het zal ook echt wel te maken hebben met keuzes die er ook door andere partijen worden gemaakt. Dus ik durf daar zo niets op te zeggen.

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja voorzitter, dat begrijp ik. Dat vroeg ik ook niet. Ik bedoel wat hoopt u?

Mirjam Sterk: Volgens mij ja met alle respect. Maar het gaat hier natuurlijk niet over wat ik hoop. Volgens mij zit ik hier als iemand die verantwoordelijk is voor beleid en als het mijn persoonlijke mening is, dan hoop ik natuurlijk dat op een gegeven moment wij een type landbouw hebben wat gewoon gezond voedsel levert tegen eerlijke prijzen. En wat ook helemaal in, hoe je dat in sink is, in balans is met wat de wereld ook kan dragen, dat is wat ik hoop.

De voorzitter: Dan heeft u nog een interruptie van mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ik denk dat mijn collega van Volt, Amos de Jong, eigenlijk zoekt naar die ambitie. Wat bij ons ook dus, voor ons gevoel ontbreekt in deze tien punten is dat je over 2050 niet zegt, ik hoop dat de lijn zich doorzet of het lijkt ons mooi als de lijn zich doorzet. Maar dat je een ambitie is dat je zegt, dit is hoe we het zouden willen. En dat is niet een persoonlijke mening, maar dat is gewoon een politieke keuze en ik denk dat daar, dat we daarnaar op zoek zijn. Wat willen we voor 2050, ook gezien alle beperkingen en de knelpunten. En daar zijn we allemaal van bewust. Maar je kan wel zeggen wat je wil.

De voorzitter: De heer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Dank u voorzitter, ik luister zeer geïnteresseerd naar de bespiegelingen en af en toe de hemel fietsende gedachten. Maar vraagt u zich dan ook af bij het vaststellen van deze visies en ambities, wat die ondernemer wil? Want wat wij willen is natuurlijk best interessant, maar ik denk dat het ook nog veel belangrijker is om te kijken wat die ondernemer wil. En dat mis ik in de bespiegelingen over hoeveel procent er wel of niet biologisch moet worden.

De voorzitter: Wilt u hier iets over zeggen of antwoorden mevrouw Batteau?

Jesseka Batteau: Het wordt blijkbaar aan mij gevraagd? Het willen van de ondernemer is dat is één categorie. Ik denk wij zijn hier als provincie zijn we hier om de, na te denken over onze bevoegdheden, onze verantwoordelijkheden en onze wettelijke opgave en daarin keuzes te maken. Dus wat de ondernemer wil, is daar onderdeel van. Maar er zijn heel veel andere partijen en belanghebbenden die ook iets willen. En dat is aan ons om die daarin afwegingen te maken en we hebben ook gewoon een wettelijke taak te vervullen. En ik zou zeggen, een ambitie en een streven op een bepaald, met een bepaald percentage voor biologische landbouw, daar kun je gewoon heel transparant over zijn. Want dat lijkt ons een mooie toekomst en dan meteen dat en dat dan uitwerken. Dus ik zie niet zozeer dat dat haaks zou staan op de wil van de ondernemer. Want, maar dan zou ik ook andere belanghebbenden willen inbrengen in dat in die overwegingen.

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja, één aanvulling daarop voorzitter. Volgens Volt, wat de ondernemer vooral wil, is duidelijkheid en die wordt deels nu gegeven. Wij zoeken ook naar de duidelijkheid na 2030. We begrijpen nu het antwoord, daar doen we het even mee. Maar volgens mij is het antwoord voornamelijk de ondernemer wil duidelijkheid binnen die kaders en wat dat betreft is het gewoon 25 procent in de toekomst als ambitie.

De voorzitter: Mijnheer Daniëls.

Reindert Daniëls: Is het ook niet zo dat het er ook vooral om gaat wat de markt wil, want als er geen vraag is dan kan je al allerlei percentages gaan maken. Maar als niemand dat spul koopt, dan ligt het gewoon weg te rotten in de schappen. Dus is dat niet eigenlijk primair belangrijk wat de markt wil? Voor mevrouw Batteau,

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Nou ja, ik denk dat duidelijk is wat er gebeurt als we doen wat de markt wil, daar zijn we, daar zijn we nu dus in beland. Dat is de problematiek waar we nu mee te maken hebben. Dus we zien dat de markt niet in die zin zelfsturend is. Dat het leidt tot een betere leefomgeving, schone landbouw et cetera dus en daarvoor zijn we in de politiek, moeten we keuzes maken die soms niet altijd door iedereen even als plezierig worden ontvangen. Maar ik denk, het lijkt mij het belangrijkste, zoals mijn collega bij Volt zegt, duidelijkheid is belangrijk. En een duidelijke nou ja, een toekomst schetsen die voor in ieders belang is. En de markt moet zich daar een keertje naar voegen. En niet dat wij daar als provincie nou heel veel invloed op hebben, maar wij kunnen wel, waarbinnen we invloed hebben dat is subsidies en regelgeving en verordeningen, daar kunnen we wel op sturen.

De voorzitter: Ja dank u wel, mevrouw Sterk.

Reindert Daniëls: Toch nog één punt, maar bent u dan niet bezig met een tekentafel werkelijkheid, als je het los wilt fietsen van de markt?

Jesseka Batteau: Nee dat nou, dat denk ik dus niet. Ik denk dat we de hele weerstand, die komt uit de markt voor de voor de, het beleid dat er gevoerd gaat worden laat zien dat het geen tekentafel realiteit is, maar een daadwerkelijke realiteit die invloed gaat hebben over hoe we, hoe de landbouw er gaat uitzien. We hebben niet voor niets heel veel weerstand vanuit de samenleving vanuit de marktpartijen die nota bene een partij daarvoor hebben opgericht, om weerstand te bieden aan het beleid dat er ligt om onze landbouw te hervormen. Dus in die zin is het geen tekentafel realiteit, maar een werkelijke realiteit.

De voorzitter: Mevrouw Sterk, gaat uw gang.

Mirjam Sterk: Voorzitter, ik denk dat er genoeg hierover is gewisseld. Ik zou graag doorgaan naar het volgende punt. En dat is wat mij betreft voedselzekerheid en het verdienmodel. Kijk, ook voor voedselzekerheid geldt dat het niet iets natuurlijk is wat wij als provincie zomaar kunnen garanderen, dat kunnen wij gewoon niet garanderen. En ik denk ook dat het een vraagstuk is wat eigenlijk op Europees niveau ligt. Wat daar ook denk ik moet worden opgelost. Ik denk ook in relatie tot geopolitieke vraagstukken die er op dit moment liggen. Maar het ontslaat ons denk ik niet van de plicht om wel te kijken hoe wij die keten tussen burger en boer of boer en burger kunnen verkleinen, zodat de producten die hier worden geproduceerd ook makkelijk bij de burger kunnen komen. En ik vind in dat kader zou de Stichtse Heerlijkheid best een interessant, want ik zie dat de heer Westerlaken net binnenkomt. Best een interessant gegeven, omdat je daarmee wel heel mooi denk ik de Utrechtse producten in de markt kunt zetten. Net zo goed als dat ook heel goed werkt bij dat Broodje Utrecht. Maar dat is denk ik ook echt aan de Staten om daar een besluit over te nemen. Voor wat betreft voedselzekerheid zijn we op dit moment ook betrokken bij een landelijk traject om te komen tot een ja, ik denk een visie op die voedselzekerheid. En voor die voedselzekerheid zeg ik dan maar ook, is volgens mij ook wel een eiwittransitie nodig. Voedselzekerheid betekent niet dat je doorgaat op de manier waarop we nu doen. Sterker nog, als je die eiwittransitie kunt maken dan heb je juist ook denk ik meer ruimte ook voor voedselzekerheid en de kosten die daarmee gepaard zijn, zijn ook bovendien lager. En dan kom je eigenlijk op het punt ook van die true pricing. Dat is natuurlijk altijd een ingewikkelde discussie, want dat raakt natuurlijk aan de betaalbaarheid vraagstuk en dat gaat over inkomensbeleid en daar zijn wij niet van en daar gaan wij ook niet over. Aan de andere kant wil je wel ook de maatschappelijke kosten die het produceren van voedsel met zich meebrengt ook inzichtelijk maken. Dat is denk ik ook een belangrijke trend die wij zien. Daarom staat hij ook in die landbouwvisie en dat is ook waarom wij dat ook hebben opgenomen, omdat dat wat ons betreft wel inzichtelijk maakt wat de kosten zijn van het voedsel dat wij produceren. Maar daar nogmaals, zijn wij niet alleen voor aan de lat en het kunnen wij ook niet alleen mogelijk maken omdat ik ook echt wel zie dat dat inkomens vraagstuk ook wel een belangrijke component is om dit wel of niet mogelijk te kunnen maken. Voorzitter, dat waren de grote thema's die ik had, eruit had gehaald en dan wilde ik graag nog wat vragen langslopen die zijn gesteld door de partijen. Dat gaat over de, of de andere

provincies ook landbouwvisie hebben? Ja, er zijn ook verschillende provincies die sinds 2018 landbouwvisie hebben ontwikkeld. Een vraag van GroenLinks. Vraag van de BBB over het UPLG.

De voorzitter: Mijnheer Hart.

Ernst Hart: Specifiek was de vraag of dat met het oog op 2050 is, of dat er geen-

Mirjam Sterk: Zover reikt mijn informatie niet, maar dat kunnen we natuurlijk voor u uitzoeken. Dan was er nog een vraag van de BBB om mogelijk die term UPLG eruit te halen. Ja kijk, we zijn sowieso aan het denken over dat UPLG nog steeds UPLG moeten noemen, omdat het natuurlijk meer van Utrecht wordt. Dus ik in dat kader zou ik dit eventjes mee willen nemen. VVD zei ja er staan wel heel veel streefpercentages in. Ja daar hebben we natuurlijk net ook al een beetje een debatje over gehad. Voor sommigen zijn er te weinig en voor anderen misschien te veel. Ik denk op zich dat als het gaat over een zekere zin van helderheid geven, streefpercentages wel goed zijn. Je moet ook ergens naar op weg gaan, zal ik maar zeggen. En uiteindelijk zullen denk ik de streefpercentages zoals we die benoemd hebben, ook wel moeten leiden toch tot voor die verdienmodellen die ook nog steeds mogelijk blijven. Dan vroeg u ook naar het afwegingskader, nou dat afwegingskader ja dat komt bij het UPLG daar zit dat in. Dus dat zijn we nu aan het uitwerken en flexibiliteit, dat is volgens mij eigenlijk punt van deze visie. Dat blijft natuurlijk gewoon mogelijk, want wij schrijven niet voor wat een boer, hoe een boer zich moet ontwikkelen, maar we geven wel bepaalde randvoorwaarden aan waarbinnen die keuzes kan maken. Dan ging, wat had D66 een vraag rondom of de, welke rol de provincie nou kan spelen in de zoönose. Nou ik moet eerlijk zeggen dat ook op dit moment we in het provinciehuis ook aan het nadenken zijn. Wat doen wij nou met die mogelijke, tenminste met die uitbraak van die MKZ in Brandenburg in Duitsland. En wat betekent dat eigenlijk voor hoe wij ook nu bijvoorbeeld, we hebben natuurlijk veel bezoek op boerenbedrijven in onze provincie dus wij moeten daar gewoon rekening mee gaan houden. En mijn lijn zou in ieder geval zijn dat we minimaal even contact opnemen op dit moment om te vragen of we überhaupt welkom zijn en of want ik denk dat boeren daar ook weer verschillend in staan. Maar om in ieder geval te voorkomen dat wij iets doen wat door boeren in ieder geval als heel bedreigend wordt gezien. En verder wacht ik op dit moment ook even richtlijnen vanuit het Rijk af op dat punt, want ik weet dat het Rijk daarvoor aan de lat staat.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja voorzitter, even één opmerking hierbij MKZ en zoönose worden nu in één zin aan mekaar verbonden en ik wil wel even benoemen dat MKZ geen zoönose is dus dat we dat niet dat beeld opwekken.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Nee, dat is een terechte opmerking, die had ik inderdaad ook willen maken. Voor wat betreft de zoönose hebben we natuurlijk ons ruimtelijkeordeningsbeleid, hebben we maatregelen en ook soms voorschriften. We hebben bijvoorbeeld nu een geiten stop, omdat er is geconstateerd in het verleden dat dat mogelijk tot een grotere kans op longontstekingen zou leiden. Dus daar hebben wij als provincie wel een rol. Voorzitter, dan was er een vraag van CDA over natuur en landbouw. Dat die juist eigenlijk samen moeten gaan. Nou dat is ook volgens mij de reden dat ik die beide thema's in mijn portefeuille heb en wij hebben ook juist met TBO's en LTO een samenwerkingsverband en dat heet Duurzame Landbouw met Natuur waarin men juist ook aan het kijken is hoe je dat ook kunt stimuleren, wat voor vormen je daarvoor kunt gebruiken. Ook qua pacht bijvoorbeeld is men daar nu mee bezig. Dus dat is de manier waarop we dat doen. Nou dat ruimtelijkeordeningsbeleid, daar vroeg ook de PvdA aandacht voor. Nou, dat zal ook een plek krijgen in de omgevingsvisie, want daar zullen zowel bepaalde maatregelen vanuit het UPLG natuurlijk een doorvertaling gaan vinden, als ook hier vanuit die landbouwvisie en dat is inderdaad een belangrijke manier denk ik ook om duidelijkheid te bieden aan agrariërs in onze provincie. Dan grondbeleid.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de heer Lubbers.

Micha Lubbers: Ja, dank je wel. Helder. Maar mijn vraag had ook spel ik op de wijze waarop het behandeld zal worden met, in PS. Dus het uitvoeringsprogramma is iets wat GS vaststelt. En ook de relatie tot de omgevingsvisie van hoe, op wat voor manier wordt dat hier besproken?

Mirjam Sterk: Nou ik heb net al iets over het uitvoeringsprogramma gezegd. Ik denk dat het goed is dat we dat even bekijken, want die trajecten lopen natuurlijk in zekere zin parallel het komend jaar. Dat we even, dat we voorkomen

dat volgens, want dat is denk ik uw zorg, dat je twee verschillende trajecten hebt die misschien juist wel invloed op elkaar zouden kunnen hebben, waar je dingen in wil. Die ja, dus ik denk dat het goed is dat we dat punt even meenemen, want ik zie dat die zorg en dat moeten we denk ik even goed in beeld krijgen. Dan zei de PvdD een aantal zaken, waaronder ook dat het grondbeleid de sleutel is daarvoor. Nou daar hebben we het denk ik net ook al een paar keer over gehad. Dat is ook belangrijk, ook voor pacht, ook om mogelijk te maken voor omschakeling. We zijn ook bezig met herverkaveling. Vandaag ga ik ook naar een boer die ergens anders nu zijn boerderij gaat betrekken, omdat zijn zoon biologisch wil worden. En daarmee ontzien we het gebied van Kolland en Overlangbroek, daar hebben we een stikstof afname. Dus ik zie echt mooie dingen daar gebeuren in onze provincie, dus maar grond is daarbij echt de sleutel. U zegt er moet meer aandacht voor sociale innovatie komen. Ja ik denk dat er, kijk innovatie is niet alleen technische innovatie, maar is natuurlijk veel breder. Ook sociale innovatie, ook systeem innovatie. En ik ben ook bezig om een nota te schrijven over hoe wij nou aankijken tegen innovatie in onze provincie en in het beleid waar ik voor sta. U vroeg ook naar die expertsessie en die wordt nu ambtelijk opgezet, krijg ik mee. Over dierenwelzijn ging dat volgens mij. Nou dan was er een vraag van de ChristenUnie over de Eemvallei. Ja wij zijn inderdaad benaderd.

De voorzitter: U krijgt nog een vraag van mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ja dank voor de aankondiging dat het wordt georganiseerd. Maar dat is toch fijn om te weten wat de termijn dan is, omdat het dan toch al een tijdje al uitstaat.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Ik zou zeggen zo snel mogelijk, maar laten we zeggen in ieder geval dat dat binnen een maand moet gaan lukken. Want ik vind eerlijk gezegd dat het ook wel wat lang duurt ondertussen. Dan had de ChristenUnie dus de vraag over die Eemvallei Voedsel Campus. We zijn inderdaad benaderd, we zijn ook op bezoek geweest op de Eemvallei Campus, heeft geld gekregen van het Rijk vanuit de Fieldlab middelen en als opdracht gekregen om het concreter te maken. Nou dat wachten wij nu even af. En als de plannen concreter zijn, dan willen we ook opnieuw met hen in gesprek om te kijken wat wij daarin kunnen. Dan had Volt een aantal opmerkingen. Ik wil toch even vooraf zeggen tegen Volt, u zet ons wel aan het werk want wij zijn natuurlijk altijd bereid om te voorzien van informatie. Maar u heeft ons geloof ik vier nota's gevraagd te gaan schrijven. Over kleine boeren, over de koolstofvastlegging, over de ruimtelijke ordening en zo. Ik wil in ieder geval toezeggen, want ik wil natuurlijk altijd zeer te hulp zijn, dat we daar in het uitvoeringsprogramma echt ook wel aandacht aan zullen geven. Ik ben benieuwd naar het punt wat u zegt over de provinciale financieel product wat u aan het bekijken bent ter ondersteuning van jonge boeren. U vroeg naar de kleine boer, of wij daar een definitie van kunnen geven en ook een stuk over kunnen schrijven. Nou volgens mij is het vrij moeilijk om te definiëren wat nou precies een kleine boer is. Wij maken daar ook geen onderscheid in.

De voorzitter: De heer De Jong heeft een vraag aan u, mijnheer de Jong.

Amos de Jong: Ja nee, ik dacht ik help u even want dat was niet de vraag. Dat was een vraag van CDA en Volt hoe Volt kleine boeren definieert. Volt's punt was hoe gaan we de gevolgen voor kleine boeren monitoren? En u heeft volgens mij net aangegeven dat u daarop terug gaat komen in de uitvoeringsagenda. Dus dat lijkt me een passend antwoord.

Mirjam Sterk: Ja dat is waar. Maar dan nog steeds gaat het wel over hoe je dan, wat je nou precies verstaat onder kleine boer. Dat, wij maken natuurlijk eigenlijk in onze landbouwvisie geen onderscheid tussen grote of kleine boeren, hoewel we natuurlijk zien dat wij relatief kleine boeren in onze provincie hebben. Maar we zullen wel-

Chris Westerlaken: Voorzitter?

Mirjam Sterk: Maar even een antwoord afmaken voordat de heer Westerlaken?

De voorzitter: Mijnheer Westerlaken? Oké, ga uw gang.

Mirjam Sterk: Maar we houden in ons beleid wel degelijk rekening met relatief kleine bedrijven, bijvoorbeeld bij de MDL maar ook waar het gaat vervoeren managementmaatregelen, ook voor als het gaat over subsidies voor kleine investeringen.

De voorzitter: Mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Misschien, ik heb net uit het debatje tussen de heer De Jong en mij begrepen dat de heer De Jong het college gaat helpen met het definiëren van de kleine boer. Dus misschien helpt dat ook GS een beetje.

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Om mevrouw Sterk aan het college te quoten. U zet ons wel aan het werk, maar zeker.

Mirjam Sterk: En tenslotte ook uw vraag weer over die ruimtelijke uitwerking, net als op de vraag van de PvdD. Die komt in het UPLG en in de omgevingsvisie ook door.

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Dank. Er was een vraag over het aansluiten van het instrumentarium. Het punt van professor Runhaar. Hoe sluit het instrumentarium uiteindelijk goed aan bij het beleid om daar goed inzicht in te geven? Dat komt ook in uitvoeringsagenda dan?

Mirjam Sterk: Nou ja, dat zit natuurlijk ook voor een deel in het speelveld tussen het UPLG, die landbouwvisie. We hebben die landbouwvisie natuurlijk opgesteld omdat wij merkten dat in het UPLG we eigenlijk niet een soort visie op landbouw hadden en die we wel nodig hebben bij de uitwerking van die maatregelen. Daarom hebben we gezegd, we gaan nu een visie ontwikkelen op die landbouwvisie en er zit natuurlijk een soort uitwisseling want dat UPLG biedt ook het kader natuurlijk, waarbinnen die landbouwontwikkeling zich kan ontwikkelen en dus en het instrumentarium wat soms in het UPLG zit zal soms ook in het uitwerkingsprogramma komen. Ik noem maar wat. MDL zit natuurlijk ook bij dit UPLG, maar is ook een belangrijk instrumentarium, juist om de landbouw meer duurzaam te maken en daarbij ook te ondersteunen. Dus ik hoop dat, laten we dat gesprek anders bij de uitvoeringsprogramma nog maar een keer opnieuw voeren en dan maken we het misschien wat concreter. Voorzitter, dan had de SGP een heleboel ook opmerkingen gemaakt en volgens mij soms ook vragen gesteld en als ik het goed heb begrepen vraagt de SGP om een visie op mest? Maar er staat natuurlijk best wel wat over mest in die landbouwvisie. Zeker ook in relatie tot de gezonde bodem en ook in relatie tot de regionale samenwerking met Flevoland, die er is juist voor de akkerbouw. Maar ik vind eigenlijk een visie op mest ook gewoon weer een rijksbeleid want uiteindelijk de mestproblematiek die er is, heeft vooral te maken met beleid van het Rijk op dit moment. Dat is natuurlijk niet een knop waar wij zo makkelijk aan kunnen draaien.

De voorzitter: Mijnheer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Ja voorzitter, daar ben ik het mee eens. Maar het gaat er wel om, dat wij spreken heel veel ambities uit om gezonde bodems te maken, kringlooplandbouw, et cetera. En cruciaal voor een gezonde bodem is dat je voldoende mest van organische afkomst kunt toepassen. En dat kan niet nu en, maar ik vind het ook goed dat we naar de uitvoeringsprogramma parkeren, dat we daar iets opnemen waarop dat gebeurt. Maar ik denk wel, als wij deze ambities voor staan, moeten we daar ook mijns inziens in de visie helder woorden aan geven. Hij zit op een aantal punten, zei ik ook in mijn bijdrage, zit die wel opgenomen, maar er zit geen echte visie op van we gaan daarvoor. Maar dan vraagt het ook actie richting dus de andere overheden die daar wat over roepen.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Nou dat laatste ben ik zeer met u eens. En voor wat betreft het uitvoeringsprogramma denk ik dat het goed is om daar dat gesprek dan over te voeren. Dan had u een vraag over de pachtgronden en dat we dan wel moeten zorgen dat de prijzen redelijk zijn. En volgens mij, wij hanteren die pachtprizen conform de normen van de pachtkamer. En dat betekent ook dat als het natuurgrond is, dat de prijs ook lager is. En daar zijn wij volgens mij in zekere zin ook aan gehouden. Ruimtelijke ordening en de sterke verkaveling. Hoe hangt dat naar nou precies samen hier? Ja, goede verkaveling is nog steeds van heel groot belang en dat is ook een punt van aandacht in de gebiedsprocessen. Ik noemde net al een voorbeeld daarvan, waar wij bezig zijn in het Kromme Rijn gebied om dat te doen. En precisie fermentatie ja, het is een ontwikkeling die wij schetsen, waarbij wij denken dat het een spoor is in waar, in de richting waarvan bedrijven zich kunnen ontwikkelen. Maar het is wel iets wat de Europese Unie uiteindelijk bepaalt of dat is toegestaan of niet? En ik hoorde dat u zelf ethische bezwaren had op dat punt. Voorzitter ik denk dat ik aan het eind kom want ik heb een aantal vragen die vervolgens de PVV en de heer Van den Berg had al beantwoord denk ik.

De voorzitter: De heer Van den Dikkenberg heeft nog even een vraag aan u.

Bertrick van den Dikkenberg: Ja voorzitter, ik miste er nog eentje. Dat ging over de lobby ambities. We hebben ooit een informatiesessie gehad waarin gezegd werd, als je wilt dat we voor dingen gaan lobbyen zet ze op de agenda via een motie of zo. Dus ik dacht ik kondig er twee aan op dit thema. Kunt u daar nog op reageren?

Mirjam Sterk: Dat vind ik een beetje ingewikkeld, want u zegt verder niet heel duidelijk wat u dan precies van mij verwacht. Dus ik dacht, misschien moeten we eerst die motie maar even afwachten en dan daarover het gesprek aangaan.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ja, dank u wel voorzitter. Ik had nog even een kleine vervolgvraag over die notitie die geschreven gaat worden over innovaties. Dat lijkt me inderdaad heel verhelderend voor PS. Mijn vraag wat ik daarbij als verzoek zou hebben is, om dat daarin mee te nemen. Welke subsidies gericht zijn op die technische en welke op meer sociaal. Dus op die andere vormen van innovaties die we onderscheiden. Omdat ik vind dat moeilijk te achterhalen als ik de technische beantwoording, een technische vraag zie, dan wordt het vaak onder één pot, in één pot gezet. Dan kan dat uit en dan kan dit uit. Maar eigenlijk zou ik dat preciezer willen weten, hoe we die inzetten. Dus misschien kan dat meegenomen worden?

Mirjam Sterk: Nou die visie is eigenlijk meer bedoeld als van, hoe kijken we nou aan tegen innovatie en wat voor soort innovaties hebben we? En maar, was niet zozeer bedoeld om dan ook helemaal aan te geven, dit is wat we dan investeren. Maar ik zal kijken of we dat misschien in een bijlage wel inzichtelijk kunnen maken, wat we op dit moment daaraan doen. Want dat zal natuurlijk ook steeds weer kunnen wisselen. En ik hoop dat die notitie iets houdbaarder is dan alleen maar de laatste begroting.

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja voorzitter. Ik miste ook nog twee dingen. Eén is het veranker- of het inzichtelijk maken hoe dit verhoudt, zich verhoudt tot de Europese beleidskaders en ambities. En het tweede was, die vijftien procent teruggeven van landbouwgrond aan de natuur. Hoe de gedeputeerde daartegenaan kijkt?

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Nou, in het UPLG is natuurlijk heel duidelijk meegenomen wat die internationale, of die EU-ambities allemaal zijn en hoe die doorwerken. Ik heb net ook aangegeven hoe die landbouwvisie in de relatie daartoe gezien moet worden. Volgens mij geeft dat eigenlijk veel meer een antwoord op uw vraag, dan wat ik hier in de landbouwvisie zou moeten opgeven. En uw vraag over die, wat er in Denemarken is gebeurd, om die 50 procent van die landbouw terug te gaan geven aan natuur. Ja wij hebben gewoon een opdracht om die NNN te realiseren. Er zal waarschijnlijk nog een grotere opdracht gaan komen om nog meer natuur te realiseren vanuit de VAR doelstellingen, die zitten in de natuurherstel wet. Wij zijn natuurlijk bezig met natuur inclusieve landbouw. Ik ja, ik zou daar vooral mee willen werken en volgens mij is het in Denemarken ook echt iets wat op landelijk niveau is afgesproken, dus als dit al gebeurt dan is dat het gesprek volgens mij wat daar plaats moet vinden. Maar wat wij niet als provincie zelf op moeten pakken.

De voorzitter: Gaat u verder, of bent u klaar? Helemaal klaar met alles? Dan sluit ik hierbij de eerste termijn af. En in de tweede termijn kunt u geen vragen meer stellen aan GS. Is er behoefte aan een tweede termijn? Mevrouw Van Gilse, ga uw gang.

Juliëtte van Gilse: Dank, voor mijn korte tweede termijn. Ik hou wel echt de zorgen of de inwoners wel centraal genoeg staan in deze kader stellende notitie en hun wensen en of in de ontwikkelingen die zijn voorgeschreven of daar wel genoeg ruimte is voor alle soorten boeren. Dus daar blijven wij als VVD in ieder geval scherp op. Daarnaast nog een keer over het besluit. De gedeputeerde zei dat alle ambities besluiten staan maar er staat maar één besluitpunt en de ambities staan verderop in de inleiding. Dat vind ik toch wel een groot verschil. En over het afwegingskader is mijn vraag of er wel echt ruimte is voor andere maatschappelijke ontwikkelingen dan alleen landbouw en of die integrale afweging wel gemaakt kan worden als je het alleen in het UPLG plaatst, waar de gedeputeerde het over had in haar beantwoording?

De voorzitter: Ja dank u wel. Mijnheer Hart, u had nog een vraag?

Ernst Hart: Tweede termijn. Ja dank u wel voorzitter. Ik vind dat we een uitstekende vergadering hebben gehad tot nu toe, een beetje lang wellicht. Maar ik vind bijvoorbeeld de aandacht die we met elkaar delen voor jonge boeren, voor zij-instromers, voor andere debutanten waar BBB als eerste mee begon vandaag, ik kreeg ook als eerste het woord, dus dat is, dat vind ik wel logisch. Maar ook bijvoorbeeld wat de VVD inbrengt over leefbaar landelijk gebied en de jonge boeren vond ik, vind ik heel goed. En D66 altijd bescheiden. Maar een top bijdrage dus dat wil ik nogmaals mijn dank voor uitbrengen. De onderwerpen van zoönose en het bestrijdingsmiddelen gebruiken weer duidelijk op de kaart. En het CDA natuurlijk altijd scherp als het gaat om Europa en dat daar ons voedselbeleid en landbouwbeleid voornamelijk bepaald wordt. Helemaal mee eens en wij doen wat, we kunnen hier in de provincie en volgens mij doen we dat op een hele aardige manier in de discussie rondom het ruimtegebruik. Collega Lubbers brengt dat met verve in, gaan we bij de omgevingsvisie absoluut weer terugkrijgen meer nadruk op die innovaties, zowel de sociale als systeem innovaties. PvdD dank voor de inbrengen daarvan en de overgang van gangbare boeren die willen verduurzamen. Meer aandacht daarvoor lijkt me dik terecht. Iets anders diks is de ChristenUnie, die dik tevreden is. Dus dat is ook, was ook een mooie input. En de verhouding tot de Europese kaders in het verlengen van het CDA en Volt. Die vinden elkaar op dit onderwerp geweldig. Nou, daar sluiten wij ons ook graag bij aan. Belang van een gezonde bodem van de SGP, over overduidelijk superbelangrijk. Op het punt van mest zitten we er misschien net eventjes ietsjes anders in. Maar die lobby richting Europa. Ik denk dat dat een goede is om misschien nog ook samen naar te kijken, hoe we dat vorm kunnen geven, want dat is ja, wat we daar kunnen binnenhalen voor onze provincie lijkt me van groot belang. En net als de PVV zien ook wij grote uitdagingen, wellicht niet helemaal dezelfde uitdagingen, maar groot zijn ze zeker. Dank aan de gedeputeerden en tot besluit voorzitter, wens ik haar morgen goede reis naar Berlijn waar ze de Grüne Woche zal gaan bezoeken. Samen met collega gedeputeerden uit andere provincies. Ik denk dat ze daar een positieve boodschap vanuit onze Staten kan brengen, namelijk dat wij lange termijn ambities hebben waarmee we ook op de korte termijn al concrete resultaten kunnen gaan boeken. En wellicht ziet ze dan ook nog even kans om de grote demonstratie bij de Brandenburg Tor in Berlijn te bezoeken. De demonstratie met de naam Wir Haben es Satt. Daarin laten veel producenten, bio en gangbaar en veel consumenten, van vleeseters tot veganisten. Kortom stad en landelijk gebied, laten daar gezamenlijk zien dat het de hoogste tijd is voor een sociale en groene landbouw en voedseltransitie. Het moet anders en het kan anders. En niet alleen in Nederland maar in heel Europa. Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ja dank u wel voorzitter. Dank aan mijn collega van GroenLinks, de heer Hart voor deze prachtige samenvatting van deze vergadering. Fijn mooie afsluiter ook, kan ik helemaal onderschrijven. Ik gebruik de tweede termijn even om aan te kondigen waar wij misschien onze voorstellen op willen indienen en dat betreft met name de ambities als het gaat om biologische landbouwareaal. We denken daar dus over na, in hoeverre we dat een amendement of motie laten zijn. Ook dierenwelzijn zouden we wat scherper erin willen zetten om kaders mee te geven. Fijn dat er een bijeenkomst gaat komen, maar het is wel goed om die visie of die ambitie al goed geformuleerd te hebben. En tot slot ook die balans tussen technische innovatie en sociale innovatie. Uiteraard ligt bij ons de nadruk op die andere innovaties. Daar zouden we ook een voorstel voor willen doen. Tot zover voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Ja dank je wel. Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja dank voorzitter. Heel kort. Dank voor alle antwoorden vanuit de gedeputeerde. We gaan heel kritisch, of ook heel kritisch, we gaan met veel aandacht en interesse die uitvoeringsagenda ook volgen. We zijn ook blij dat wordt nagedacht over hoe we kunnen worden betrokken. Verder overwegen wij een motie of amendementen op het gebied van het katalyserend kapitaal voor jonge boeren. Toch een stip op de horizon te zetten voor biologische landbouw. Vijftien procent terug aan de natuur. Een beloning voor vastleggen koolstof om dat concreet te gaan maken, inclusief de gevolgen voor de kleine boer. En dat dan goed te definiëren als zullen we ook kijken naar die uitvoeringsagenda. En tot slot concretere kaders te stellen voor kunstmest kracht voor een chemische bestrijdingsmiddelen. Dat is waar Volt aan werk, aan het werk is. Dank.

De voorzitter: Dank u wel. Wie wil nog meer gebruik maken? Mijnheer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja dank u wel voorzitter. Ik vind het een heel aangenaam debat, ook net als GroenLinks. Mooi hoe die ook de heer Hart ook dat heeft samenvatten zo. En ook de verbinder was in dat vlak. Ik heb nog een paar punten. Het is even gegaan over de zij-instromers in de landbouw. En ik dacht misschien is het wel goed om het initiatief Boer zoekt Boer daar nog even specifiek te noemen. Want dat is een initiatief van het Nederlandse Agrarisch Jongeren Contact, waarin eigenlijk gezocht wordt om die koppeling tussen bestaande bedrijven en zij-instromers te maken. En ik weet dat ze in de provincie Brabant daar ook een provinciaal initiatief hebben opgestart, die daarop lijkt. Dus misschien is dat ook wel eens iets wat we zouden kunnen doen in Utrecht. Nou het debat rondom de biologische landbouw heb ik, vind ik interessant. Wij overwegen daar wel een amendement daar ook op. Goed ook om te horen dat mogelijk de term UPLG misschien gaat verdwijnen. Ik heb ook een concept amendement daarop in de pen of al klaarliggen. Dus misschien kunnen we nog even samen kijken of dat passend te maken is. En we zijn dus inderdaad samen met Volt bezig en andere partijen om te komen tot een motie rondom de jonge boeren.

De voorzitter: De heer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Ja, dank u voorzitter. Ik heb daar toch een interruptie op, want ik verbaasde me daar net een beetje over dat de gedeputeerde daar zo in meegaat. Maar ik zou aan de BBB willen vragen waar zit nou precies het probleem met die term UPLG want dat is voor mij een goed ingeburgerde term, waar met een heel breed koppel aan allerlei partijen in onze provincie al jaren aan gewerkt is. Dus waarom moet die term specifiek nu ineens uitgeruild worden voor een nieuw te bedenken buzz woord?

De voorzitter: Mijnheer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja voorzitter. Kijk, het UPLG was natuurlijk gestoeld op het landelijke NPLG. Nou dat bestaat niet meer. Het huidige kabinet komt met ruimte voor landbouw en natuur. Nou, over een paar jaar zijn er weer verkiezingen, dan komt er weer een kabinet met een andere term ongetwijfeld. Dus mijn oproep is juist om dan nu in ons stuk gewoon een wat algemene neutrale term te kiezen, waardoor dat stuk ook wat langer houdbaar is. En we niet elke, na elke kabinetsformatie weer met nieuwe termen moeten komen. Dus dat is eigenlijk mijn punt. Volgens mij, het schrappen van de term UPLG uit het stuk verandert helemaal niet de koers en de richting, maar het maakt hem gewoon wat langer houdbaar.

De voorzitter: Ja, dank u wel. U was verder klaar mijnheer Van Vuuren? U was voor de tweede termijn klaar? Wie nog meer gebruik wil maken van de tweede? Ik zie niemand meer. Dan sluit ik hierbij dit agendapunt af. En dit Staten voorstel zal dan als een debat naar de Statenvergadering gaan. Want ik hoor wat moties en amendementen. Dus een hamerstuk zal het niet meer worden.

8. SV Vrijgeven gereserveerde gelden ten behoeve van Transitie Landelijk Gebied

De voorzitter: Dan gaan we naar agendapunt 8. Daarin bespreken we het Statenvoorstel Vrijgegeven gereserveerde gelden ten behoeve van de Transitie Landelijk Gebied. In het coalitieakkoord zijn middelen gereserveerd voor de Transitie Landelijk Gebied. Ondanks het vervallen van het nationaal programma landelijk gebied NPLG en het grotendeels wegvallen van het transitiefonds staan de maatschappelijke doelen voor natuur, water en klimaat overeind en wil het college die doelen halen. Via het voorstel vraagt het college u om ermee in te stemmen dat de provincie de middelen inzet voor de activiteiten waarvoor zij gereserveerd zijn. Voor ik de fracties afa, vraag ik nadrukkelijk uw vragen of reacties te beperken tot het Statenvoorstel. Een bredere discussie over de Transitie Landelijk Gebied komt een later agendapunt. Ga nu even weer de fracties af voor de inbreng en dan begin ik bij de BBB. Mijnheer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja voorzitter, ik kan vrij kort zijn bij dit agendapunt. Wij hebben in onze technische vragen ook benadrukt dat wij het belangrijk vinden dat dus ja, zoveel mogelijk van de middelen ook daadwerkelijk op het boeren terecht komen en dus niet verdwijnen in allerlei processen en advieskosten. Maar terecht werd hier in de beantwoording ook gezegd, een deel van het geld is nou juist ook bedoeld voor die adviezen en duurzame bedrijfsplannen. En wat ons betreft zou het dan dus ook goed zijn dat boeren zelf ook kunnen kiezen voor welke adviseurs je dan daarvoor voor willen inschakelen. Want wij begrijpen dat het nu een aantal adviseurs zijn geselecteerd door de provincie. Maar ja, mijn persoonlijke ervaring is dat als je met een nieuwe adviseur gaat werken, dan ben je

eerst weer één tot twee gesprekken kwijt voordat die adviseur je bedrijf goed kent, terwijl als je gewoon je eigen adviseur zou kunnen inzetten, dan kun je daarop besparen. Dus ik ben benieuwd hoe de gedeputeerde daarnaar kijkt. En of ze het met ons eens is dat dat beter zou zijn om daar ook wat meer ruimte in te geven? Dat was het. Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar GroenLinks. Mijnheer Hart.

Ernst Hart: Dank u wel voorzitter. Ja, een beetje in dezelfde lijn, denk ik. Maar het lijkt ons in grote lijnen logische verwerking van de financiële middelen ten behoeve van de transitie in het landelijk gebied en tevens op basis van het coalitieakkoord. Dus wat ons betreft, nou misschien wel een hamerstuk.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw van Gilse VVD.

Juliëtte van Gilse: Dank. Ik sluit me daar grotendeels bij aan. Inderdaad een logische verwerking. Wel mijn een beetje financiële vraag, waarom dat niet bij de begroting zelf kon en waarom dat via een aparte wijziging moet? Een aandachtspunt om mee te geven, of er rekening mee gehouden kan worden of ook bij deze middelen en maatregelen die daaruit voortkomen ook weer in ogenschouw wordt gehouden dat het voor alle boeren toegankelijk moet zijn en niet alleen voor bepaalde soorten boeren met bepaalde labels. En nog even de vraag aan de gedeputeerde, hoe ze dat wil gaan borgen?

De voorzitter: Ja, dank u wel. D66. Meneer Overkleeft.

Philip Overkleeft: Ja, dank voorzitter. Wij sluiten graag aan bij de woorden van de heer Hart.

De voorzitter: Ja, dank u wel. Dan ga ik naar het CDA. Mijnheer Draisma.

Arjen Draisma Wij sluiten ons ook aan bij GroenLinks en bij D66. Goed stuk, wat ons betreft hamerstuk.

De voorzitter: Ja dank u wel. PvdA, mijnheer Lubbers.

Micha Lubbers: Ja dank u wel voorzitter. Ja, kort. Dank voor de beantwoording van technische vragen ook hierop. En we zijn ons bewust van het feit dat het onderdeel uitmaakt van een groter pakket. Toch valt wel op dat het hier echt hoofdzakelijk om procesactiviteiten gaat, die altijd wel ja moeilijk of indirect landen op het op het boeren erf en daarmee ook natuurlijk moeilijk meetbaar zijn in termen van doelbereik vanuit dat transitie landelijk gebied. Maar we vragen hier het college om extra alert op te zijn. En verder prima.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar de PvdD. Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Nee we hebben verder geen opmerkingen, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de ChristenUnie. Mijnheer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Ja, dank voorzitter. Een grote transitie die onmogelijk uit te voeren is zonder robuuste financiële middelen. Dus vanuit de ChristenUnie inhoudelijk geen bezwaar tegen dit Statenvoorstel, maar er is wel een enorme donkere wolk bijgekomen de afgelopen weken, die ons doet afvragen of wij dit Statenvoorstel niet moeten uitstellen. De behandeling hiervan. En dat heeft te maken met de rechterlijke uitspraken die vlak voor de kerstdagen zijn gedaan, die eigenlijk alle grond hebben weggeslagen onder vergunningen op basis van intern salderen. En dat is gedaan door de Raad van State, onder druk van het Europees Hof van Justitie. Die eigenlijk zegt van nou die additionaliteit vereisten die moet je koppelen aan al je vergunningen, ook bij intern salderen. Dus in gewone mensentaal, je moet meewegen wat de impact op de natuur is van de vergunde activiteiten. En dat doet bij ons wel een aantal alarmbellen rinkelen, dus we vragen ons af, moeten wij nu deze middelen beschikbaar stellen als er zoveel onzekerheden zijn op het juridisch vlak? En daarom de vraag aan het college of hij, of het college al zicht heeft op de impact van die rechterlijke uitspraak voor de vergunningen in onze provincie? Om hoeveel vergunningen gaat het bijvoorbeeld? En de vraag of wij de ambtelijke capaciteit hebben om te kunnen anticiperen op de grote hoeveelheid natuurvergunningen die nu alsnog nodig is? En dan gaat het niet alleen over de verleende vergunningen die onderuitgaan, maar ook over de extra hoeveelheid activiteiten waarvoor nu kennelijk een DNB-vergunning nodig zal zijn de komende tijd. We hebben ook de vraag hoe we omgaan met toezicht en handhaving op de illegale situaties die hierdoor zijn ontstaan? En de Raad van State heeft gezegd dat je de komende vijf jaar niet hoeft te handhaven maar bij B&W vergunningen die voor

bouwprojecten weg- of industriële bedrijven zijn afgegeven, zou je toch tijdig moeten anticiperen, want daar valt over vijf jaar weinig meer te handhaven zonder maatschappelijk enorm veel overhoop te halen. En tot slot wat überhaupt nog de ruimte is om B&W vergunningen te verlenen? Dank.

De voorzitter: Dank u wel. Utrecht Nu, ik zie hier nog niemand, maar is iemand online van Utrecht? Nu ook niet. Dan ga ik door naar Volt, mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja dank voorzitter. Ook wij kunnen kort zijn. Wij sluiten ons graag aan bij betoog van de PvdA. En goed te kijken hoe ook doelbereik kan worden gemonitord. En tot slot ja, soms vinden wij het een beetje ingewikkeld om het overzicht te behouden van alle middelen die naar het landelijk gebied gaan. En dan ook de doelmatigheid te toetsen. En dat laat ik even bij een opmerking. Maar wij worstelen daar wel mee voorzitter. Dank.

De voorzitter: Ja dank u wel. SGP, mijnheer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Ja voorzitter, dank. Geen inhoudelijke opmerkingen. Een dikke streep onder de vragen van de ChristenUnie, zij het dat het misschien zijdelings raakt aan dit agendapunt. Maar ik ondersteun ze van harte en eigenlijk ook wel een stippelijntje onder de opmerking van Volt. Ik zat ook echt even te puzzelen van, waar komt dit vandaan, waar moet het heen? En dat is niet alleen bij dit agendapunt, zat ook op andere agenda's, een aantal agendapunten waarbij een som geld vanuit een bepaald programma ergens naartoe geschreven wordt. Want het is in het coalitieakkoord afgesproken dat. En de vraag is van is dat dan de meest doelmatige weg en zijn de activiteiten die daaronder liggen voldoende onderbouwd voor dat geld, of dat het net andersom? Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar de PVV, mijnheer Daniëls.

Reindert Daniëls: Ja, mijn vraag is enigszins gerelateerd aan de eerdere opmerkingen, vragen. Dus hoe en wanneer weten we hoe doelmatig deze middelen zijn ingezet en waar ze terecht zijn gekomen?

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar de SP, mijnheer Schipper. U bent online.

Tim Schipper: Ja, dank u wel voorzitter. Ik kan me geheel vinden in de woorden van de heer Schaddelee en ook van de heer Van den Dikkenberg. Dus laat ik het daarbij laten. Inhoudelijk hebben wij geen opmerkingen.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar FvD. Mijnheer Van Breukelen.

Frank van Breukelen Voorzitter. Inhoudelijk ook geen opmerkingen maar wij hebben inderdaad ook wel onze vragen bij de doelmatigheid en de controle daarop en inderdaad de vragen van de heer Schaddelee zijn zeer relevant en wij zouden daar ook wel heel graag antwoord op willen krijgen. Maar voor de rest was dat hem.

De voorzitter: Voordat ja, dank u wel. 50Plus mevrouw Hoek heeft zich net afgemeld en dan ga ik door naar mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Ja, dank u wel voorzitter. Voor wat betreft de opmerking van de heer Schaddelee en een aantal anderen. Ik onderschrijf dat volledig. Ik heb in het kader daarvan u ook memo toegestuurd. Die heeft u als het goed is al gevonden. Dus we zijn bezig om dat in kaart te brengen wat precies de impact daarvan is voor ons. Ik denk niet dat dit onmiddellijk een relatie heeft tot het voorstel wat hier nu voorligt. Dat is eigenlijk vooral een technische wijziging van het verplaatsen van het ene budget naar de andere budget post in de begroting. U zult ook in de begroting daarover natuurlijk ook worden gerapporteerd worden. En de reden dat bijvoorbeeld die proces gelden hierin zitten, dat kan ik wel even uitleggen. Dat heeft ermee te maken dat we eerder natuurlijk procesgeld hadden vanuit het NPLG en het transitiefonds. Het transitiefonds is niet doorgegaan. En we hebben gelukkig in de coalitie toen bedacht om in ieder geval voor de komende twee jaar procesgeld te doen. Want je hebt gewoon ook nodig dat bijvoorbeeld agrariërs maar ook andere mensen mee kunnen doen in het, in alle nou ja de overleggen die er zijn om uiteindelijk te komen tot die uitvoering van dat PG's. Dus daar zijn die procesgeld voor bedoeld en die dragen dus indirect echt wel mee, ook juist aan wat we willen bereiken met het UPLG. Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Ja, dank u wel.

Kees van Vuuren: Voorzitter?

De voorzitter: Mijnheer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja, ik had specifiek gevraagd of de gedeputeerde iets kon zeggen over die adviseurs en dat die eigen adviseur kan, zou kunnen inzetten.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Nou, wat ik begrijp, is dat we nog helemaal geen adviseurs hebben aangewezen en dat keuzevrijheid natuurlijk wel een aandachtspunt is. En dus ja daar komen we nog op terug. Dat is nog niet helemaal definitief.

De voorzitter: Ja, dank u wel. Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ja, ik wil nog even reageren op de kwestie van het intern salderen, dat dat nu heel moeilijk gaat worden. Er wordt in de memo heb ik gelezen, waarvoor dank. Dat gaf al meer duidelijkheid. Maar daar wordt Fundament Omgevingsdossier Landelijk Gebied opgesteld waarin dus dit, de problematiek in kaart wordt gebracht. Ik neem aan, eigenlijk ben ik benieuwd wat daar allemaal nog meer in staat. Krijgen we daar een heel overzicht van? Zowel PAS-melders, als intern salderen, als bijvoorbeeld ook de latente ruimte die bij bedrijven nog aanwezig is? Dus wanneer wordt zo een, dat Fundament Omgevingsdossier opgeleverd? En ja waar moeten we aan denken? Wat staat er allemaal in?

Mirjam Sterk: Ja, ik kijk toch even naar De voorzitter, want we gaan nu erg buiten de orde van het Statenvoorstel wat hier voor ligt en ik bedoel, ik kan er van alles over zeggen, maar gezien de tijd lijkt het mij niet het juiste moment om dat te doen.

De voorzitter: Nee helemaal perfect. Dan sluit ik hierbij de eerste termijn af en dan gaan we naar de tweede termijn. Dan kunt u geen vragen meer stellen aan de GS, maar is er behoefte aan een tweede termijn? Kijk even rond, niemand. Dan mijn vraag, worden de moties, amendementen voorgesteld voor de op dit onderdeel? Ook niet. Dan gaat het als een hamerstuk naar de Statenvergadering.

De voorzitter: Dan gaan we naar agendapunt 9. Startbrief Rapportage.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter?

De voorzitter: Mijnheer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Ja ik heb hem net even gemist denk ik. Wanneer kunnen we een vervolg op de eerste memo krijgen? Want het was nu vrij summier en beperkt maar-

De voorzitter: Dit gaat niet over het voorstel?

Bertrick van den Dikkenberg: Nee, dat klopt. Maar de gedeputeerde zegt van ik heb een memo gestuurd. Maar volgens mij leeft er een brede informatievraag bij de commissie en zou het mooi zijn om af te kunnen spreken wanneer we daar een vervolg op kunnen krijgen van, om de impact van die, want er staat het vrij breed in dat memo van het eerste kwartaal, maar dat is natuurlijk heel breed. Dan kunnen we daar voortgang op krijgen of?

Mirjam Sterk: Ik kan dat echt nu niet toezeggen. Daarvoor is het echt een te grote zeg maar problematiek, waar we ineens mee te maken hebben gehad, om dat nu te kunnen zeggen dat dat hebben we inzicht binnen een specifiekere termijn, dan die we nu hebben aangegeven. En u kent mij, hoe eerder ik het, hoe eerder het kan. Ik zal u meteen daarover berichten, maar ik durf daar echt nu even niet iets over te zeggen. Het is echt een ingewikkeld vraagstuk waar we voorgesteld zijn.

9. SB Rapportage natuur- en boscompensatie 2023

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan gaan we nu wel naar agendapunt 9. De Startbrief Rapportage bos- en natuurcompensatie 2023. Ook die is doorgezet vanuit onze vorige vergadering. De fractie van GroenLinks, PvdA, PvdD, Volt en ChristenUnie hebben de rapportage toen geagendeerd. De vergaderstukken geeft een overzicht en toelichting op de natuur- en boscompensatie tot en met 2023. Aan bod komen de compensaties van Natuurnetwerk

Nederland, NNN van de bos en de projecten van waar Rijkswaterstaat. Ik wil meteen even naar deze vijf fracties en ik wil hen vragen of ze nog iets willen toevoegen aan de agendering. GroenLinks, mevrouw Van Elteren.

Marjolein van Elteren: Ja, dank u wel voorzitter. Heel kort dan, want er zal nog veel gezegd door andere agenderende partijen. Vanuit ons nog wat extra aandacht voor de compensatie van rijksprojecten. Conclusie uit de stukken is eigenlijk dat we hier geen formele rol in hebben en we kunnen ons daar natuurlijk in vinden. Maar vanuit onze verantwoordelijkheid voor onder andere NNN en Houtopstanden zou je je kunnen afvragen of het niet redelijk zou zijn als we hier toch een rol in kunnen pakken, of op zijn minst dat hier afspraken over te maken zijn, als het gaat om de termijn van compensatie. En dat we met elkaar zorgen dat de uitwisseling van informatie op orde is. Zodat er geen misverstanden ontstaan over de compensatie opgave en de plekken waar deze compensatie plaats zou moeten gaan vinden, en de actuele stand van zaken. Want daar zijn nogal wat problemen mee. Vraag is ook of de gedeputeerde kan aangeven of dit soort gesprekken daadwerkelijk met BWS gevoerd worden en wat daar dan mee gedaan wordt en of het misschien ook niet mogelijk is, of misschien gebeurt dat al, om dit in IPO-verband te bespreken. Zodat we als provincies gezamenlijk toch kunnen kijken of er betere afspraken te maken zijn met RWS in het kader van een goede samenwerking?

De voorzitter: Ja, dank u wel. PvdA. Mevrouw De Boer heeft u nog een toevoeging?

Wilma de Boer-Leijnsma: Ja. Ik dacht dat gaat op volgorde van partijen, maar ineens ben je aan de beurt. En ik dacht, zat ook nog met mijn hoofd bij het vorige agendapunt. Maar goed, ik herstel natuurlijk snel, zoals u van mij gewend bent. Ja, alles samenvattende is de conclusie dat het te lang duurt met het herstel van de natuur in onze provincie. Zowel de NNN-compensatie als de boscompensatie. Terwijl, we hebben de toename aan robuuste natuur juist zo hard nodig voor oplossingen voor heel veel problemen. Denk aan de PAS-melders maar ook de zo noodzakelijke woningbouw. Zonder voldoende gezonde natuur ligt alles stil. Hoe krijgen we voor elkaar dat dit de hoogste prioriteit gaat krijgen, zodat we de gewenste ontwikkeling in onze provincie kunnen doorzetten?

De voorzitter: Dat is het, ja? Ik moet even weer een stuk opzoeken want mijn scherm ging even vervelend doen. Dan ga ik door naar de PvdD. Heeft u nog een toevoeging, mevrouw Batteau?

Jesseka Batteau: Jazeker, dank u voorzitter. We hebben deze, dit agendapunt geagendeerd omdat we zien dat er relatief veel achterstanden, vertragingen zijn als het gaat om natuur en bos compensatie. Trajecten die heel lang duren. Vijf jaar of meer is geen uitzondering. Voordat de compensatie is gerealiseerd en in het geval van bos compensatie zijn er veel casussen waarbij de RUD nog niet heeft kunnen vaststellen of de compensatie al of niet heeft plaatsgevonden. We lezen dat het vooral te maken heeft met capaciteit en middelen bij de RUD, maar er wordt ook aangegeven dat er binnen handhavingsdiensten geprioriteerd moet worden. Daarnaast hebben we te maken met illegale kap. Het is heel mooi dat daar meer monitoring nu van is via een volgsysteem en luchtfoto's. Maar dan rijst natuurlijk meteen de volgende vraag, hoe we dat kunnen voorkomen? Hoe voorkomen we illegale kap? Want de indruk kan ontstaan dat het slechts incidenteel her en der een boom per ongeluk gekapt wordt, door een particulier. Maar we hebben ook toch echt te maken met grootschalige veilingen die niet volgens vergunningverlening en onze eigen regels verlopen. Recent voorbeeld is het Eemklooster. Ik kan u daar de details van vertellen als u dat wilt. En de woonwijk de Groene Hoogte waarvoor acht hectare bos illegaal gekapt is. En dit is nog steeds niet gecompenseerd. De kernvraag is, hierbij is, hoe we effectief uitvoering geven aan onze compensatie verplichtingen voor natuur en bos, maar ook hoe we daar goed op handhaven? Als er meer mensen en middelen voor nodig zijn voor een goede uitvoering of een betere prioritering, dan moeten we dat gewoon regelen. Dus graag een reactie van een gedeputeerde. Maar ik wil ook iets fundamenteels aankaarten. Namelijk het hele idee van natuur en boscompensatie. Het is natuurlijk maar zeer de vraag of natuur en bos daadwerkelijk gecompenseerd kunnen worden. Een heel ecosysteem boven en onder de grond, kan niet zomaar herschapen worden, op een andere plek. Bomen, laat staan hele stukken natuur, het zijn geen groene legoblokjes die we al naar gelang onze behoefte kunnen weghalen en ergens anders kunnen bijplaatsen. We rekenen in hectare als het gaat om bos compensatie. Afhankelijk van de ouderdom van de bomen komt er een bescheiden compensatiefactor bij. Maar met het terug planten van twee jonge bomen voor één gekapte volwassen boom zijn we er gewoon nog niet. Vooral als het gaat om bos dat gekapt is, heb je er met de aanplant van jonge boompjes nog heel weinig. Je hebt er geen bos voor terug. Het duurt minstens 50 tot 100 jaar voor je weer een bio divers ecosysteem hebt. We zouden dan als PvdD graag zien dat we redeneren vanuit daadwerkelijke natuurwaarde die verloren gaat bij aantasting en dat we het idee van compensatie wat strenger onder de loep nemen.

Als we daadwerkelijk de natuurwaarden zouden compenseren, dan zouden daar vele malen meer middelen voor nodig zijn. En dat zou er weer toe leiden dat we veel terughoudender zijn bij ontwikkelingen ten koste van bos en natuur. Is het een gedeputeerde het met ons eens dat we ons denken over compensatie verder moeten verscherpen in lijn met wat we inmiddels weten over de waarde van volwassen bomen? En zo ja, hoe zou zo een herijking van compensatie beleid eruit kunnen zien? Met het huidige compensatie beleid verliezen we immers structureel aan natuurwaarden, terwijl onze activiteiten juist zouden moeten bijdragen aan versterking en uitbreiding van bomen en bos in onze provincie. Tot zover. Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel, dan ga ik naar Volt, mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja dank u wel voorzitter. Wij onderschrijven dat, zeker het laatste punt ook en ook de boodschap van de PvdA tot versnelling. Wat Volt betreft moeten we heel goed inzichtelijk maken en we hebben het wel vaker hier gezegd, wat we beogen te compenseren en hoe we op langere termijn die effectiviteit van de compensatie monitoren? Of dat inderdaad ook lukt en wat we dan doen als het allemaal niet blijkt te lukken. En dan gaat het wat ons betreft met name om de ecologische functies en de impact op leefgebied en soorten. Met het uitgangspunt geen nettoverlies, dus we kunnen geen boom voor bomen compenseren, maar de ecologische functie van een gebied met bomen en ondergronds leven en wat er allemaal mee samenhangt. Als je dat wil compenseren, dan moet je ook in zijn totaliteit kijken wat de ecologische functie was, zodat je echt goed compenseert. Dat is uitgangspunt, geen nettoverlies voor die ecologische functie en de soorten, maar een streven naar een nettowinst. Dat zijn ook Wereldbank standaarden. Zouden we hier prima kunnen toepassen. Dank voorzitter.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar ChristenUnie. Mijnheer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Ja, dank u wel voorzitter. We lezen over flinke achterstanden bij de natuur en boscompensatie en we lezen over capaciteitsproblemen bij de toezichthouders van de RUD en dat is denk ik een hele listige cocktail, die ons ook in een versnellende neerwaartse spiraal kan brengen. En wij willen een nog een nieuw onderwerp inbrengen, boven op de onderwerpen die door de andere fracties al zijn aangedragen. Want wij willen dit koppelen aan de zittingsdagen die in november 2024 gehouden zijn bij de Raad van State over het tracé-besluit en de bos compensatie voor het kappen bij Amelisweerd. De vrees werd toen uitgesproken dat er bij de aanleg meer gekapt zou moeten worden dan de strook van vijftien meter die nu is benoemd en vergund. En daarop werd door de staatsraad benadrukt dat, als Rijkswaterstaat later buiten de lijntjes van het tracé-besluit kleurt, dat er dan een zaak van de lokale en provinciale overheid is om te gaan handhaven. En de vraag aan het college is kunnen wij dat waarmaken? Dus hebben wij op dat moment de capaciteit daarvoor beschikbaar en klaarstaan? Daarnaast gaat die discussie dus ook rond Amelisweerd bij de Raad van State over de nieuwe bossen die elders in de provincie aangelegd gaan worden, ter compensatie van de bomen die gekapt moeten worden. Het is glashelder dat een nieuw bos niet kan tippen aan de waarde van Amelisweerd. Dat is ook al door mevrouw Batteau gezegd. Daar zijn de bomen oud, maar ook de bodem heeft alle kenmerken van een oud bos. En op welke wijze willen wij daar als provincie op anticiperen? En dan wil ik in dit verband nog aanhaken bij de laatste vraag van de PvdD in de set met technische vragen. Die gaat erover dat bos compensatie een voorwaarde is voor de omgevingsvergunning. Dat wordt door het college erkend in de beantwoording van die vragen. Kan GS iets zeggen over de wijze waarop die specifieke compensatie door Rijkswaterstaat vormgegeven gaat worden en hoe dat gesprek tussen provincie en Rijk specifiek hierover op dit moment verloopt? Dank.

De voorzitter: Ja, dank u wel. Dan geef ik nu ruimte voor- Oh mijnheer Daniëls.

Reindert Daniëls: Ja. Als u zegt dat nieuw bos niet kan tippen aan de waarde van Amelisweerd. Wat is dan uw alternatieve suggestie daarvoor dan?

De voorzitter: Mijnheer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Nou ja, volgens mij biedt dat, opent dat de deur voor ons als provincie om eventuele vergunningen in te trekken of niet te verlenen. Dus op moment dat je met elkaar tot de conclusie komt, die compensatie kunnen we niet op een andere plek geloofwaardig doen. We hebben daar bovendien achterstanden op en de kwaliteit van die compensatie, kan niet tippen aan de oude bos groeiplaats die we vellen. Dan is dat een opening naar het niet verlenen van een vergunning daarvoor. Dus dat lijkt me op zich een hele kansrijke als je daar ultimo voor wil gaan liggen.

De voorzitter: De heer Daniëls.

Reindert Daniëls: En dan zegt u eigenlijk dat we de hele provincie vast moeten zetten, want dat is natuurlijk altijd, dat je nieuw bos nooit kan tippen aan oud bos. Dus dan wilt u gewoon eigenlijk alle ontwikkelingen stilzetten. Klopt dat?

De voorzitter: Mijnheer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Nee voorzitter, dat heb ik helemaal niet gezegd. Maar ik heb wel geïnformeerd naar het college, bij het college, naar de manier waarop dat gesprek op dit moment verloopt. En volgens mij kan je daar natuurlijk prima dan daarover nadenken dat je meer hectaren bijvoorbeeld compenseert of dat je extra investeert in de kwaliteit van de herplant die je doet. En dat zou op zich kunnen. Ik sta daarvoor open. Vanuit de ChristenUnie zouden we dat best daarover willen, daarin willen meegaan, in zijn redenering. Maar als je op dit moment al ziet dat we een enorme achterstand hebben bij bos en natuurcompensatie en te weinig toezicht capaciteit hebben. Ja, dan sta je al zo ver op achterstand dat je moet afvragen of je dat inderdaad ook nog wel wil.

De voorzitter: Ja. Dank u wel. Dan geef ik nu ruimte voor korte vragen vanuit de overige fracties. Wie mag ik als eerste het woord geven? Niemand dus. Dan ga ik door naar mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Ik zou toch even met alle, ondanks de tijd, toch even om een schorsing willen vragen. Er zitten best wel technische vragen tussen, vind ik eerlijk gezegd. Die ik niet zomaar kan beantwoorden en dat, daar heb ik gewoon, als jullie daar nu antwoord op willen, dan moet ik dat moet ik daar nu tijd kopen of ik kan het ook schriftelijk doen want er wordt echt best wel specifiek gevraagd. We hebben al hard moeten werken om de antwoorden op die technische vragen gewoon goed op orde te krijgen. Maar je kunt niet van mij verwachten dat ik dat nu even zo weer uit mijn mouw schud, nu er weer nieuwe technische vragen bij zijn gekomen.

De voorzitter: Dan stel ik voor dat u daar schriftelijk op terugkomt. Zijn er nog andere vragen, die u wel kunt beantwoorden dan?

Mirjam Sterk: Dan doe ik gewoon mijn best voor de vragen waar ik wel op dit moment wel een antwoord op kan geven en dan zorg ik dat die andere vragen, die zijn gesteld, die zijn wel genoteerd, dat we die in ieder geval schriftelijk zullen beantwoorden. Nou dat is de vraag rond, van GroenLinks rond de gesprekken met Rijkswaterstaat. Ja bij de, als het gaat over de NNN-compensatie die in de rijkstaken moet gebeuren, dan is INW daarvoor bevoegd gezag. Maar wij zijn als provincie wel actief betrokken bij die individuele projecten, hier in de provincie natuurlijk ook. En wij volgen dan ook wel met Rijkswaterstaat die realisatie van die NNN-compensatie en we vragen RWS ook om ook afspraken te maken over die realisatie in dat beheer, gebaseerd op de afspraken die wij als provincie ook maken. En dus, maar ik herken wel de zorg. Ik heb dat ook voor wat betreft de Uiterwaarden bijvoorbeeld, daar waar ze ook daar, ben ik ook over. Daar probeer ik ook over in gesprek te komen. Heb al twee brieven daarover gestuurd, dus het blijft wel een punt van aandacht. Dan de PvdA die meer in algemene zin zegt, ja hoe, het duurt allemaal lang met natuur realisatie en met herstel. En hoe krijgen we nou voor elkaar dat dit prioriteit gaat krijgen? Nou ik denk dat in ieder geval kunnen zien dat de RUD daar wel prioriteit aan heeft gegeven nu, wat in ieder geval wel effect heeft gehad. Waardoor er gewoon meer ook, in ieder geval is gecontroleerd en dat is denk ik ontzettend belangrijk omdat, om die handhaving te op orde te krijgen. En verder hebben wij natuurlijk nu in de omgevingsverordening ook regels vastgelegd waarin ook in aanvulling een privaatrechtelijke overeenkomst wordt vastgelegd, voorafgaand aan de inbreuk op de NNN. Zodat wij daar als provincie ook op kunnen aanspreken. Dus we proberen dat op die manier wel strakker te volgen. En dan had de PvdD in mijn ogen echt ook een aantal vrij procedureel of technische vragen en daar wil ik graag dan ook eventjes schriftelijk op terugkomen. Ja...

De voorzitter: Ja, u bent klaar?

Mirjam Sterk: Nou ik ben nog niet klaar. Maar ik hoor dat iemand een-

De voorzitter: Sorry niet gezien. Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ik vond onze vraag behoorlijk politiek eerder dan technisch. Omdat het echt gaat over, hebben we meer mensen middelen nodig en waar hoe prioriteren we? En de andere vraag was een herijking van ons compensatie beleid. Dus ik weet niet hoe technisch dat is. Dan kan ik niet in een technische vraag beleggen. Toch? Of vergis ik mij?

Mirjam Sterk: Nou u vraagt bijvoorbeeld hoe voorkomen we illegale kap? Nou volgens mij is dat niet per se een politieke vraag, is dat gewoon een vraag naar hoe doen we dat? U vraagt, hoe regelen we de compensatie als het ecosysteem aangetast wordt door bos compensatie, vind ik op zich ook een technische vraag. Daar wil ik ook op die manier op terugkomen. U zegt we rekenen in hectaren met het terugplaatsen van bomen, maar daar zijn we er nog niet. Dus ik zou dat ook graag in schriftelijke zin willen beantwoorden en u stelt een vrij grote vraag over vindt, bent u het met mij eens dat wij denken over compensatie verder moeten verscherpen? En zo ja, hoe? Ik, daar zie ik op dit moment in ieder geval niet onmiddellijk aanleiding toe. Ik zie wel dat het niet goed loopt, maar ik denk dat het al, onze handen al vol hebben aan de manier waarop we het op dit moment geregeld hebben en dat moeten we volgens mij eerst goed op orde krijgen en daar zijn we op dit moment ook mee bezig. Dan had de ChristenUnie nog een vraag over nou ja, dus ook over die capaciteitsvraag bijvoorbeeld. Dat kan ik allemaal zo ook niet beantwoorden. En op welke wijze willen we anticiperen op aanleg? Jonge boompjes zijn nog geen nieuw bos. Ook dat zijn allemaal vragen die ik, die wil ik graag schriftelijk ook beantwoorden. Ik denk dat ik daarmee in ieder geval heb geprobeerd recht te doen aan de vragen die zijn gesteld.

De voorzitter: Ja fijn, dank u wel. Daarmee sluit ik de eerste termijn af. En zijn er nog mensen die in de tweede termijn nog wat willen vragen, zeggen? Het mag niet meer aan GS. Niemand meer? Ja, mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Ja, we hebben natuurlijk wel geagendeerd met het idee om hier voorstellen op te doen, dus dat wou ik dan ook hierbij aankondigen. En dan gaat het dan met name over beschikbare middelen. Voor het RUD om deze taken goed uit te voeren. Daarop zou een voorstel kunnen komen en daarnaast een voorstel om ja, om te gaan nadenken over ons compensatie beleid en hoe we daar, hoe we dat definiëren en hoe we dat kunnen verscherpen. Dus die twee punten zou ik alvast willen aankondigen.

De voorzitter: Ja fijn. Dank u wel.

Chris Westerlaken: Voorzitter mag ik een orde vraag stellen?

De voorzitter: Mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Wanneer wilt u die voorstellen doen? Want dit is een Statenbrief.

De voorzitter: Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Op moment dat we het agenderen en aankondigen dat we daar iets mee willen, dan is het, dan kun je daar toch een agendering, motie van maken?

Chris Westerlaken: Het kan, maar het lijkt mij meer voor de hand liggend, als u dat bij de Kamernota doet omdat het ook om financiële consequenties gaat.

De voorzitter: Nou misschien kan nog even overwogen worden wanneer dat wel of wanneer dat niet het beste het geval is.

10. SB Regionaal actieplan beschikbaarheid drinkwaterbronnen

De voorzitter: Dan gaan we verder met de agenda en dan gaan we naar agendapunt 10. Moet ik ook even weer terug in mijn annotatie. Agendapunt 10. Statenbrief Regionaal actieplan beschikbaarheid drinkwaterbronnen. De drinkwatervoorziening staat onder toenemende druk. In 2030 is binnen de provincie Utrecht beduidend meer vergunningsruimte nodig. Om daartoe te komen hebben de provincie en het drinkwaterbedrijven Vitens, Oase en Waternet drie regionale actieplannen opgesteld. Dit onderwerp is geagendeerd door de fracties van de VVD, PvdA, PvdD, Volt, SP en 50PLUS. Ik ga meteen naar deze fracties en ik begin meteen met de VVD. Heeft u een toevoeging? Wie heb ik dan nu weer? Ja, mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Nu weer de heer Westerlaken. Ik heb eigenlijk een vraag van orde, voor de zoveelste keer. Als ik de stukken lees, gaat heel veel van de problematiek over de relatie van de drinkwaterbedrijven met de landelijke overheid. Nou is heel recent bekend geworden dat de landelijke overheid eigenlijk heel actief positief reageert op de problematiek van de waterbedrijven. Eén van de belangrijkste dingen dat is de WACC, dat is de regeling die bepaalt

hoeveel winst een waterbedrijf mag maken om vervolgens te kunnen investeren, is eigenlijk de basis van deze hele problematiek. En de minister, de verantwoordelijke minister, heeft gezegd dat gaan we veranderen. We zorgen ervoor dat jullie dat kunnen. Zijn daar, dat is mijn vraag, gewoon open vraag, is daarmee niet de hele problematiek zoals die geschetst wordt eigenlijk voor een groot gedeelte beantwoord? En is het dan nog nodig dat we daar hier nu over spreken?

De voorzitter: Dan kijk ik even naar mijnheer Bakker? Of?

Has Bakker: Ja voorzitter, goedemorgen overigens, goedemiddag is het eigenlijk al. Het is een onderdeel, wat de heer Westerlaken zegt, het is een onderdeel van het antwoord en er is nog er is nog veel meer gebeurd. Er is, ik heb hem even meegenomen, er is sinds afgelopen maandag het nationaal actieprogramma beschikbaar bij drinkwaterbronnen. Daar staat veel meer in. Het gaat ook over het versnellen van vergunningsruimte, betere samenwerking, et cetera. Maar dit is absoluut een onderdeel en die verhoging van die WACC, die WACC is hierin wel een belangrijke stap. Absoluut.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Peer van de VVD. Kunt u, wilt u een toelichting geven?

Erwin Virginia: Voorzitter?

De voorzitter: Mijnheer Virginia.

Erwin Virginia: Ja ik heb nog ook een vraag van orde, want ik ben, was in de veronderstelling dat bij agendering en de volgorde van het spreken van boven naar beneden bij de agendering plaatsvindt, omdat de meestal de eerste fractie de hoofd agendeerder is en de anderen aansluiten. En u gebruikt nu de volgorde van fractiegrootte maar? Nee dus daarom bijvoorbeeld het lijkt. Het was gebruikelijk dat in dit geval het PvdD als eerste agendeerder als eerste het woord krijgt en die volgorde gehanteerd wordt. Omdat vaak andere fracties daarbij aansluiten, maar-

De voorzitter: Dan heb ik hem hier verkeerd staan, dus ik heb geen idee, maar ik heb hier staan de VVD en dan de heer Peer, dus als u het goedvindt, volg ik even deze.

Erwin Virginia: Het staat anders in de agendering die wij voor ons hebben. Maar goed.

De voorzitter: Oké, dank u wel. Mijnheer Peer.

Edgar Peer: Dank u voorzitter, ik heb het woord nog niet of er zijn al twee ordevoorstellen. Dus ik en ik sta rustig mijn spreektijd of tenminste de volgorde af hoor, als dat heel veel beter wordt daarmee. Een interessant onderwerp wat heel veel publiciteit heeft gehad. En alleen daarom al vond de VVD het waard om hier een agendering van te maken. Er zijn heel veel achtergronddocumenten die ik allemaal bespeurd of nagelezen heb. Er is er eentje waar ik zo direct op terugkom, die ik niet heb kunnen vinden als antwoord van een vraag die ik had. Dus ik ga maar even heel snel door de opmerkingen heen, die ik over het stuk heb. Eén daarvan is de in het plan van aanpak van Vitens, er worden drie belangrijke argumenten aangegeven of drie mogelijke oplossingen, om te komen tot een voldoende zekerheid om tot 2030 en zeker ook na 2030 voldoende drinkwater in de provincie Utrecht te hebben. En ik zie eerst even coördinatie, visie en planning. Dat zijn allemaal bureaucratische termen, die te maken hebben met management en die niet zozeer te maken hebben met technische mogelijkheden, met geld of met het voldoende voorhanden zijn van mogelijkheden voor waterwinning. Dus mijn eerste vraag aan gedeputeerden zou zijn, daar waar het gaat om druk op het totale systeem van hebben we wel voldoende water in onze provincie, drinkwater, zou mijn vraag zijn, is mijn conclusie direct dat terecht dat het in principe zo is, maar dat dat inderdaad afhankelijk is zoals Vitens aangeeft, van coördinatie, visie en planning? Want dat zou heel veel mensen in onze provincie in ieder geval al gerust kunnen stellen. Want als het gewoon zo is dat we onvoldoende water hebben, is het probleem veel groter. Eén van de argumenten die ook in deze brief staan, is dat we een betere samenwerking moeten hebben. Dat komt dus nog bij de coördinatie, de visie en de planning en dan komt er een regioplan waar ik twee belangrijke onderdelen niet in staan. En ik kan me daar wel wat bij voorstellen, maar ik wil ze toch genoemd hebben. Dat is drinkwater besparing en circulariteit. Dan wil ik vast namens mijn partij aangeven dat drinkwater besparing heel belangrijk is en dat er heel veel goede actiepunten zijn om te zorgen dat wij per hoofd van de bevolking komen tot ongeveer die 100 liter water, drinkwater per dag te gebruiken. Maar dat wij er wel voorstander van zijn om dat inderdaad door een bewustwordingscampagne te doen. Ook door maatregelen, maar niet zozeer door dwang of door beprijzing. De circulariteit vinden wij, komt niet in deze plannen

naar voren omdat het ergens anders straks terugkomt, maar we willen er toch op wijzen dat het uitermate belangrijk is. Wij gebruiken heel veel drinkwater. Ik zie dat er een interruptie komt. Voorzitter moet ik mijn zin afmaken?

De voorzitter: U mag afmaken.

Edgar Peer: Ja wij vinden het heel belangrijk dat de drinkwaterkwaliteit niet gebruikt wordt voor laagwaardig gebruik. En dat betekent dus dat we in zowel hoe we op dit moment drinkwater gebruiken, maar zeker ook hoe we het straks gaan doen. En met name ook natuurlijk als we nieuwbouwprojecten hebben. Dat we heel goed rekening houden met het feit dat we proberen zoveel mogelijk niet het drinkwater te gebruiken voor de laagwaardige functies die we hebben. Bijvoorbeeld, anders blijft het zo cryptisch, dat wij toiletten niet meer doorspoelen met drinkwater, maar met grijs water.

De voorzitter: Mijnheer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Zo dat was een hele lange zin. Complimenten voor de heer Peer. Nou, ik sloeg even aan op wat hij daarvoor zei, namelijk over drinkwater besparing. Dat vinden we volgens mij allemaal heel belangrijk. Maar de enige draaiknop die je daarbij uitsluit is eigenlijk die van marktwerking, van beprijzing. Wat is de reden daarvoor? Want volgens mij laat juist marktwerking op heel veel andere terreinen zien, soms zelfs weleens onbedoeld en ongewenst, dat het een uitstekende manier is om gedrag te beïnvloeden van mensen.

De voorzitter: Mijnheer Peer.

Edgar Peer: Ja mag ik voorzitter? Ja, dank u. Je betaalt al voor water en als je water nog duurder maakt naarmate je meer verbruikt, dan is dat een beprijzing mechanisme wat in inkomenspolitiek zou horen en we hebben een inkomenspolitiek in Nederland. En dat is door middel van je inkomstenbelasting en andere belastingen en niet door middel van je verbruikt meer, dus ga je exponentieel ook nog meer verbruiken. Daar zouden wij als VVD niet voorstander van zijn.

De voorzitter: U heeft een interruptie van de PVV, mijnheer Daniëls.

Reindert Daniëls: Ja, voor welke beprijzing bent u dan bang? Want de prijzen worden al geregistreerd door drinkwaterwet en de provincie is aandeelhouder alleen maar in Vitens van de drie bedrijven en alleen daar kan men voor de zakelijke markt dan de prijzen beïnvloeden dus en dan nadat er contracten zijn afgelopen dus waar zit die eventuele ruimte dan volgens u?

Edgar Peer: Nee ik nou, ik geef in zijn algemeenheid het signaal af, waar wij als VVD wel of niet voorstander van zijn. En we hebben kunnen lezen in het stuk, overigens ook daar zijn we het niet mee eens, maar dat wij bij Vitens hebben kunnen afdwingen dat we een prijsverhoging hebben doorgevoerd voor het bedrijfsleven. Dat is voor het bedrijfsleven een vind ik, een enorme handicap. Als je dan bij Vitens zit en je kan ook nergens anders heen. Dus het is niet het systeem waar wij voor, noch voor Vitens, noch voor andere waterbedrijven, voor zouden kiezen om een exponentiële prijsberekening te doen bij het verbruik van water.

De voorzitter: De heer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Ja dank voorzitter. Ja, ik vind dat punt van de inkomenspolitiek, vind ik toch een beetje te makkelijk. Want natuurlijk willen we dat als provincie niet, maar tegelijkertijd staan we ook prijsverhogingen toe in het OV. Daar heeft een consument ook niet voor te kiezen. Je kan ook niet zeggen omdat Connection nu te duur wordt ga ik maar voortaan met een bus van Pieterse BV of zoiets hè? Dus daar word je, daar is ook maar één markt speler die de prijs bepaalt over een bepaalde periode. Dus hoe, ja de manier waarop de heer Peer het nu voorstaat voorzitter, zou eigenlijk een no-go moeten zijn voor iedere vorm van beprijzing. Voor welke publieke dienst dan ook. Terwijl, ik heb niet het idee dat dat het idee is wat de VVD nastreeft.

Edgar Peer: Nee, daar heeft u ook gelijk in. Ik heb het met name over prijsverhogingen bij meer verbruik, nog meer betalen. Je betaalt al meer omdat je meer verbruikt per liter water betaal je en straks als je boven een bepaald aantal komt, zou je nog meer moeten betalen. Het straffen van gebruik, exponentiële verhoging zijn wij niet voor. En het beprijzen van middelen of goederen, natuurlijk doen we dat. Alleen het moet wel in verhouding blijven. Je kan niet als

monopolist daar waar in dezelfde regio het ene bedrijf bij het ene waterleidingbedrijf zit en het andere bedrijf bij een ander waterleidingbedrijf. Wij zijn aandeelhouder en we gaan jou een verhoging opleggen, terwijl die niet weg kan. Dat vinden wij geen goede manier van beprijzing.

De voorzitter: Gaat u verder met uw betoog.

Edgar Peer: Ja wat ik jammer vind, is dat er, maar dat komt misschien omdat partijen het er mee eens zijn over mijn pleidooi, om de circulariteit als belangrijk uitgangspunt te zien. Om een indicatie te geven. Zoals ik uit de stukken heb begrepen, is er met circulariteit, ik zeg het even uit mijn hoofd, is er tussen de 28 en 40 liter per dag per persoon verbruik te verdienen. Dat zou je tot ver na 2030 compenseren dat wij extra water zouden moeten produceren. Dus dat zou een heel goed middel zijn. Dus het is jammer dat het niet in dit stuk voor komt. Ik heb er alle begrip voor, maar ik zou toch van de gedeputeerden willen horen of hij dat ook zo ziet. En of wij in die andere documenten waar wij straks nog over gaan praten dan wel de hemel- en grijs watersystemen fors uitgebreid willen hebben in de provincie. Voorzitter ik denk dat ik in de eerste termijn door mijn opmerkingen heen ben.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar de PvdA. Mevrouw de Boer.

Wilma de Boer-Leijnsma: Hartelijk dank voorzitter. Ja de PvdA is er natuurlijk blij mee dat er actie wordt ondernomen om drinkwater in en na 2030 op orde te brengen. De samenhang in het regionale plan lijkt ons een goed idee. Het roept wel de vraag op of prioritering niet ook aan de orde is? Welke industrie en landbouwsectoren gebruiken relatief veel drinkwater of grondwater of hebben een negatieve invloed op de kwaliteit van ons water? Dienen op basis hiervan geen keuzes gemaakt te worden welke activiteiten wel en niet toegestaan worden in onze provincie? En hoe zit het met circulaire en gescheiden systemen waar de heer Peer het net ook al over had? Zodat we geen kostbaar drinkwater bijvoorbeeld wegspoelen in toilet. Worden er voorwaarden aan nieuwbouwprojecten gesteld in dit kader? En tot slot, dat is dan weer wat anders als de VVD, grijpen we in bij industrieën die ontzettend veel drink of grondwater gebruiken? In hoeverre kunnen we hierin een keuze maken? Denk daarbij aan frisdrank fabrieken die wij hier hebben in de provincie en ook een slachterij die heel veel water gebruikt, zouden we bedrijven die veel water gebruiken niet zwaarder moeten belasten?

De voorzitter: Ja, dank u wel. Dan gaan we naar de PvdD. Mevrouw Batteau. Nee?

Jesseka Batteau: Jawel, ja dank. Ja, nee, orde even een reflectie op de orde vraag van de heer Virginia, want ik heb inderdaad, ik was een initiatiefnemer voor de agendering, dus ik verbaas mij een beetje dat ik nu zomaar onderin de lijst terechtkom. Dus misschien moeten we daar nog even over, op terugkomen, hoe we die volgorde hanteren. Dus dat wat betreft agendering. En wie het eerst aan de aan de beurt is. Ja, we hebben, ik heb dit willen agenderen omdat we vooral een integrale benadering willen van dit heikele kwestie van drinkwater. We zien natuurlijk er is een zoektocht naar nieuwe waterbronnen maar dat kan volgens mij niet buiten de context van circulariteit en waterbesparing. En daarin sluit ik volledig aan bij wat VVD aankaart, waarvoor dank. De drie waterdrinkbedrijven hebben hun elk hun eigen actieplan opgesteld en ze noemen daar een aantal knelpunten, druk factoren. Ik zie daar andere, ze, daar vielen mij andere dingen in op. Namelijk zij noemen bevolkingsgroei, economische bedrijvigheid, klimaatverandering, maar ook de impact van vervuiling op bestaande waterbronnen. Een knelpunt. Nou ja goed, er is al gezegd in de beantwoording van de technische vragen drinkwater besparing is hier geen onderdeel van want belegd in het nationaal programma. En maar wij vinden het toch echt belangrijk om dat ook hierin mee te nemen, in hoe wij denken over en hoe wij zoeken naar een borging van goed en schoon drinkwater voor de toekomst. We zien namelijk een aantal aanknopingspunten die we hier graag willen belichten, om te sturen op het verbruik van drinkwater en ook op de bescherming van bestaande bronnen. Want vervuiling zorgt ervoor dat windpunten niet langer bruikbaar zijn. Er werden een aantal voorbeelden genoemd in de beantwoording van de technische vragen en er wordt met veel geld, moet daarin geïnvesteerd worden om die weer om die te kunnen blijven gebruiken. Daar zitten heel veel investeringen in en daar valt volgens ons gevoel veel te winnen. Nou ja, zoals bijvoorbeeld waar we natuurlijk al langer toe oproepen, een verbod op pesticiden in grondwaterbeschermingsgebieden. Dit is nog niet vastgelegd in onze verordening. Ook de inzet van heffingen, dus daar staan, daar sluiten we ons aan bij de PvdA, als sturingsinstrument wordt genoemd, maar wordt nog niet ingezet. Dus als sturingsinstrument voor verbruik en besparing. Wellicht kan de gedeputeerde daarop reflecteren. Even om een voorbeeld te noemen, als het gaat om heffingen. Er is in afgelopen oktober een vergunning verleend aan Royal A-Ware in Lopik, die de productie vanuit andere provincies helemaal in provincie Utrecht nu heeft

belegd. Met een toename van drinkwaterverbruik van 20.000 kubieke meter per jaar naar 190.000 kubieke meter per jaar, waarbij er ook nog eens een afvalstroom komt van 400 kubieke meter per kalender dag. Het is echt de vraag van, willen we dit hé? We gaan nu op zoek naar nieuwe bronnen. Dat gaat ons heel veel tijd, geld en middelen kosten. Dat gaat ons tot heel veel kosten. Je zou kunnen zeggen, maken we die juiste afwegingen. Als het gaat om het toestaan van dit soort bedrijven, kunnen we dat op een bepaalde manier met sturing en sturen op heffingen en met heffingen sturen op dat verbruik? Dat is de laatste vraag. Dank u wel.

De voorzitter: Mijnheer Peer.

Edgar Peer: Ik heb een interruptie voor mevrouw Batteau mag dat?

De voorzitter: Ja, ga uw gang.

Edgar Peer: Ja mevrouw. Terecht dat u wijst dat er ook kosten zijn aan het feit dat wij extra water willen gaan winnen. Maar wij maken die kosten ook goed natuurlijk, omdat onze drinkwaterbedrijven die kosten ook in rekening brengen bij klanten. Dus op zich het argument het kost geld, is geen argument om deze bedrijfstak hier niet toe te staan. Want het levert de waterbedrijven ook weer geld op. Dus ik begrijp de argumenten die u daarvoor noemde, waarom we voorzichtig moeten zijn met het drinkwatergebruik. Die hebben te maken met onder andere het milieu, maar de kosten. Ja, het is ook een bedrijfstak, de waterindustrie en we verdienen gewoon als waterleidingbedrijven aan het feit dat er zo een bedrijf hier in de provincie Utrecht gekomen is.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Nou ja. Ik wilde met het noemen van kosten vooral de VVD appelleren aan de argumenten die voor de VVD soms van belang zijn. Voor ons is het belangrijker dat we- We hebben bronnen die vervuilen en vervolgens gaan we op zoek naar nieuwe bronnen. Dus ik wil dat er een goede probleemanalyse is en dat we in samenhang met besparing en circulariteit onze keuzes maken. Dus wel doelmatig nadenken over de doelmatigheid van wat van onze, van de investeringen. En daarnaast is het winnen van nieuwe, het vinden van nieuwe drinkwaterbronnen gaat gepaard ook, gaat ook ten koste van milieu en natuur. Daar gaan ook bepaalde soorten, staan dan onder druk. Daar zijn ook een aantal voorbeelden van te noemen. Dus je kunt veel beter zuinig zijn met de met de winpunten die we hebben, dan op zoek naar nieuwe. Dus dat is eigenlijk het belangrijkste punt dat ik wilde maken.

Edgar Peer: Voorzitter, als ik daarop mag reageren?

De voorzitter: Mijnheer Peer.

Edgar Peer: Ja dat zijn we met elkaar eens. Ook met name de belasting voor het milieu. Maar als het gaat om kosten waar u zegt ja, daar let de VVD ook altijd op. Het algemene punt van de VVD is dat wij blij en tevreden moeten zijn dat er zich veel bedrijven in onze regio willen vestigen, omdat juist het bedrijfsleven maakt dat mensen geld kunnen verdienen. Maar dat maakt ook dat de overheid geld heeft om voorzieningen, zoals bijvoorbeeld water in de kraan te krijgen. En dat kan niet als we al die bedrijven maar, zoals de PvdA zegt, extra gaan belasten. Zoals u zegt, dat we ze helemaal niet zouden moeten hebben, dan houden we geen bedrijfsleven over en dan kunnen we niks meer in deze provincie.

De voorzitter: Mevrouw Batteau. O, mevrouw De Boer.

Wilma de Boer-Leijnsma: Ja, deze conclusie vind ik toch wel heel erg kort door de bocht, want er zijn er toch altijd nog andere bedrijven die nog wel plek kunnen krijgen. Het is denk ik juist aan de politiek en een strategische keuze om bepaalde zaken wel of niet toe te staan in de provincie. Omdat je net zoals dat we hier geen PFAS en andere giftige stoffen willen. Dat is nou waar wij hier voor zitten met elkaar.

De voorzitter: Mijnheer Peer.

Edgar Peer: Het rijtje bedrijven, of het om PFAS gaat, of om watergebruik, of om CO₂-uitstoot. Het rijtje wordt maar langer en langer waardoor wij ondertussen geen industrie, maar ook straks geen toeleveringsindustrie meer hebben. Net zoals dat we in de binnensteden waar je alleen maar met elektrisch vervoermiddel mag komen, op dit moment helemaal niemand hebben die de waterleiding kan maken. Het lijstje voor het bedrijfsleven wordt groter en groter.

Daardoor kunnen de grote bedrijven zich veroorloven om naar het buitenland te gaan, wat ze ook en masse doen en de kleine bedrijven stoppen er gewoon mee. Dat is niet het beleid waar de VVD voor staat.

De voorzitter: Mevrouw De Boer.

Wilma de Boer-Leijnsma: Ja. Het enige wat ik wil, dat is een andere conclusie als de PvdA trekt.

De voorzitter: Mevrouw Batteau. Wilt u nog iets toevoegen?

Jesseka Batteau: Nou ja goed. Misschien een laatste observatie. We hebben hier te maken met een eerste levensbehoefte. Het gaat om drinkwater, zonder drinkwater kunnen we niet leven. Dus lijkt me dat dat belang, dat dat prioriteit moet krijgen en dat bedr- En u heeft er zelf voor gepleit via De voorzitter, dat we laagwaardige activiteiten waar water voor nodig is, dat we daar niet drinkwater voor gebruiken. Dus laten we daar ook, dus dat zou ook één van de inzet, één van de inzetten kunnen zijn.

De voorzitter: Mijnheer Van Lunteren.

Luuk van Lunteren: Ja voorzitter. Ik heb een ordevoorstel, want over een minuut of nou die minuut is inmiddels al voorbij, is begint er een lunch lezing en is het niet passend om ja, te schorsen nu en-

De voorzitter: U bent mij net voor, want ik wilde dit even graag afwachten. Met de inbreng van mevrouw Batteau, dus we gaan nu schorsen tot 13.00 uur. Dan neemt Marlies Welschen deze positie van mij over en dan gaan we verder met dit agendapunt. Dank u wel.

De voorzitter: Het is 14.00 uur. We gaan door met de commissievergadering van de commissie LWM. Welkom terug iedereen en speciaal warm welkom ook naar de gasten van de Staten op de tribune en alle andere mensen op de tribune ook een warm welkom. Voor de lunch lezing waren, was de commissie bezig met agendapunt 10 de Statenbrief Regionaal actieplan beschikbaarheid drinkwaterbronnen. Een paar van de indienende partijen hebben al het woord gevoerd. VVD, PvdA, PvdD. En dan kom ik nu nog bij de volgende drie indieners en dat zijn Volt, SP en 50PLUS. En ik kijk naar Volt, wil het woord. Gaat uw gang. De heer Van Lunteren.

Luuk van Lunteren: Allereerst dank, ja dank voorzitter. Allereerst willen wij de betrokken ambtenaren nadrukkelijk bedanken voor de prettige beantwoording van onze technische vragen. Volgens wil ik ook mijn welgemeende waardering uitspreken richting de gedeputeerde voor zijn inzet op dit levensbelangrijke onderwerp drinkwater. Dan toch voorzitter, dat we in de provincie Utrecht onvoldoende capaciteit hebben om in de toekomst, om te kunnen voorzien in onze drinkwaterbehoefte, is helaas allang geen nieuws meer. Met het lezen van de stukken kregen wij de indruk dat we dit probleem enkel willen tackelen door meer drinkwater pariteit te realiseren. Echter uit de beantwoording van de technische vragen maken wij op dat dit geen onderdeel, dat drinkwater besparing geen onderdeel is van dit, van deze actieplannen. Toch hopen wij dat de gedeputeerde oog blijft houden voor een integrale benadering voor dit complexe probleem en extra capaciteit alleen voor drinkwater wil creëren. Daar waar het we het redelijkerwijs niet kunnen, drinkwater niet kunnen besparen. Volt is bang dat we onze drinkwatervoorziening over een aantal jaar, dat we met onze drinkwatervoorziening over een aantal jaar in een situatie terechtkomen analoog aan de netcongestie. Dus dat niet iedere gebruiker nog toegang heeft tot drinkwater. Daarbij willen we ook graag opmerken dat na onze lezing van de stukken een grote inzet lijkt te zijn op innovatie. Volgens Volt is innovatie zeker belangrijk, maar wij vrezen dat dit waarschijnlijk innovaties zijn van een fysisch chemische aard met een hoog energieverbruik. Dergelijke innovaties zijn op papier wellicht effectief, maar volgens Volt niet per se wenselijk. Volt wil graag dat de provincie gaat inzetten op innoveren en experimenteren met natuurlijke oplossingen, de zogeheten Nature Based Solutions oplossingen, zoals Constructed Wetlands, die een natuurlijk zuiverend vermogen hebben. Die daarnaast ook water kunnen bergen, die een ecologische verrijking zouden zijn voor onze provincie. En waar zelfs eventueel nog bio grondstoffen voor vezelbouw kunnen worden gewonnen. Dat is pas innovatie. Wat is de reflectie van de gedeputeerde op deze vorm van innovatie? Daarnaast ja, wat is verstandig? Zouden wij meer willen horen over wat volgens de gedeputeerde verstandig circulair gebruik zou zijn van drinkwater en wat binnen bereik van de provincie ligt? Tot slot voorzitter, ik werk toe naar een afronding. Gezien in Utrecht het drinkwater gemaakt wordt uit grondwater is Volt bijvoorbeeld ook bezorgd over, of we wel op een duurzame manier omgaan met deze hulpbron. Hierom willen wij het, vinden wij het essentieel dat er een goed overzicht komt over de totale grondwater extractie in onze provincie. Volt

zegt daarom een groot voorstander te zijn van een meldplicht voor alle private grondwateronttrekkingen, in ieder geval die worden gebruikt voor commerciële doeleinden. Wat zouden de overwegingen zijn van de gedeputeerde om een dergelijke meldplicht-

De voorzitter: De heer Van Lunteren? Ik wil u vragen tot een afronding te komen ook omdat het een agendering is. Een korte toelichting en u bent ook door uw spreektijd heen. Dank u.

Luuk van Lunteren: Eerlijk waar, mijn laatste zin. Overweging zijn van de gedeputeerde om een dergelijk meldplicht in te voeren en wat zouden de overwegingen zijn van de gedeputeerde om een grondwateronttrekkingsheffing in te voeren? Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: De heer Peer, VVD.

Edgar Peer: Voorzitter, ik weet dat de heer Van Lunteren door zijn spreektijd heen is. Maar ja toch ook een beetje om de publieke tribune een beetje waar voor hun geld te geven. Wil ik hem toch interrumpen? Op twee, ik heb één vraag en één verduidelijking. De verduidelijking is eigenlijk, u zegt wij komen een heleboel drinkwater wellicht tekort en u maakt een vergelijking met de energietransitie daarbij. En volgens mij gaat die vergelijking mank. De energietransitie is iets wat wij met zijn allen willen en dit is een verschuiving van fossiele brandstof naar elektriciteit. En daarom komen we in de knel, omdat we daar nooit op gerekend hebben en niet voorzien hebben dat het in de snelheid zou gaan waarin dat nu gebeurt. Bij water is dat niet zo, we hebben geen watertransitie. We gaan niet opeens allemaal nou ja, al zouden we allemaal cola gaan drinken, dan komen we nog steeds water tekort, want dat wordt ook van water gemaakt. En vervolgens zegt u ja, ik zou het heel prettig vinden als we een soort ecologisch watersysteem met wetlands. We komen 15,3 miljoen kubieke meter watertekort in 2030. Hoe groot denkt u dat het percentage zou zijn van die ecologische oplossing die u voor zich ziet?

De voorzitter: De heer Van Lunteren.

Luuk van Lunteren: Om met dat laatste te beginnen. Een exact percentage kan ik even zo niet aan mijn duim zuigen. Maar ja dat zou hopelijk wel een aanzienlijk percentage zijn. Om terug te komen op het eerdere. Ik denk dat de analogie met netcongestie zover gaat dat er een situatie zou kunnen ontstaan, waarbij bedrijven en andere publieke instanties niet meer aangesloten kunnen worden op het Waternet. Of dat dat er anderszins geen drinkwater voor ze beschikbaar is, net als dat bij netcongestie bedrijven ook geen aansluiting meer kunnen krijgen op het stroomnet.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de laatste. Oh nee. De een na laatste indiener, dat is de SP. De heer Schipper en als het goed is hij er digitaal bij?

Tim Schipper: Ja dat klopt voorzitter. Ja ik heb dat, ik heb mij aangesloten bij de agendering van de PvdD, dus het is vrij logisch dat ik me ook goed kan vinden in de inbreng, met van die kant, maar met één kanttekening. En dat ging met de discussie over beprijzing. Als dat ooit gaat gebeuren, dan moeten we wel zorgen dat we het goed inrichten, zodat de rekening niet komt te liggen bij het gemiddelde grote gezin in Overvecht. Ik noem maar wat. Want die discussie hebben we in de gemeenteraad ook diverse malen gevoerd met de PvdD over DIFTAR, verschillende hoger tarief als je meer afval produceert. Dus niet bij voorbaat nee tegen de beprijzing, maar wel met die kanttekening dat we dan goed moeten kijken waar het landt. Voor de rest zijn de vragen die ik had gesteld, voorzitter. Dus dat was hem.

De voorzitter: Oké dank je wel. En dan de laatste indiener is 50PLUS. Mevrouw Hoek wil, wenst u nog het woord? Nee. Dan kijk ik naar de niet in die agenderende fracties of iemand daar nog het woord van wil voeren? Ja. De heer Van den Dikkenberg, SGP.

Bertrick van den Dikkenberg: Ja voorzitter. Het thema is dusdanig groot denk ik dat we dit thema ook serieus in de omgevingsvisie mee zouden moeten nemen. Ik zou hem ook daarnaartoe, ook willen agenderen. En dat komt eigenlijk daaruit voort dat er nu al problemen zijn met de winningen, die er zijn met schades die daaruit voort uit optreden et cetera. En dat natuurlijk, het is niet zo, als we zomaar even wat meer gaan pompen omdat we meer mensen van water moeten voorzien. Wat daar dan de gevolgen en effecten van zijn? Er zijn natuurlijk gebiedsdossiers opgesteld door Vitens op de winlocaties en de andere partijen, alleen die hebben ook altijd een belang en ik denk dat het nu al agenderen van de waterwin vraagstukken en de bijbehorende neveneffecten, dat dat later voordelig kan zijn. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel voor uw bijdrage. Dan kijk ik naar de heer Bakker. D66, mevrouw De Wit en online hoor ik ook nog wat.

Has Bakker: Inmiddels ben ik hier te vinden. Ja, dank voorzitter. Een vraag in het kader van drinkwaterbesparing een beetje in aanvulling op de betogen van de heer Peer en mevrouw De Boer eerder. Het vorige kabinet heeft onderzocht of het haalbaar is om een verplichting rond het gebruik van grijs water en hemelwater op te nemen in het besluit bouwwerken leefomgeving. Dat is toen niet gebeurd omdat er nog de nodige haken en ogen aan zaten en er was meer onderzoek nodig, was dan het besluit. Dat is allemaal in 2023. Is hierover voor zover de gedeputeerde weet alweer wat nieuws te melden? Dank u wel.

De voorzitter: Dank voor de aanvullende vraag. Dan ga ik nu naar gedeputeerde Bakker voor een reactie op de agendeerders en andere partijen.

Has Bakker: Dank u wel voorzitter. Interessant onderwerp blijft het, belangrijk onderwerp want inderdaad onze primaire levensader, schoon water uit de kraan en wat een luxe dat dat zo uit de kraan komt hier en dat zou ook zo moeten blijven. En inderdaad, ik vond het wel een mooi debatje. Ging dan nog even over de parallel met de netcongestie. Volgens mij, wat de heer Peer ook zei, klopt denk ik. Het is niet helemaal één op één te leggen. Maar wat de heer Van Lunteren, dat beeld komt bij mij ook vaak op. We zijn nu nog redelijk op tijd, om een aantal zaken waar we in de netcongestie tegenaanlopen, om die nu nog voor te zijn. In ieder geval de grote woningbouw ontwikkelingen die we willen faciliteren in de provincie, om die mogelijk te blijven maken en daar vast op na te denken. En daar is dit ook het primaire antwoord op, deze drie actieplannen. Namelijk zorgen dat we niet en u heeft mij en het college daar meerdere malen toe opgeroepen, ook de fractie van Utrecht Nu heeft daar nog een motie over ingediend, van let nou op als je die nieuwe woningen gaat bouwen. Dat je ze dan ook kan aansluiten en wat is daar dan voor nodig? Voorzitter, ik wil een paar algemene zaken zeggen die denk ik in brede zin wat beantwoording geven. En een, de fracties nog even langslopen voor wat specifieke vragen. Drie prioriteiten zijn er wat ons betreft, voldoende water, dat zei ik net al. Zorgen dat we blijven beschikken over voldoende drinkwater. Water is er in Nederland voldoende, dus dat is zozeer de vraag niet. Zoet water wordt wel steeds schaarser en als we niet uitkijken, wordt drinkwater ook steeds schaarser. Dat heeft te maken inderdaad, waar halen we het vandaan, wat doen we ermee en ook hoe schoon is het vervolgens. Maar dat heeft zeker ook wat met ons verbruik te maken. Tweede onderwerp daarbij, wat is een prioriteit, is schoon water? U had het een aantal keer over, ik hoor er Volt over, ik hoor de PvdD daarover en ongetwijfeld ook andere partijen. Namelijk, dat heeft u ook gehoord toen we op werkbezoek waren bij Vitens. Namelijk de vervuiling van het water bijvoorbeeld de PFAS, het volgende onderwerp, PFAS in het water. Dat worden steeds grotere uitdagingen om uit dat water te halen en worden overigens ook steeds grotere kostenposten om uit het water te halen. Dus schoon water en zorgen dat je het bij de bron al zoveel mogelijk aanpakt en wat er niet in komt, hoeft er ook niet uit. Is daarin een tweede belangrijk spoor. Derde spoor wat wij zien op het drinkwater dossier in den brede. En ik schets deze toch even voorzitter, want ik denk dat het helpt als een soort kapstok of kader, is dat besparen en het circulair gebruik van het water. U vroeg een aantal keer, zit dat er nou niet in? Ja, het zit niet in deze actieplannen. Dit gaat echt over het versnellen van de vergunningen en dat soort zaken. Zorgen dat we op de rit komen met elkaar. Maar water sparen, namelijk van 128 liter per persoon per dag naar 100, hebben we ook afgesproken met elkaar, is daarin ongelooflijk belangrijk en daar zit ook circulair watergebruik in. Ik verwijs daarom ook graag naar de Waterdag en volgens mij heeft De voorzitter in het begin ook gedaan, 29 januari in de middag. Dan zijn ook Vitens en Oase aanwezig om u daar meer over te vertellen. En u kunt daar ook over in gesprek, over deze onderwerpen, dus ik denk dat dat een mooi moment is om daar ook met elkaar over precies de onderwerpen die u aansnijdt, verder te spreken. Nou we hebben nu de actieplannen tot zeg maar even 2030. Dat gaat heel erg over de versnelling van de capaciteit die er is. Soms is er meer ruimte binnen de vergunning, maar zijn we nog met elkaar aan het onderzoeken. Wat zouden de effecten van zijn en als die effecten mogelijk nadelig zijn, hoe zouden we die dan moeten en kunnen mitigeren? Soms gaat het ook over afstemming met andere met het waterschap of met andere provincies. Maar het gaat ook en dat was de vraag van de heer Peer. Het gaat ook over inderdaad coördinatie. Zorgen dat we versnellen, want er zijn vergunningen van ons nodig, er zijn vergunningen van het waterschap nodig, vergunningen van gemeenten en vervolgens moet het drinkwaterbedrijf zelf. In ons geval is dat vaak Vitens. Ook zelf nog aan de slag. Dus u ziet bijvoorbeeld, wij hebben u geïnformeerd over de winning in Schalkwijk, waar een onderzoek bij loopt. Dat heeft gewoon een lange doorlooptijd. En op moment dat we die zaken sneller naar elkaar toe kunnen gaan trekken of dat we parallelle sporen kunnen gaan lopen, dat we niet allemaal wachten op elkaar. Maar dat we zeggen, we gaan daar

echt op versnellen en we doen dat samen, dan gaan we daarmee tijdswinst boeken en dat gaat ons een oplossing bieden voor de korte tot de middellange termijn. Zo moet u deze actieplannen lezen. Dan komt daarna en dat staat ook in de beantwoording, in de brief, komt daarna een regioplan Drinkwater Utrecht. We willen met de Utrechtse drinkwaterbedrijven, partijen zoals waterschap en andere partijen die daaromheen zitten, willen we namelijk goede afspraken maken over het volgen en het heel nauw erop zitten van deze plannen op de korte en middellange termijn. We weten dat we op de langere termijn na 2040 een grote vraag hebben met elkaar. Dan kom ik even terug op wat de heer Westerlaken in het begin vroeg over die WACC, die investeringsruimte. Dat zijn daar belangrijke onderdelen van. Wat doen we nou waar in de provincie? Dat is de langere termijn. Daar gaan we echt op, daar moeten we met elkaar goed over nadenken. En dan zeg ik ook tegen de heer Van den Dikkenberg, dat zijn ook zaken maken die in de in de omgevingsvisie inderdaad moeten en ook gaan landen. En het derde spoor. Wat we daarin zien is afspraken maken en met elkaar, er scherp bovenop zitten. Wat kunnen we doen en wat moeten we doen om de watervraag naar beneden te brengen? Dus dat gaat over huishoudens, maar dat gaat ook over bedrijven, agrariërs, et cetera. Daar gaat u over geïnformeerd worden. Dat gaat als het goed is voor de zomer gebeuren. En ik heb veel van de zaken die ook vandaag zijn gehoord, gaan wij daar, gaat u daarin teruglezen en die gaan wij ook daarin meenemen. U stelt enkele vragen en prioriteiten en die gaan wij daar absoluut bij betrekken. Nou, dan waren er nog een aantal vragen van een aantal van u over drinkwaterbesparing en ook het bouwbesluit. En hoe zit dat er nou in? Nou dat is nog best een lastige vraag. Het gaat over nieuwbouw, het gaat over verbouwing, het gaat over allerlei zaken. Een onderwerp wat daarin vaak terugkomt gaat ook over de gezondheid. De inspectie voor de leefomgeving en transport, het ILT is daar best scherp op. Kan dat nou allemaal, meerdere watersystemen in één huis? Er zijn ook wel ervaringen in het verleden, waarbij dat niet goed is gegaan. Nou, wij hebben goede hoop. We blijven daar ook landelijk voor lobbyen, dat komt onder andere in het nationaal programma drinkwaterbesparing naar voren, om te zorgen dat we dit soort zaken goed verankeren in het bouwbesluit. Want daar liggen inderdaad ontzettend veel kansen. Dan zie je ook hele mooie voorbeelden. In Nieuwegein wordt daar op dit moment in een nieuwbouwproject al flink veel mee gewerkt en gaat dat ook zo ingericht worden, dat je inderdaad, dat was één van uw vragen. Moeten we nou het blauwe goud dat we uit de kraan hebben, door het toilet laten spoelen? Nee, dat is volgens mij niet nodig dus daar moeten we slimme oplossingen voor gaan bedenken die op grote schaal toegepast gaan worden. U vroeg ook nog het één en ander over tarief. Daar zit bij dat nationaal programma, kunnen wij u nog wel even via de mail even doen toekomen, zitten ook wel een aantal studies over beprijzen. Kan positief zijn, maar wel als onderdeel van een breder pakket. In bijvoorbeeld België hebben ze een veel breder pakket aan maatregelen. Daar lukt het om de water vraag te dempen. Maar daar is wel bijvoorbeeld ook sprake van een comfort tarief, dus daar heb je een bepaald basistarief en weer een comfort tarief. Toch vroeg u ook, waar zitten wij nou als het gaat om grootverbruikers? Nou het is niet zo dat de provincie met grootverbruikers in de provincie daar waar het gaat om drinkwater contracten sluit of tarieven stelt, dat is niet onze rol. Dat is aan het drinkwaterbedrijf. Die sluit die contracten af en die bepaalt daar ook in dat tarief. Wij hebben louter de rol van aandeelhouder daarin. Voorzitter. Oh ja, één element wilde ik nog noemen. Dat ging over dat het bouwbesluit en het naar beneden brengen van de vraag. Water en waterbesparing is ook een belangrijk onderdeel van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen, waar we natuurlijk ook weer met elkaar meters op maken zijn en dat zo veel mogelijk toe te passen. Dus het zit daar absoluut in. Dan voorzitter, wilde ik, er waren een aantal specifieke vragen van de partijen die ik door wilde lopen. De VVD stelde en ik zei net even kort daar wat over. Wat over, gaat over coördinatie, visie en planning voor die termijn tot en met 2030 ongeveer, zijn dat wel hele belangrijke ingrediënten, dus is niet zozeer sec het tekort aan water. Op een gegeven moment komen we natuurlijk wel aan een grotere watervraag terecht, maar dat zit wel, het dat is wel het belangrijkste antwoord. PvdA vroeg inderdaad over de prioritering, hebben we die op orde? Bedrijven, welke activiteiten staan we toe? Nou, wij als provincie hebben echt die rol waar het gaat over grondwater. Daar zeggen we ja gebruik dat nou als hoogwaardig gebruik. Er werden een aantal voorbeelden genoemd ook in de debatten. Ja daar waar het gaat over menselijke consumptie, wat we er ook van, met elkaar van zouden vinden, gaat het over hoogwaardig gebruik. Dus dat ook als je er frisdrank van maakt, dan nog moet het, de watervraag naar beneden. Maar dan gaat het wel over hoogwaardige kwaliteit van water. Maar we zijn inderdaad met elkaar en ook landelijk aan het kijken naar zo een onttrekkingenplafond. En we zijn ook nauw in gesprek, ook met een aantal partijen die werd genoemd, om te kijken hoe kunnen wij bedrijven nou helpen, steunen, stimuleren om te zorgen dat hun water vraag verder naar beneden gaat? Bedrijven geven overigens zelf ook aan dat ze dat willen. Alleen en dat is toch ook weer interessant, zeggen in alle eerlijkheid ook wel eens. Ja, water is in Nederland in den brede ook weer zo goedkoop tussen aanhalingstekens, dat we ook altijd weer goed moeten kijken naar hoe kunnen we de businesscase nou goed sluitend krijgen? Wij proberen ze daar ook heel actief bij te helpen, om te zorgen dat ze

stappen blijven zetten. Dus daar zitten we zeker bovenop. Over tariefdifferentiatie en de punten daarover is in april 2022, zijn daar uitgebreid vragen beantwoord op basis van de grondwaterheffing via de commissie BM. Daar verwijs ik nog graag even naar. PvdD noemde inderdaad een aantal zaken over schone bronnen et cetera. Een aantal, helpt nou bijvoorbeeld een verbod en al dat soort dat soort zaken. Nou daar komen we heel nadrukkelijk op terug in het handelingsperspectief, de provinciale impuls rondom de Kaderrichtlijn water. En u heeft ons een aantal opdrachten gegeven in de uitvoering van de omgevingsvisie, omgevingsverordening. Dus daar gaat u dat absoluut in teruglezen. U noemde ook nog een specifiek bedrijf en een vergunning daarover. Als u dat wenst, het deed even geen belletje rinkelen, dus het kan zijn dat het er een direct contract is met een drinkwaterbedrijf. Het kan zijn dat het betrekking heeft op het waterschap. Maar als u daar behoefte aan heeft dan zou het mijn vraag zijn om nog even, ons even te benaderen. Dan kunnen, zullen we daar ook achter de schermen technisch gezien nog even naar kijken. Volt, hebben we al een aantal zaken over gehad. U heeft het. U had het over innovatie en het streven naar een zo schoon mogelijke bron. Nou ja, ook daarvoor geldt, dat veel van de partijen die ik al net heb genoemd daar druk mee bezig zijn en we ook de inspanning zo veel mogelijk willen verkleinen en dat we ook een goede samenwerking met elkaar doen. Die meldplicht bij die grondwateronttrekkingen. Die is er vaak al. HDSR heeft die bijvoorbeeld al. En de provincie heeft ook een grondwater heffing, dus hij is er al. Maar je ziet in den brede landelijk, maar ook binnen de provincievisie, dat we wel met elkaar steeds meer stappen aan het zetten om meer grip en meer zicht te hebben op die onttrekkingen en ook te zorgen dat we het zoet watertekort wat hier eigenlijk nog boven hangt, nog meer en nog beter in de in de vingers te krijgen. Ten slotte. De SGP vroeg inderdaad over de omgevingsvisie. U zit heel nadrukkelijk in de omgevingsvisie. De rijksoverheid heeft hier een belangrijke rol in, strategische-

De voorzitter: Ik zie een interruptie. Ik denk een verhelderende vraag. Mijnheer Van Lunteren. Volt.

Luuk van Lunteren: Ja dat ging over de registratie van de grondwateronttrekkingen. Mij is in principe bekend dat onder andere HDSR en inderdaad van grote grondwateronttrekkingen, boven een bepaalde drempel, dat dat wel meldplichtig is. Maar misschien dat ik dat niet duidelijk heb gezegd in mijn bijdrage. Maar wij zijn ook benieuwd naar alle kleinere onttrekkingen, want die bij elkaar opgeteld natuurlijk ook wel voor een behoorlijke onttrekking zorgen. Dus specifiek daarop had ik graag reactie gewild.

De voorzitter: Heer Bakker.

Has Bakker: Ja, voorzitter. Daar is het Rijk, en worden wij ook wel bij betrokken, mee bezig om te kijken wat daarvoor nodig is, wat daarvoor mogelijk is en hoe we dat met elkaar op een zo goed mogelijke manier vorm kunnen geven. Dus daar loopt echt veel, zodra daar nieuws op is, voortgang op is en uw ambitie daarop is mij bekend. Dan informeren we u daarover. Overigens is het toch wel goed. Ik snap dat de twee dossiers, zeker gezien onze rol, door elkaar lopen maar toch is het wel goed om te zeggen dat dit soort onttrekkingen weer wat anders zijn dan de drinkwaterproblematiek en de actieplannen. Het is het soms hetzelfde water. Dat snap ik. Maar het zijn wel echt twee verschillende rollen en sporen die we hier met elkaar hebben. Voorzitter, ik heb nog twee zinnen nodig en dan ben ik aan het einde gekomen van de beantwoording. Ik had, de SGP ging over de omgevingsvisie landelijk strategische drinkwatervoorraden. Maar dat vertaalt zich ook in onze Omgevingsvisie. Dus gaat u zeker zien en uw oproepen delen wij. En D66 vroeg, lopen die onderzoeken nog? Ik heb er iets over gezegd maar ja, even concreet, die onderzoeken lopen nog onder andere door het RIVM en Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat coördineert deze onderzoeken of steunt, stuurt deze aan. En zodra daar meer over duidelijk is, dan informeren we u daar ook weer over.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Batteau, is het nog een aanvullende verhelderende korte vraag? Oké kort en bondig alsjeblieft.

Jesseka Batteau: Ja dank u wel voorzitter. Ja, nog even terug te komen op die heffingen als sturingsinstrument. Dus begrijp ik goed dat dat daadwerkelijk in overweging wordt genomen door de gedeputeerde? Om verbruik en besparing daarop te sturen? U heeft het over stimuleren, helpen. Een aantal woorden werden gezegd maar ik hoor daar niet per se in, dat die, dat heffingsinstrument ingezet gaat worden. Is dat onderdeel van de plannen?

De voorzitter: Mijnheer Bakker.

Has Bakker: Ja, volgens mij hebben we dat, ik dacht dat daar ook technisch over, naar gekeken dus we doen dat op dit moment niet. En we kijken inderdaad op wat voor manier dat mogelijk zou moeten zijn. Maar zo een heffing moet wel

altijd terugslaan op de kosten die wij ook maken. We mogen niet zomaar die heffing twee keer zo hoog maken, zonder dat dat relateert aan de kosten die wij ook als provincie maken. Het is dus niet zoiets als een tarief voor iets wat je gebruikt waarvan je theoretisch zou kunnen zeggen, nou dat verdubbelen we omdat we meer inkomsten willen hebben. Zo werkt dat niet met zo een heffing. Dus dat moeten we heel goed onderbouwd doen. En bij mijn weten, ik kan, kon zo snel even niet vinden. Maar bij mijn weten had hij er ook technisch naar gevraagd, maar bekijken we daarna op wat voor manier en ik weet dat er provincies zijn, volgens mij is dat Noord-Brabant, die dat op dit moment doet. Die kijkt van kunnen we nou de bredere vraag naar waterbesparing en het helpen van die bedrijven, ook de opbrengsten uit die heffing, inzetten? Maar ik denk dat we wel moeten voorkomen met elkaar dat we de heffing gaan zien als een hele grote prijsprikkel voor grootverbruikers. Want dat is weer echt iets, dat is weer iets anders.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Hoek, 50PLUS.

Mieke Hoek: Ja dank u voorzitter. Ja, ik kwam een beetje laat binnen dus vandaar. Maar ik heb een korte vraag over het watergebruik, wat op een verkeerde manier gebruikt wordt. Heel kort is mijn vraag, voorzitter, aan de gedeputeerde. We hebben het over de toiletten en dergelijke gehad. Maar ik bedoel, we hebben wasstraten, we hebben clubgebouwen van sporten en dergelijke waar ontzettend veel drinkwater gebruikt wordt om af te spoelen. En hoe wordt dat meegenomen? Gaat dat via de gemeentes? Gaat dat op een, met een andere lijn of heeft de provincie daar ook nog iets over te zeggen?

De voorzitter: Uw vraag is helder, dank. De heer Bakker.

Has Bakker: Ja ik denk het korte antwoord is dat wij daar als provincie niet iets over te zeggen hebben. Als mensen een aansluiting hebben, dan mogen zij, ja ik zou bijna willen zeggen helaas, zo vaak als zij willen dat toilet doorspoelen en daar krijg je dan vervolgens aan het eind van het jaar de rekening voor gepresenteerd. En ik denk dat dat in heel veel gevallen heel goed is en mensen er ook gezond mee omgaan. Maar we dat in brede zin ook wel naar beneden kunnen brengen. Dus de rol van ons als provincie is vooral anderen te helpen en ook samen met de drinkwaterbedrijven te kijken. Want die weten namelijk van iedere klant wat die gebruikt. Hoe kunnen we dit soort dingen nou naar beneden brengen? En dan helpen slimme oplossingen als het gebruik van regenwater of circulaire systemen waar de heer Peer het over had of et cetera. En dat, die gaan daar absoluut bij helpen. Dus hoe kunnen we dat nou een beetje wat meer gaan laten vliegen in de provincie? Ja en daar zien wij voor onszelf een goal. Dat gaat ook terugzien in dat regionaal Utrechtse drinkwaterplan.

De voorzitter: Dank u wel. Dan sluit ik nu echt de eerste termijn af en dat betekent geen vragen meer aan GS, aan gedeputeerde. Ik kijk rond. Zijn er nog mensen die behoefte hebben aan een tweede termijn? In de tweede termijn is ook echt nog met elkaar in debat te gaan. Er is al wat gedebatteerd ook in de eerste termijn. Is er behoefte nog aan een tweede termijn? De heer Peer, VVD.

Edgar Peer: Dat is geen vraag richting mijn collega's. Anders dan dat, leuke woordspeling, de afdrank van mij van dit debat is dat wij voor 2030 en wellicht ook later, geen tekort van drinkwater hebben in onze provincie. Er is veel in de media verschenen en ik hoor de heer Van Lunteren zeggen, dat hij een analogie ziet met onder andere de energietransitie. Dat zou mensen en bedrijven op het idee kunnen brengen van wij zitten straks zonder water. Mijn afdrank, nogmaals, is dat dat niet het geval is. Als dat wel het geval is, dan ligt het dus aan ons gebrek aan coördinatie, visie en of planning. Want dat is wat dit rapport voorstaat en laten we zorgen dat het zover niet komt.

De voorzitter: Dank u wel. Andere fracties geen bijdrage meer in tweede termijn? Dan sluit ik dit agendapunt af.

11. SB Steun lobby inzake PFAS-waterschappen

De voorzitter: Dan gaan we naar agendapunt 11 de Statenbrief Steunlobby inzake PFAS Waterschappen. En in die Statenbrief spreekt het college steun uit voor de lobby bij het rijk om PFAS-vervuiling tegen te gaan door middel van een actieplan ten aanzien van niet-essentiële schadelijke PFAS. Een actieplan vooruitlopend op een mogelijk EU-verbod. Een verzoek hiervoor zal door het gezamenlijke waterschap op korte termijn in een brandbrief aan het Rijk worden gedaan en het heeft ook de steun van het provinciebestuur. Deze brief is geagendeerd door de fracties van, ik hoop dat ik nu de goede volgorde heb. GroenLinks, PvdD, PvdA en Volt en ik ga ook meteen naar deze fracties en ik

vraag of zij nog iets aan hun agendering willen toevoegen en daarna geef ik ook nog andere fracties de gelegenheid om inbreng te leveren. Ga ik eerst naar de heer Virginia, GroenLinks, de heer Lubbers gaat uw gang. Franken. Ik zeg het verkeerd. Excuses de heer Franken. Lubbers is PvdA.

Micha Lubbers: Ja na 650 jaar democratie en rechtsstaat waarvan ik het belang dagelijks ervaar door mijn partner uit Venezuela, waar alweer maanden een strijd plaatsvindt. In grote stappen terug naar de strijd hier richting PFAS. Maar toch ga ik het doen. Voorzitter, PFAS heeft al meerdere malen op de agenda gestaan, telkens met oproepen om actie te ondernemen. Elke dag een uitstel betekent weer grotere schade. Terwijl Europa verboden aankondigt en het Rijk onderzoek doet, lijken we vooral naar elkaar te kijken. PFAS-vervuilingen zijn lokaal en vragen om lokale oplossingen. Als provincie moeten we nu onze verantwoordelijkheid nemen. Met onze nieuwe omgevingswet hebben we al instrumenten in handen, zoals extra beschermingsregimes in kwetsbare gebieden. Het ministerie van INW heeft met een factsheet uitgewerkt wat juridisch mogelijk is. Wat doen wij ermee? De recente artikel 51 vragen van GroenLinks en PvdA zijn nog niet beantwoord en toezeggingen uit de KRW-brief zijn nog niet uitgewerkt. We willen met deze agendering opnieuw een signaal van urgentie afgeven. Onze oproep, neem een coördinerende rol vanuit water en bodem. Ook richting collega gedeputeerden, zorg voor een samenhangend en versneld maatregelenpakket voor snel inzicht en consequenties. Kom voor de zomer nog met een duidelijkheid over de gevolgen van bijvoorbeeld verboden op bepaalde toepassingen voor marktpartijen en bedrijven. En zorg voor de zomer voor een concreet plan. Gebruik de beschikbare instrumenten en bescherm kwetsbare gebieden, zoals grondwaterbeschermingsgebieden. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar PvdD, mevrouw Batteau. Gaat uw gang?

Jesseka Batteau: Ja, dank u wel. Nou wij als fractie sluiten ons volledig aan bij de inbreng van GroenLinks. Dus daar wil ik het bij houden. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar PvdA. Mevrouw De Boer.

Wilma de Boer-Leijnsma: De heer Franken heeft namens ons, deze partijen ingesproken. Dus ik denk dat u van ons allemaal hetzelfde antwoord krijgt.

De voorzitter: Dan kijk ik ook naar Volt, de heer Van Lunteren of de heer De Jong hetzelfde?

Amos de Jong: Oké ja. Ook wij scharen ons achter afgesproken gezamenlijke boodschap.

De voorzitter: Oké helemaal prima. Dank u wel. Dan kijk ik rond naar de andere fracties of zij nog inbreng hebben bij deze Statenbrief. De heer Peer, VVD.

Edgar Peer: Dank u voorzitter. Allereerst wil ik de heer Franken danken voor zijn allereerste zin die hij uitsprak. Ik probeerde de gasten van de Staten vanmiddag uit de, antwoord te geven op de vraag, heb je nou impact als je daar zit, in de provincie. Alleen al het feit dat we hier zitten en dat we in vrijheid kunnen praten en discussiëren. En het voorbeeld wat u aanhaalt is daarbij voor mij uit mijn hart gegrepen. Dus ik vind alleen al het feit dat we hier zitten heeft impact. De democratie moet gevierd worden. En mag wat kosten. Dat heb ik ook proberen uit te leggen. Dan over dit onderwerp. PFAS. De VVD kan zich achter dit voorstel scharen en dat doe ik op basis van de volgende uitspraken die gedaan worden in de brief. De te nemen maatregelen moeten toezien op niet-essentiële schadelijke PFAS en PFAS-houdende producten en een stap vormen naar een mogelijk verbod op Europees niveau. En de noodzaak wordt onderstreept, voor goede alternatieven voor PFAS-houdende producten en bestanddelen beschikbaar moet zijn.

De voorzitter: Dat is het? Dank u wel. U bent door uw spreektijd heen ook vandaar. SP geeft aan, hoor ik hier in mijn oor, dat SP zich aansluit bij de agenderende partijen. Ik kijk nog even één keer rond of er nog andere partijen zijn die willen reageren? Nee, dan kijk ik naar gedeputeerde Bakker. Gaat uw gang.

Has Bakker: Ja voorzitter, dank u. En ik zie deze agendering en volgens mij heb ik net ook zo gehoord van de heer Franken, GroenLinks, ook als een signaal en ook misschien even als steun in de rug om hier voortgang mee te blijven maken. Zo in die, in dat licht is die zeer welkom. Toch even goed van wat doen we hier nou, wat doen we hier nou eigenlijk op? Heel kort denk ik. Er zit een stuk op lobby, urgentie, communicatie, bewustwording, het verhaal vertellen. Zo kunt u ook deze brief zien die wij op initiatief van uw Staten ook als college hebben omarmd en gezegd.

Wij steunen die bredere oproep vanuit de Unie van waterschappen op rijksoverheid. Neem nou in aanvulling en misschien soms ook wel eens een beetje in afwachting van Europese stappen. Neem het heft in handen, want de problematiek rondom PFAS wordt steeds heftiger en op bepaalde situaties, op bepaalde plekken en in bepaalde vormen kan het ook inderdaad gewoon schadelijk zijn voor ons. Dus het is goed dat we die kraan gaan dichtdraaien en daar direct op gaan sturen. Er zijn ook een aantal hele goede, denk ik, veelbelovende moties in de Tweede Kamer daartoe aangenomen. Dus wij wachten daar af, maar hebben daar ook wel, waar mogelijk staan wij natuurlijk paraat om daar inbreng op te leveren. Tweede gaat heel erg over het geven van kennis, doen van onderzoek, metingen, inzicht. We hebben daar, ik meen net voor de Kerst, ook nog over geïnformeerd van wat treffen wij nou aan binnen ons grondwater? Daarin loopt de provincie Utrecht echt voorop. We doen heel goed onderzoek, heel gedegen onderzoek en we herhalen dat ook vaak, dus we kunnen goed zien wat zit er nou eigenlijk in dat grondwater. En dan zien we inderdaad dat dat PFAS en dat is een hele trits aan stofcombinaties die er is en dat maakt het zo ook zo een ongelooflijk ongrijpbaar vraagstuk. Maar dan zien wij inderdaad dat dat in toenemende mate aanwezig is. En dan link ik ook graag even aan het onderwerp van drinkwater van net. Ten derde, waar we kunnen op provinciaal niveau, zijn wij zeker bereid om onze instrumenten in te zetten. Het handelingsperspectief, de provinciale impuls rondom de Kaderrichtlijn water. Ik meende dat daar ook net even een vraag over nog was gesteld aan het begin. Dat komt april spoedig, in april gaat het naar u komen. U krijgt ook een informatiesessie. U heeft het koepelrapport ook ontvangen wat daarover landelijk is geschreven, waarin ook de provincies hebben bijgedragen. Maar daar gaat u ook in zien wat zijn wij nou voornemens te doen? Bijvoorbeeld rondom de bescherming van die grondwaterbeschermingszones? Hoe gaan we dat nou nog meer doen? Feit blijft wel, en ja daarbij zou ik de agenderende partijen graag een uitnodiging terug willen geven, is dat wij wel ergens met het rijtje wat ik net noemde, wel een beetje aan de aan de randen zitten van alle mogelijkheden die wij hebben en die wij zien, om meer te doen op PFAS. En dan vooral het verbieden daarvan. Want ja het klinkt soms tussen aanhalingstekens makkelijk, maar dat is het echt niet. En ik denk toch dat het logische en ook wenselijke schaalniveau en degene die de echte instrumenten in handen heeft, is in zekere zin de rijksoverheid. Daar verwachten we het één en ander van, maar zeker ook de Europese Unie. Dus volgens mij moeten we met elkaar zorgen dat we dat signaal en de urgentie daar blijven doorgeven. Als u daar concrete andere opvattingen of ideeën over heeft, dan hoor ik ze heel graag, want het is echt lastig om te zeggen, we gaan dat op provinciaal niveau. Ja ik zou bijna willen zeggen, hoe dan hè? Hoe zouden wij op provinciaal niveau die kraan op zo een manier dicht kunnen draaien, waarin stoffen die zo wijdverspreid zitten, zonder daarbij ons in bochten te wringen die echt niet handhaafbaar of ook niet te realiseren zijn.

De voorzitter: Ik zie een interruptie of verhelderende vraag van de PvdA.

Wilma de Boer-Leijnsma: Ja want dank u wel voorzitter dat u mij even de gelegenheid geeft, want dat is al vaker aan de bod gekomen, dat ons, gedeputeerde zegt ja we kunnen dat hier niet in ons eentje doen in Utrecht. Maar iets, een goede stap moet ergens beginnen en wat we wél kunnen doen in Utrecht is dat we het hier in ieder geval verbieden. Daarmee zetten we ook, kunnen we een trend in gang zetten. Daar gaat het ook om. Dus ik vind het toch een beetje jammer dat dat steeds zo naar voren komt. Dat dan, we kunnen meer doen dan wat we nu doen en dat vind ik jammer dat we dat niet doen.

De voorzitter: De heer Bakker.

Has Bakker: Ja, voorzitter. Neem even het voorbeeld van de gewasbeschermingsmiddelen. Daar riep u ons, want dat is ook wel een concrete vraag. Daar riep u ons op, daar zitten in die gewasbeschermingsmiddelen zitten PFAS-verbindingen en zou u daar nou, onderzoek nou eens wat we daarmee zouden kunnen doen, zouden we dat kunnen verbieden? Nou we weten inmiddels, we zijn daar echt goed over in gesprek, maar we weten inmiddels dat het voor de gebruikers daarvan gewoon niet te zien, niet te weten is of daar wel of niet PFAS-houdend materiaal in zit. Dus we zijn nu met een eerste stap bezig in een breder overleg, zoals u ook in, ons in die motie heeft opgeroepen, om eerst maar eens even met elkaar af te pellen, hoe zouden we dat dan wel daarover voor communicatie en kennis kunnen delen? Want op moment dat we zeggen ja, we gaan iets verbieden, terwijl we niet eens weten waar het in zit. Ja, is voor ons gewoon niet te doen. Is een weg die niet te bewandelen is. Dus ik vrees dat we, dat het hart vaak zegt ja, we moeten het willen en ik hoor mevrouw de Boer ook goed, maar ik ben echt op zoek en geeft u me in concreetheid aan, ik ben echt op zoek naar wat wij daar op provinciaal niveau, met de instrumenten die we hebben, kunnen doen bij stoffen die

wettelijk zijn toegestaan. Waarvan wij niet zomaar kunnen zeggen, nu draaien we als provincie de kraan dicht. Ik zie een zwaaiende hand voorzitter.

De voorzitter: Mevrouw Batteau hier, korte interruptie alstublieft.

Jesseka Batteau: Ja dank u wel. Ja nee, want u zegt wat kunnen wij doen? Maar je zou kunnen zeggen, we kunnen vanuit het voorzorgsprincipe wel degelijk zeggen we, als het gaat om grondwaterbeschermingsgebieden verbieden, gewoon alle vormen van bestrijdingsmiddelen van pesticiden, los van of daar PFAS of niet in zit. Dat is een mogelijkheid en ik geloof ook dat we dat overwegen richting de omgevingsverordening. Klopt dat?

De voorzitter: Dank u wel, de heer Bakker.

Has Bakker: Ja dat dat klopt, voorzitter. U heeft ons daar eerder toe de opdracht toe gegeven en is ook keurig in de startnotitie geland en zoals ook eerder gezegd, gaat u dat in april in de provinciale impuls op de KRW, gaat u dat ook teruglezen. Hebben we dat ook keurig beredeneerd en netjes voor u in beeld gebracht wat daarop dan wel en niet mogelijk is. Voorzitter, ik wilde afronden met wederom even twee zinnen, laatste spoortje van de van de viertrapsraket die we hebben. Is wat doet de provincie nou meer? Nou we doen ook gewoon heel erg veel op de plekken waar het gewoon in een hele hoge concentratie in de bodem of in het water zit, namelijk het opruimen van, het saneren van de grond, het opruimen van PFAS-vervuilingen. Daar is de provincie zeer actief op. Kost overigens ook veel menskracht en ook veel middelen. En tenslotte ook hier verwijst ik ook graag nog even naar de Waterdag, waar we ook met elkaar zullen spreken over indirecte lozingen en hoe we daar meer grip op met elkaar kunnen krijgen. Want dat is denk ik één van de sporen, ik kijk ook maar naar mevrouw De Boer, waar we echt wel mee bezig zijn. En die met bredere overheid, waar je echt wel wat mee zou kunnen. Waar ook de minister toe opgeroepen is vervolgens, om daar iets mee te doen.

De voorzitter: Dank u wel. Gedeputeerde Bakker. Ik, mijn vraag was, zijn er nog, is er behoefte aan een tweede termijn? Maar ik zie de heer De Jong. Of heeft u nog een vraag aan gedeputeerde? Nou vooruit, ga maar.

Amos de Jong: Ja dank voorzitter. Ik zal dat ook even met mijn hand omhoog, want ik hoorde de gedeputeerde noemen over die motie PFAS-pesticide, die we hadden. Dat daar inmiddels gesprekken over zijn gevoerd. En dan ga ik er even van uit dat daar nog een schrijven naar ons toe komt of dat dat wel met handelingsperspectief KRW komt. Hoe dat dan is afgerond? En tot slot snap of snap ik? Ik hoor goed de overwegingen van verbieden. Maar we kunnen natuurlijk ook gaan ontmoedigen. Of op andere wijze zorgen dat er in ieder geval minder verbruik komt en inderdaad meer kennis over ontstaat. Is dat ook een overweging voor gedeputeerde?

De voorzitter: De heer Bakker.

Has Bakker: Ja voorzitter, volgens mij, als ik het ook even naar andere provincies kijk, dan is de provincie Utrecht één van de provincies die dit probleem zeer serieus neemt en ook echt bereid is om te kijken wat kunnen we nou doen en wat heeft dan vervolgens impact? Maar om zaken te ontmoedigen, bijvoorbeeld het voorbeeld wat ik net noemde over de gewasbeschermingsmiddelen. Maar je zou ook kunnen zeggen richting de consument, dan zijn er twee dingen wel heel cruciaal. Namelijk ten eerste, dat we weten en ook de consument of de gebruiker weet, waar het in zit en op welke hoedanigheid. En dan vervolgens is het ook denk ik een hele, de vraag is dit dan vervolgens ook schadelijk, toxisch op het niveau van mens, dier en natuur? Dat spoor zit erin. En ten tweede moeten we dan ook wel, op het moment dat dat essentiële zaken zijn, moeten we ook weer alternatieven voorhanden hebben. Dus ja het is nou eenmaal in de kern een soms wat gelaagder of wat complexer vraagstuk. Maar om uw eerste vraag te beantwoorden, u krijgt daar netjes nog antwoord op een, op het goede moment.

De voorzitter: Dank u wel. Dan sluit ik hier echt de tweede of eerste termijn mee af, dan ga ik naar de tweede termijn. Maar niet voordat ik heb gecheckt heb of daar behoefte aan is? Ja. Ik zie SGP. De heer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Ja voorzitter dank. Ik heb een vraag aan de agenderende partijen. Want dat we het PFAS willen uitbannen uit gebruik, dat delen we, alleen de route daarheen die is wellicht wat anders. Wij zeggen vooral dat het in Europa ook echt geregeld moet worden dat het uit alle productieprocessen verdwijnt. Want anders gaat het net als met sigaretten, gaat iedereen in Duitsland halen. Maar heb je, is er enig idee wat het betekent als je bij wijze van

spreken zegt, over twee jaar mag er niks meer gebruikt worden met PFAS in provincie Utrecht. Wat is de consequentie van zo een verbod? Zoals mevrouw De Boer net opperde van laten we in Utrecht beginnen, voor de provincie?

De voorzitter: De heer Franken, GroenLinks.

Ronald Franken: Ja dank. Wij hebben deze vraag ook aan GS gesteld afgelopen november in een debat. Precies omdat we dit ook natuurlijk in kaart willen brengen, omdat we natuurlijk willen besluiten op basis van dit soort gegevens. Dus ik hoop ook, ik herhaalde het vandaag ook weer en ik hoop ook dat we ook die inzichten echt al kunnen krijgen. Wat de effecten daarvan zijn als we dat soort verboden willen gaan toepassen.

De voorzitter: Dank u wel. Kijk ik naar de SGP, is de vraag beantwoord?

Bertrick van den Dikkenberg: Ja deels want het vervolg daarbij is van, als we het nog niet goed in beeld hebben, laten we dan als we het allemaal belangrijk vinden, laten we dan een SPS organiseren en laten we het uit, in ieder geval in beeld gaan brengen, wat het dan betekent. Want het komt vaak terug en het belang daarvan is helder, alleen het gaat er wel om van, is het reëel om met elkaar te blijven drukken op GS dat het verboden moet worden of is dat niet reëel? Is dat een, is het een reële überhaupt en dat die kennis of het reëel is, die heb ik nog niet bij elkaar kunnen krijgen. Om het nu te gaan verbieden.

De voorzitter: Andere fracties? De heer Peer, VVD.

Edgar Peer: Vraag voor de heer Van den Dikkenberg. U stelt in uw eerste termijn. Het is raar om het in de provincie Utrecht te verbieden, want dan gaat iedereen het in Duitsland halen. En nu pleit u er in mijn ogen toch voor om te onderzoeken of het niet in Utrecht kunnen verbieden?

De voorzitter: De heer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Nee voorzitter. Ik probeer alleen helder te krijgen van, of het een reëel voorstel is, om het in Utrecht te verbieden. Als we het nu zouden gaan verbieden. Wat houdt dat überhaupt in voor alle functies die PFAS hebben gekregen in de loop der jaren in allerlei producten, middelen, et cetera. En als we het gaan verbieden, hoe makkelijk krijg je dan het waterbedeffect, is het dan reëel dat we het hier uitbannen of niet? Het gebruik en waarschijnlijk, maar ik heb die data dus niet, is het niet reëel. Dat verwacht ik eigenlijk, maar dan vraag ik mezelf af van, heeft het dan zin om zo te blijven drukken op dit thema terwijl we eigenlijk wellicht misschien de inzet beter kunnen zetten richting EU, versnelling et cetera voor een algeheel verbod? Dat we het van Ruhrgebied tot Noordzee opgelost krijgen.

De voorzitter: Dank voor uw bijdrage. Dan kijk ik verder rond. Mevrouw De boer, PvdA, in een reactie op het SGP.

Wilma de Boer-Leijnsma: Ja inderdaad want ik vind het ook wat kaal als ik niet reageer. Die lobby die doen we natuurlijk al uitvoerig. Dat helpt. Ik heb ook helemaal niet het gevoel dat wij tegenover Gedeputeerde Staten staan, hier in de provincie. Zo is het in ieder geval vanuit mij niet bedoeld, ik heb alleen soms het gevoel dat er een tandje bij kan en dat we soms wat meer moeten durven en doen in plaats van alleen maar lobbyen. Want het gaat hier om echt ernstige giftige stoffen, net als glyfosaat, dus waarom zou je daar dan eerst nog een jaar lang onderzoeken naar doen, als je ook de mogelijkheid hebt om dat een halt toe te roepen. En ook al krijg je dan toch nog je provincie binnen, want dat geloof ik ook meteen, maar dat lijkt mij dat een goed idee. Maar goed, ik leg me neer bij hoe het antwoord van Gedeputeerde Staten was voor mij voldoende.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even rond, niemand meer met een reactie? Dan sluit ik ook dit agendapunt af en dan kijk ik naar de heer Bakker die ik wilde bedanken voor zijn komst. Maar die heeft nog een slotwoord. Gaat uw gang.

Has Bakker: Nee die heb ik helemaal niet, maar ik wilde nog zeggen, ik wilde het in mijn antwoorden betrekken. Maar dat wij in het tweede kwartaal, verwachting mei, juni, weer met een nieuwe brief zullen komen over zeer zorgwekkende stoffen waar PFAS ook onderdeel van is. Dus we zullen een aantal elementen uit het debat vandaag daar ook weer terug laten komen. Denk dat dat ook even helpt voor de voortgang op dit onderwerp.

De voorzitter: Relevante informatie nog. Dank u wel. Nou nu dan officieel dank voor de komst en dan gaan wij naar het volgende agendapunt. Dat is agendapunt 11 en door de heer Bakker behandeld namens GS maar de heer van Essen

was vanmorgen niet aanwezig en die heeft wel een mededeling alvorens we dus naar de agendering van de brief gaan. Mijnheer Van Essen. Gaat uw gang?

Huib van Essen: Ja. Dank u voorzitter. Dank ook voor de coulance om nu nog een mededeling te mogen doen. Het is een korte. Ik wil medelen dat we als college werken aan een lobbybrief richting het Rijk inzake de herziening van het luchtruim. Hebben we natuurlijk eerder al een keer gedaan. Dat doen we samen met ook de gemeente in onze provincie. Vlak voor het kerstreces is er over het onderwerp een Kamerbrief gestuurd en in die lobbybrief doen we onder andere een oproep om regionale en lokale overheden vroegtijdig te betrekken, voor de publicatie van het schetsontwerp. En daarnaast roepen we op om bij het besluit over de luchtruimherziening, ook het aantal vliegtuigbewegingen mee te nemen. De discussie over nieuwe luchtruimherziening lijkt het aantal vliegtuigbewegingen tot nu toe buiten beschouwing te worden gelaten. En dat nou, is wat ons betreft wel een belangrijk element. U krijgt uiteraard het afschrift van die brief die we samen met gemeentes voorbereiden. Maar het leek me vast goed. Ook gezien de interesse in het onderwerp, om dit vast aan te kondigen. Dank u.

12. SB Kamerbrieven landelijk gebied dd. 29-11-2024

De voorzitter: Ik sluit hierbij dit agendapunt dan verder af en dan hebben we agendapunt 10 en 11. Die zijn voor gedeputeerde de heer Bakker. Hij is er niet, dus ik wil nu eigenlijk agendapunt 12 gaan behandelen. Zodat mevrouw Sterk dit nog mee kan nemen. En dat is de Statenbrief Kamerbrieven landelijk gebied. Vrijdag 29 november jongstleden heeft het kabinet in vijf Kamerbrieven toegelicht hoe de invulling, hoe het invulling wil gaan geven aan de natuur, klimaat en wateropgave in het landelijk gebied. In de Statenbrief vatte GS deze brieven kort samen en reflecteren daarop. Dit onderwerp is geagendeerd door de PvdA, PvdD, ChristenUnie, Volt en 50PLUS. Ik ga meteen naar deze fracties en ga even vragen of ze nog een toelichting willen op de inbreng die ze hebben gedaan. PvdA, mijnheer Lubbers?

Micha Lubbers: Ja, even voor een goede orde. We hebben het nu over wat voorheen agendapunt 13 was toch 12? Oké ja nee, ik heb er gisteravond nog aan gewerkt, maar sindsdien is er blijkbaar een boel veranderd. Soms is dat lastig om bij te benen voor mij. Dank. Voorzitter ja, soms lees je zaken en vraag je je af wat er niet in staat en waarom dit er niet in staat? Is er sprake van een geheime strategie waar de lezer niet in kan komen of zijn verstand te boven gaat? In mijn geval dan? En soms lees je zaken waarvan je je afvraagt, staat hier eigenlijk nou wat nieuws in en als dit vrij weinig is, waarom is het dan eigenlijk zo opgeschreven? En bij het lezen van deze kamerbrieven hink ik een beetje tussen die twee gedachten. Ik hoop stiekem eigenlijk op een soort geheime strategie, die zich dan in het voorjaar openbaart, als een soort Ti Ta tovenaars die voor oplossingen gaat zorgen in de voorjaarsbesluitvorming van het kabinet. Maar ik vrees dat het tegelijkertijd niet echt een plan is en dat er boeren en natuur eigenlijk nog langer in de kou komen te staan en dat we nog langer in het stikstofslot blijven. De PvdA deelt de analyse van het college dat nog veel onduidelijk is, vooral wat betreft het gat dat gevallen is door het schrappen van het NPLG. Een beetje in de categorie ouwe schoenen bij het vuil zetten, zonder een beeld te hebben welke schoenen je daarvoor in de plaats wil, laat staan deze alvast even te bestellen. En ik denk dat het juist ook kracht, eendrachtig de UPLG, eerdere opmerkingen over het UPLG, juist kracht uitstraalt en ook iets van continuïteit laat zien, op het moment dat je de term UPLG handhaaft. Dat is deels natuurlijk een symbolische discussie. Dat weet ik ook wel, maar stiekem gezien wel een mooi symbool. En ondanks dat we ons bewust zijn van de politieke verhoudingen, ook in andere provincies, steunen we dus de oproep om hier ja om oproep richting het college, om samen met anderen dus een brandbrief op te stellen in reactie op de gestuurde brieven. Punt.

De voorzitter: Ja dank u wel. PvdD. Mevrouw Batteau.

Jesseka Batteau: Nee. Wij sluiten ons aan bij de agenderende fracties.

De voorzitter: Ga ik naar de ChristenUnie? Mijnheer Schaddelee. Heeft u nog een toevoeging?

Arne Schaddelee: Nee, nou ja misschien toch wel voorzitter, want ik heb ook een paar vragen. De provincie Utrecht is terecht kritisch denkend op de lijn die nu door het Rijk worden ingezet. De inhoudelijke noodzakelijke doelen voor natuurherstel raken nog verder uit zicht en die natuurdoelen zijn niet alleen noodzakelijk vanuit ecologisch oogpunt, maar worden ook al jaar, op jaar, op jaar met juridisch grootst mogelijke stelligheid en door de hoogste rechters van

Nederland onderstreept. Dus grote steun voor GS en misschien zou ik ze zelfs nog wel willen aanmoedigen om nog wat scherper op de bal te spelen richting het Rijk. We hebben wel drie simpele vragen. De ene is, wat is nu de impact hiervan op de samenwerking met het Rijk? Want ik stel me zo voor dat je op een gegeven moment gewoon een streep moet zetten, moet zeggen van ja weet je? Hier houdt het denken kennelijk op. We beginnen voor onszelf. De tweede vraag, zouden we niet wat meer moeten samenwerken met Europa? En de derde vraag, wat is de financiële impact van wat hier in deze Kamerbrieven ook nu weer passeert? Dank.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar Volt, mijnheer De Jong. Nog een toelichting?

Amos de Jong: Zeker. Dank u wel voorzitter. Ja, we hebben dit inderdaad geagendeerd, want wij waren heel erg blij met het schrijven en willen ook het college daarvoor bedanken. En tegelijkertijd is dat heel kritisch, he? De doelen raken uit zicht en ook een meerderheid in de Tweede Kamer roert zich almaar meer en meer. Het gebrek aan duidelijkheid en middelen gaat steeds meer pijn doen. Waar gaan we nou concreet eindigen op de weg die LVVN is ingeslagen, zeker hier in de provincie Utrecht? En hebben we daar een idee bij, vraag ik het college? En hoe beïnvloedt, de tweede vraag, dit beleid van het Rijk de inzet in Europa van een door provincie Utrecht, kunnen wij via de Europese weg en onze taken en rollen daar toch nog het een en ander ten goede laten komen? Het derde is dat we deze brief lezen en toch echt nadenken over, wat is de strategie van provincie Utrecht om optimaal invloed te kunnen uitoefenen? Want bottom line, die brief constateert het ook, het gaat gewoon allemaal echt te langzaam. Het is allemaal een beetje too little en too late en de doelen raken uit zich. Dat is echt ernstig en er komt een moment denk ik, dat we inderdaad, zoals de ChristenUnie net al zei, ja, toch misschien een andere strategie moeten kiezen om optimaal dat beleid kunnen beïnvloeden. We vragen naar die strategie zowel op inhoud en vorm en tot slot wil Volt voorstellen om, dat het college gaat nadenken over een brandbrief richting het Rijk, waarin we inzichtelijk maken voor LVVN, dit gaat de impact zijn van de weg die nu is ingeslagen en met een aantal voorstellen kan komen. Ik denk dat het daar tijd voor is. Dank voorzitter.

De voorzitter: Ja dank u wel. Mevrouw Hoek is er niet. Dus dan ga ik de fracties even langs. Wie heeft hier nog een vraag? Mijnheer Westerlaken?

Chris Westerlaken: Dank u voorzitter. Ik heb niet zozeer vragen, als veel meer complimenten naar het college dat ze deze samenvatting heeft geschreven en uit deze samenvatting blijkt ook hoe scherp zij de problemen zien. En uit eerdere beantwoording van vragen rondom deze problematiek is al duidelijk geworden dat op allerlei niveaus daar hard aan gewerkt wordt. Dat was ook de reden dat wij absoluut geen brood zagen in een agendering.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja, dank u wel voorzitter. Twee opmerkingen. Ik vind het ergens best wel een bijzondere figuur dat wij nu in de Provinciale Staten Kamerbrieven aan het bespreken zijn. Volgens mij horen die thuis in de Tweede Kamer. En ik merk dat er een aantal fracties over nadenken, ja misschien moeten wij als provincie de samenwerking met het Rijk maar opzeggen of op het spel zetten. Nou ik denk dat dat een spannende is, want dan zijn we zeker ja, kunnen we zeker geen financiële middelen meer verwachten vanuit Den Haag en kunnen al die doelen die zo belangrijk worden gevonden door die fracties ook niet bereikt worden. Dus ja, ik zou die fracties willen vragen om zich daar flink op te beraden. Dank u wel.

De voorzitter: Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja, voorzitter interruptie op de BBB, want dan heeft de BBB iets anders gehoord dan ik. Volgens mij heb ik geen fractie horen zeggen dat de samenwerking moet worden opgezegd, zo letterlijk. Nou als de ChristenUnie dat wel vindt, dan mag je dat zo herhalen. Mijn vraag aan de BBB is meer van vindt de BBB dit ook een verantwoordelijkheid binnen provincies om je actief in het bestuurlijk te verhouden en met feedback te voorzien aan andere bestuurslagen hoe beleid uitwerkt in de regio. Dat is toch een hele goeie manier van interbestuurlijke samenwerking?

De voorzitter: Mijnheer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja zeker voorzitter. Volgens mij doet het college dat ook, dus dat als, vanuit BBB ondersteunen we dat ook wel, maar een brandbrief sturen en met allemaal met hoge poten naar Den Haag dat zet denk ik die samenwerking wel onder spanning. Dus ja, dat zou je volgens mij niet moeten doen.

De voorzitter: Mijnheer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Nou voorzitter, op hoge poten naar Den Haag. Dat geeft mij een beetje beelden van 2019 tot 2020, toen ook boeren op hoge poten of met, op hoge wielen naar Den Haag gingen. Volgens mij heeft dat prima gewerkt, want Den Haag is zich een rotje geschrokken en zit nu weer terug in zijn hok en durft nu helemaal niks meer. En natuurlijk is het een beetje al te rabiaat om te zeggen van, we gaan weer een onafhankelijk bisdom worden. Dus als ik die suggestie heb gewekt? Nee. Maar volgens mij moet je op een gegeven moment op een punt komen dat je met elkaar constateert van het Rijk werkt ons nu bij die natuurdoelen en agrarische doelen zo ontegenwoordig tegen, dat we misschien maar moeten stoppen met overleggen met het rijk. Want ik kan me voorstellen dat voor het college een ambtelijke organisatie een waanzinnig energiek is. Ze geen tijd heeft om te reageren op alle constructieve voorstellen vanuit bijvoorbeeld Volt. En dat je op een gegeven moment gewoon zeggen van ja weet je, we boycotten die overleggen met het Rijk een poosje tot ze weer bij zinnen zijn gekomen en ze zich gaat houden aan dat wat rechters hebben uitgesproken. Want dat is wel een serieus punt wat ik wil maken. Als je te maken hebt met een overheidspartij en we hebben geen hogere en lagere overheden. Dus is het Rijk is gelijk aan de provincie, met een overheidspartij die zo structureel en fundamenteel rechterlijke uitspraken naast zich neerlegt. Moet je denk ik op een punt komen dat je zegt van ja, weet je overleggen met hen heeft nu even niet zo heel veel zin op dit onderwerp. Dus zo zou u die opmerking van mij mogen verstaan.

De voorzitter: Ja dank u wel. Wie wil nog meer wat vragen? Niemand? Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Ja, ik ga een poging doen om hier antwoord op te geven. Kijk, ik proef uw frustratie. Die herken ik uiteraard. Want ik zet liever stappen vooruit dan stappen terug. En dat gevoel heb ik op dit moment wel. En dat er hier Kamerbrieven worden geagendeerd is niet omdat wij inderdaad de Kamerbrieven aan sich moeten bespreken, maar wel omdat die wel consequenties bevatten voor ons beleid hier. En ik denk dat dat ook volgens mij het oogmerk is van deze discussie. En die is denk ik ook terecht. Want het maakt natuurlijk nogal wat uit wat je perspectief precies is en in hoeverre het Rijk daar ook aan bijdraagt. Nou u weet dat wij als GS de keuze hebben gemaakt om in ieder geval gewoon door te gaan. Niet alleen met de maatregelenpakketten, maar ook met de doorontwikkeling van het UPLG, dat doet niet iedere provincie. Maar dat hebben wij nadrukkelijk wel gedaan, juist omdat wij zien dat de kaders die in Europa zijn meegegeven geven aan de landen natuurlijk gewoon nog steeds overeind staan en wij daar ook op worden aangesproken. En vaak wordt natuurlijk het Rijk daarop aangesproken. Ik noem maar even de infractieprocedure rond de grutto, om maar even een voorbeeld te noemen. En daar hebben wij natuurlijk indirect ook gevolgen van dus en wij zijn natuurlijk ook actief in Europa, ook als gedeputeerde, dus daar hebben we natuurlijk dat gesprek ook. Wat de impact met, kijk ik ben tenminste wij denken als GS in de brede zin uiteindelijk wel altijd bereid om samen te werken. Ik denk uiteindelijk dat dat eigenlijk het enige is waardoor we verder komen. Dus ik voel er eigenlijk niet zo heel veel ervoor om op dit moment te zeggen, wij gaan niet meer verder in gesprek. Hoewel ik nogmaals de frustratie heel goed begrijp, he? En die voel ik ook. En ook als provincies hebben wij uitgesproken dat wij ook toch dat gesprek willen blijven aangaan en eigenlijk ook toe willen naar een soort bestuursovereenkomst waarin we ook gewoon vast gaan leggen wie waar nu voor verantwoordelijk is. En zodat we ook daar helderheid over hebben en op basis daarvan ook onze taken op kunnen pakken. En ook de provincies geven aan, wij willen gewoon door met die gebiedsgerichte aanpak en we vinden integraliteit van die doelen belangrijk. En wij willen die stappen ook kunnen gaan zetten. Kijk wat de financiële impact precies wordt van deze brieven is gewoon moeilijk te zeggen. Ik heb zelf het idee dat het Rijk dat eigenlijk ook nog niet precies weet. We hebben natuurlijk ANLB middelen die mogelijk onze kant op komen, maar in welke mate en voor welke doelen precies, is op dit moment natuurlijk niet duidelijk. Er komen middelen voor innovatie aan en ook dat is natuurlijk iets waar wij hopelijk ook deels van kunnen profiteren. En we hebben natuurlijk eigenlijk ons eigen budget rond ons maatregelenpakket. En eigenlijk zou ik het om willen draaien. Volgens mij moeten wij gewoon vol inzetten op onze maatregelenpakketten. Daarin ook het gesprek met het Rijk zoeken waar we daar ook behoefte aan hebben. Waar dat ook ons helpt. En volgens mij moeten we daar gewoon de stappen gaan zetten de komende tijd, ook met het oog op wat er op 18 december is gebeurd, wat er misschien op 22 januari nog gaat gebeuren, wat er misschien in februari gaat gebeuren. Als we het hebben over het legalisatie programma, wat dan

afloopt. Volgens mij moeten wij gewoon laten zien dat wij stappen durven te zetten en dat dat natuurherstel nou, of we het nou leuk vinden of niet, want dat is wisselend denk ik in deze Staten. Maar de echte enige weg is om uiteindelijk te zorgen dat wij weer perspectief kunnen bieden en dat we de vergunningen problematiek ook voor wat betreft woningen en mobiliteit weer los kunnen trekken. Dat is de intentie waarmee wij als GS hier zitten. En wij proberen ook goed in beeld te brengen. Maar dat komt later bij het UPLG aan de orde. Wat nou precies de consequenties zijn van het feit dat we middelen hebben gekregen, maar dat de doelen nog staan. Dat we uiteindelijk ook toe willen werken naar die doelen. Maar wat je daar natuurlijk aan tekort gaat komen want dat is nou eenmaal duidelijk en dat zal ook plaatsvinden bij die, ik vergeet steeds die term, ik kijk even naar mijn collega financiën. Die duurzame financiële evenwicht wat wij met elkaar natuurlijk aan het beschrijven zijn nu, wat u ook binnenkort in uw Staten krijgt. Dus dat wou ik eigenlijk hier op zeggen.

Ernst Hart: Voorzitter? Kleine interruptie op de gedeputeerden mag dat?

De voorzitter: Mijnheer Hart, ga uw gang.

Ernst Hart: Om mijn complimenten voor dit hartverwarmende betoog uit te spreken. Dank u wel.

De voorzitter: Ja, dank u wel. Dan gaan we naar de tweede termijn, is er nog behoefte aan? Niemand meer? Mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja voorzitter, heel kort inderdaad. Helder en ik wil ook niet daar verder op ingaan. Maar ik constateer wel dat er op dit moment inderdaad dan een brandbrief of dergelijke niet een initiatief is wat voor de hand ligt voor het college, mogelijk wel voor Provinciale Staten of een aantal partijen, want Volt toont daar graag voor het initiatief. Of doe dat samen met een aantal partijen weer. Dank.

De voorzitter: Ja dank u wel. Mijnheer Westerlaken.

Chris Westerlaken: Dank u voorzitter. Ik constateer na de reactie van de gedeputeerde dat het statenjacht in de haven blijft, dat we niet met de piratenvlag in top naar Den Haag gaan.

De voorzitter: Dank u wel. Verder geen vragen? Mijnheer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Ja voorzitter. Ik voel eigenlijk niet zoveel voor een brandbrief. Volgens mij moeten we met elkaar gewoon stappen zetten in de goede richting. Dat zeg ik vanaf 2019 al, dat we dat onafhankelijk moeten doen. Maar dat we met de sector samen stappen moeten zetten en wat er in Den Haag ook voor wind waait, of dat het nou tegenwind is of meewind in de zeilen van het statenjacht. Laten we vooral zelf de goede stappen zetten. En ons zo min mogelijk vermoeien met Den Haag, maar zo veel mogelijk geld daarvandaan proberen te halen. Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Verder niemand meer? Dan sluit ik hierbij dit agendapunt ook af.

13. SB Ontwerp Actieplan geluid 2024-2029

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we nu naar agendapunt 13. Volgens mij als ik het goed lees. Dat is Statenbrief Ontwerp Actieplan geluid 2024 2029 met portefeuillehouder de heer Van Essen. Had ik al gezegd Van Essen. Elke vijf jaar moet de provincie volgens de EU-richtlijn omgevingslawaaï en omgevingswet een actieplan geluid opstellen. Om omgevingslawaaï te voorkomen en te beperken en goede milieukwaliteit te handhaven. De brief beschrijft wat de provincie in haar rol als wegbeheerder kan doen en dit onderwerp is geagendeerd door de fracties van PvdD, ChristenUnie en GroenLinks. Ik ga ook meteen naar deze fracties. Ik vraag of zij nog aan iets aan hun agendering willen toevoegen en daarna zoals gebruikelijk, krijgen ook de andere fracties nog gelegenheid om inbreng te leveren. Ik kijk naar de agenderende fracties en dan ja, die heeft geen spreektijd meer. Dan ga ik naar ChristenUnie, de heer Schaddelee, of heeft, of is het misschien toch verstandiger dat u het doet, omdat u heeft meegetekend met de agendering?

Arne Schaddelee: Volgens mij heeft de PvdD nog vijftien seconden.

De voorzitter: Sorry, ik zeg het ook verkeerd. Vijftien seconden, gaat uw gang.

Jesseka Batteau: Ja we hebben dit geagendeerd omdat we graag nog input leveren en we hebben dat een gezamenlijke bijdrage met elkaar afgesproken, die ik graag overdraag aan mijn collega Ronald Franken van GroenLinks.

De voorzitter: Dat was precies vijftien seconden. Heer Franken, GroenLinks, gaat uw gang.

Ronald Franken: Dank voorzitter. Het goede uitgewerkte actieplan geluid is een belangrijke stap, maar het mist voor ons nog een aantal cruciale elementen. Er werd in de infosessie gevraagd om nog een inbreng, vandaar onze agendering, want er was geen andere mogelijkheid. De agendering dus van de PvdD, ChristenUnie en GroenLinks. De bovengrens van 60 DB lijkt willekeurig en niet gebaseerd op gezondheidsnormen, kan deze nog heroverwogen worden in de nieuwe omgevingsvisie? Een snelle aanpak van stiltegebieden is noodzakelijk, bij vijf, bij negen van de veertien gebieden worden al normen overschreden. Handel nu en niet pas na de evaluatie. Er ontbreekt een gerichte aanpak voor cumulatiepunten, hoe handelen wij bijvoorbeeld als rijkswegen, vliegverkeer en provinciale wegen samen tot overlast zorgen? Daarnaast missen we een connectie met bronaanpak, zoals verlaging van snelheid en minder verkeersdrukke. En tot slot ook misschien een iets technische vraag in artikel, maar dat kwam van gisteren, artikel van gisteren in Follow the Money blijkt dat Defensie op veel gebieden geluidsnormen overtreedt. Gebeurt dat ook in onze provincie? En wat wil gedeputeerde daar dan tegen doen?

De voorzitter: Dank u wel, de heer Schaddelee, ChristenUnie.

Arne Schaddelee: Ja dank voorzitter. Ik sluit natuurlijk helemaal aan bij het betoog van de heer Franken, maar ik heb daar nog twee dingen op die ik wil aanvullen. Deels is een punt al genoemd, dat gaat over cumulatie van geluid. We kijken daar nu als provincie sectoraal naar, ingegeven doordat we stellen dat we alleen maar verantwoordelijk zijn voor provinciale wegen. Maar wij vinden dat je daar ook, nou ja meer proactief in moet zijn. Dus ik zou van de gedeputeerde willen weten waarom wij daar als provincie sectoraal naar kijken en wat er belemmeringen zijn om direct in te gaan, dus ook cumulatief naar geluid te kijken? En het tweede punt is en daar ook technische vragen over gesteld, trillinghinder. Daar wordt net iets te makkelijk gezegd dat dit aan de afdeling mobiliteit is en dat we dit dan per geval bekijken. En vervolgens wordt ook terloops nog gezegd dat er geen wettelijke richtlijnen zijn maar dat vaak de meet- en beoordelingsrichtlijn voor trillingen van de Stichting Bouw Research, de zogenoemde SBR-richtlijn, wordt gehanteerd. Daar ben ik toch nog wat dieper ingedoken. Die SBR-richtlijn vormt op zichzelf inderdaad geen wet, maar het is een hulpmiddel. En het is een hulpmiddel om trillingsbronnen te toetsen en om te bepalen of deze voldoen aan de wettelijke normen die er wel degelijk zijn. Zo is er bijvoorbeeld het Besluit Kwaliteit Leefomgeving, BKL en dat is één van de vier algemene maatregelen van bestuur onder de omgevingswet. Dus om die reden zou ik toch ook nog iets meer helderheid willen hebben van de gedeputeerde. Welke regels hanteren wij nu als provincie voor trillinghinder en hoe houden we daar een vinger aan de pols?

De voorzitter: Dank u wel. Dat waren de agenderende partijen en andere partijen nog een toevoeging? Mevrouw Hoek. 50PLUS.

Mieke Hoek: Dank u voorzitter. De vragen van 50PLUS zijn, hoe is het met de 60 kilometer, de vorderingen van de provinciale wegen? Hoe is het met de 80 kilometer die de Zuidelijke Ring uiteindelijk gaat, gerealiseerd gaat worden? Dat zit natuurlijk in een proces. En ja, dan kom ik toch even op de windmolens. En wat ik dus mis is de monotoon geluiden, je kan wel zeggen 30 DB of 40 of 50 of 60, maar je hebt ook geluiden die in een hele ja ziekelijke werking haast kunnen hebben op degene die dat ondergaan. En dat is dan misschien niet 40 of 60 DB maar wel monotoon, dus dat stukje mis ik en daar wil ik graag een reactie van hebben van de gedeputeerde. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik naar gedeputeerde Van Essen. Ik dacht misschien wel de eerste twee vragen van zijn voor de- Oh de heer Schipper. Ik zeg de heer Schipper, SP. Gaat uw gang.

Tim Schipper: Ja, ik ben er nog, ik neem het u niet kwalijk overigens hoor dat ik- Dan moet ik maar in de zaal gaan zitten. Ja ik sloeg even aan op de woorden van de heer Schaddelee over integrale aanpak. En dan heb je het nou bijvoorbeeld over Utrecht Zuid bij de A12. Daar mag, daar zijn we blij dat de flexwoningen gebouwd zijn, maar die staan er alleen omdat daar niet permanent gebouwd mag worden vanwege geluidsoverlast. Ik ben in 2006 begonnen in de gemeenteraad en vanaf dat moment heb ik geprobeerd om daar beweging in te krijgen. Dat daar nog even los van de van besluit A27-A12, dat daar eens een keer wat gaat gebeuren. Want dan heb je het over 60 DB maar dat gaat

er daar heel dik overheen. Gedeputeerde is ook inzet naar het Rijk nog steeds om daar vooruitlopend op de aanpak, als die überhaupt al doorgaat wat wij niet per se hopen hoor, maar om daar toch eens een keer wat aan gedaan te krijgen? En dat zijn, dat is niet alleen daar, maar er zijn wel meerdere plekken in de provincie, in de stad Utrecht, waar dat aan de orde is. Dus ik wil even aan de gedeputeerde vragen of daar nog iets van beweging in zit, of dat hij daar iets mee van plan is? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik nog eens even naar de heer Van Essen voor reactie.

Huib van Essen: Ja. Dank voorzitter. Misschien even voordat ik de vraag van de fracties langsloop. Is het goed om te benadrukken dat het actieplan waar we het vandaag over hebben, echt zich beperkt tot geluid langs provinciale wegen? En dat is niet zozeer omdat wij dat op die manier verzonnen hebben. Dat is ook omdat het de doorwerking is van Europees beleid, een opdracht die we hebben en in alle provincies, op deze manier opgepakt dient te worden. Daar gaat dit actieplan geluid over. Een aantal van die vragen die u stelt, gaat ook over andere zaken met betrekking tot geluidshinder. Die zeer belangrijk zijn, maar die op andere plekken worden opgepakt of opgepakt kunnen worden, zal ik zo meteen aan de hand van de vragen nog iets nader op ingaan. Misschien eerst even de vraag van GroenLinks consorten over de drempelwaarde. U zegt 60 decibel. Ja, komt dat niet een beetje uit de lucht vallen en waarom moeten we daar nu aan vasthouden? Nou allereerst, het is, hij komt zeker niet uit de lucht vallen. Het is al vrij consistente waarde die vrij consistent ook in ons beleid zit. Ook meerdere actieplannen geluid zijn daarop gebaseerd geweest. En er staat inderdaad, dan kun je onze omgevingsvisie en ook in het omgevingswet programma gezond en veilig 2022-2025. Dus dit is een uitvoeringsprogramma, het actieplan geluid. Dus dat is ook de reden dat we die lijn volgen. Vragenstellers zeiden ook, nou zouden we dit nu in de omgeving visie natuurlijk geactualiseerd wordt, kunnen aanpassen? Natuurlijk kan dat. Ik zou wel mee willen geven dat op moment dat je dat aanscherpt, ten opzichte van die 60 decibel, dat ook gewoon met geluidmaatregelen, woningen niet zo snel meer om drempelwaarde krijgen. Zoals stiller asfalt of geluidsschermen. Dat je dan toch heel snel op de gevel en die maatregelen uitkomt en dat dat financieel een enorme extra opgave zou betekenen. Dus of dat nou ook uitvoeringstechnisch en financieel allebei reëel is, is de vraag. Je kunt natuurlijk altijd agenderen in relatie tot de Omgevingsvisie. Hij zit volgens mij niet op dit moment in de startnotitie van de actualisatie.

De voorzitter: Ik zie een interruptie van mevrouw Batteau, PvdD.

Jesseka Batteau: Ja dank u wel voorzitter. Ja om te reageren op die keuze voor 60 DB. Natuurlijk, dat is in de technische, beantwoording van de technische vraag werd dat ook gesteld, he? Daar werken we nu eenmaal al een tijdje mee. En dat heeft enorme consequenties om dat verlagen. Maar voor ja, het lijkt me toch een principiële kwestie, is dat je uitgaat van gezondheid en dat je gewoon redeneert vanuit wat geeft, wat geeft gezondheidsschade? En dan nog kun je met elkaar concluderen. We hebben de middelen nou eenmaal er niet voor om dat te voorkomen en dan maak je weer, dan kun je keuzes maken binnen wat mogelijk is. Maar het begint wel bij een analyse van wat gezondheidsschade veroorzaakt. En de WAO-norm is gewoon 50 tot 55 DB, dus vandaar het kiezen van een norm dat voor ons uitvoerbaar is, vind ik eigenlijk een omgekeerde manier van werken.

De voorzitter: De heer Van Essen.

Huib van Essen: Voorzitter. Ja, dat is een keuze. Ik geef u al aan wat de consequenties zouden zijn van aanscherping. Het is sowieso een discussie die niet in dit actieplan thuishoort, maar dat geeft denk ik de vraagsteller ook al aan. Maar in relatie tot onze Omgevingsvisie. Ja en ik denk op het moment dat dat enorm heb, de vraag is wanneer treedt gezondheidsschade op? Is ook natuurlijk niet met een schaarste te knippen. Dat is een, maar goed dat, het is misschien. Ik zie het vooral als een oproep om toch ook in het kader van de actualisatie Omgevingsvisie, dit gesprek te voeren. Dat even kijken. Dan kom ik op de volgende vraag. En dat gaat over de stiltegebieden ja. Daarvoor loopt echt een evaluatie dit jaar, die wordt dit jaar uitgevoerd. En daarna kan er ook een gerichte aanpak worden opgesteld om nu, vooruitlopend daarop, aanvullende maatregelen te nemen. Ja dat lijkt me echt een verkeerde volgorde. Evaluatie die is er natuurlijk juist om te zien, om te kijken van nou wat werkt, wat werkt niet, wat is doelbereik, waar lopen we tegenaan? En als wij extra maatregelen willen nemen, dan moeten we denk ik dat ook echt wel goed onderbouwd doen. Dus nou het is ook niet zo dat die evaluatie nog jaren op zich laat wachten. Die loopt dit jaar, dus nou dat is wel onze lijn om dat eerst te doen en daarna te kijken of wat extra's nodig is en wat dat kan zijn. Voor stiltegebieden.

De voorzitter: De heer Franken, GroenLinks.

Ronald Franken: Ja hoor ik daarin ook een toezegging dat het ook echt dit jaar weer op de agenda komt en de evaluatie in het gesprek hierover?

Huib van Essen: Voorzitter, dan kijk ik ook even naar achteren. Ik weet dat de evaluatie dit jaar komt, of het daarmee ook dit jaar op de agenda? Dat zou moeten lukken denk ik. Dat zal wel tegen het eind van het jaar zijn. Maar daar, laten we daarnaar streven. Ja. Dan kom ik bij de bronaanpak. Vragenstellers zeggen eigenlijk, zet daar nu op in. En daar, zet daarbij in ook op de relatie met verkeer, met verkeersmaatregelen, bijvoorbeeld lagere snelheid en dergelijke. Nou dat, een deel van bronaanpak zit er natuurlijk in. Stil asfalt is een bronmaatregel dus zit er nadrukkelijk in, maar als het gaat om bijvoorbeeld ook snelheden. Ja, dan is dat ook, dan dient dat meerdere doelen en daar heeft u natuurlijk ook eerder een classificatie van wegen voor afgesproken. Welke wegen naar 60 gaan en welke niet. Ja dus dat is ook gewoon het uitgangspunt waar we van uitgaan ook in dit plan. Het is niet zo dat we nu op basis hiervan de, die ja toch waarvan de inkt net droog is, die kaart met maximumsnelheden weer opnieuw tegen het licht gaan houden. Dus ja. Bronbeleid zit erin, maar wel binnen die randvoorwaarden. De cumulatie. Een aantal van u vraagt daar ook naar en daar kan ik twee dingen over zeggen. De eerste plaats gaat om de gevelmaatregelen. Dan wordt daar ook gekeken naar relatie met andere bronnen, dus dan wordt daar ook sprake, kijken of er sprake is van cumulatie. En ook hoe bijvoorbeeld stiller asfalt, geluidsbescherming. Ja ook daarin effectief kunnen zijn. Tegelijk is het wel altijd, is er altijd sprake van maatwerk. En het, dit gaat echt nogmaals over die provinciale wegen. We zijn tegelijkertijd, werd ook in de technische vragen beantwoording naar verwezen, loopt het programma Gezond en Veilig af. We zijn ook aan het kijken wat daar voor vervolg op zou kunnen komen. Dit onderwerp cumulatie is wellicht ook iets wat daar misschien nog nader in meegenomen zou kunnen worden. Dus nou, deels zit het hierin en voor deels kan het daarin terugkomen. En ik kan u sowieso ook wel toezeggen dat we ook in nou, misschien de teksten van het actieprogramma geluid. De definitieve versie. Dit thema iets nader, gewoon wat meer tekst aan wijden. Dat dat ook wel duidelijk terugkomt, op welke manier dit er wel en niet in zit.

De voorzitter: De heer Schaddelee.

Arne Schaddelee: Ja dank voorzitter, want dan wil ik deze toch wel gelijk even verzilveren als het kan, want inderdaad die cumulatie bij gevelmaatregelen die pakken we. Maar dan moet je dus al in de spotlight zijn gekomen voor gevelmaatregelen, dus daar moet je al een bepaalde ondergrens over zijn zodat je in aanmerking voor die gevelmaatregelen en op dat moment kijken we naar die cumulatie. Terwijl eigenlijk wil je natuurlijk dat er gekeken wordt naar cumulatie, op het moment dat je daar misschien net onder zit. Als het gaat over die provinciale wegen. Maar je kan natuurlijk wel degelijk dan wel heel veel geluidsoverlast hebben, doordat je ook nog een spoorlijn en ook nog een en een rijksweg aan de andere kant van je woning hebt liggen. Waardoor je voor die provinciale weg niet in beeld komt voor gevelmaatregelen. Maar alles bij elkaar opgeteld daar wel overheen gaat. En hoor, klopt het dat ik u hoor toezeggen dat u daar dus bij dat volgende actieplan iets mee gaat doen, dat u dat verwerkt?

De voorzitter: De heer Van Essen.

Huib van Essen: Voorzitter, wat ik wat ik heb gezegd is dat wij, als gevelmaatregelen aan de orde zijn, ook kijken van, nou is cumulatie iets waar dat aan, ook andere geluidsbronnen tegengaan daarvan, wat dat, waar het aan kan bijdragen? Ik heb toegezegd dat we in dit actieprogramma dat ook nader kunnen duiden. Dat is één. Twee, even kijken, wat ik gezegd heb is in het kader van dat programma Gezond en Veilig, ja dat we wat breder deze thematiek ook daar wat aandacht aan kunnen geven. Kijk, we moeten denk ik even oppassen dat als er een rijksweg naast ligt, dat wij de gevelmaatregelen als gevolg van het geluid van de rijksweg helemaal op onze provinciale begroting gaan. Dus dat, die kans zit er ook aan, dus en het is technisch echt heel ingewikkeld om altijd alle andere bronnen mee te nemen. Dus het is, ik wil ook wel enigszins de verwachtingen temperen en de mate waarin we dit kunnen doen. Ik hoor hem wel van verschillende kanten en het is daarom denk ik wel een thema waar we nou ja, iets mee kunnen. Maar wel binnen de context zoals ik het nu schets.

De voorzitter: De heer Peer, VVD. Ik zie u niet zo goed omdat u achter, ja dat. Goed zwaaien.

Edgar Peer: Ik doe hierbij interruptie bij de gedeputeerde, ook al omdat ik geen spreektijd meer heb, maar ik hoorde de gedeputeerde zeggen Gezond en Veilig. Het is heel lang geleden dat ik geneeskunde heb gestudeerd, maar ik weet

nog wel dat langdurige blootstelling boven de 60 dB pas een kans op schade veroorzaakt. Dus bent u het met de VVD eens dat een onderzoek om te kijken of de provinciale wegen de geluidsoverlast kunnen terugbrengen naar 50 decibel, overdreven is?

Huib van Essen: Voorzitter. Uiteindelijk zijn dat politieke keuzes van hoever je inwoners wil beschermen. En ik heb alleen aangegeven wat de consequenties zijn van aanscherping en aangegeven dat het een discussie is, niet in het uitvoeringsprogramma thuishoort, maar in de Omgevingsvisie. En ik denk dat we daarin verder moeten kijken of dat wenselijk is. En ik hoor eigenlijk binnen deze Staten beide kanten. Dat een aantal zeggen van nou, dat is wellicht te overwegen en anderen zeggen nou, dat is misschien niet nodig als ik hier zo goed parafraseer.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Schaddelee heeft nog een interruptie. ChristenUnie.

Arne Schaddelee: Ja, dank voorzitter. Ik wilde toch even doorgaan op wat daar net gezegd werd. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat wij als Provincie op ons nek gaan nemen geluidsoverlast die veroorzaakt wordt door het Rijk. Maar dat is natuurlijk wel weer heel erg bekeken vanuit een provinciale bril. En dan heb je nog het Rijk en dan heb je nog, terwijl de hele kern van de omgevingswet natuurlijk is dat we werken als één overheid en dat het voor een inwoner ook helemaal geen bibs uitmaakt waardoor die geluidsoverlast wordt, over wordt veroorzaakt. Hij woont in een woning waar die last heeft van geluidsoverlast en hij wil dat de overheid het oplost. Dus hoe kunnen we dan, misschien is het goed als u daar dan in dat actieprogramma Gezond en Veilig toch nog eens wat dieper op ingaat, ervoor zorgen dat we ook werkelijk in dit soort situaties als één overheid optreden? En dat probleem met elkaar ook in goede samenwerking, want dan moet inderdaad het Rijk ook op de rol willen komen of de gemeente. Maar dat je dat wel gezamenlijk aanpakt. Want volgens mij is het vanuit de bril van de, van een inwoner en vanuit de visie van de omgevingswet niet goed uit te leggen.

De voorzitter: Voordat ik daar heer Van Essen ga, ga ik daar heer Draisma, CDA. Die wil volgens mij ook wil reageren op de heer Schaddelee.

Arjen Draisma: Een toelichtende vraag aan de heer Schaddelee, maar volgens mij gaat de omgevingswet er juist vanuit dat er meerdere overheden zijn en dat primaat ligt bij de gemeentelijke overheid, als dat niet in het geding is en als er dan specifieke provinciale belangen zijn, dat dan de provincie aan de orde komt en dat je dan ook nog een rijksoverheid hebt die wetgeving kan maken. Is dat onderscheid ineens weg? Dat is dan mijn vraag aan de heer Schaddelee.

De voorzitter: En ik stel toch voor dat we eerst naar de heer Van Essen gaan, tenzij de heer Schaddelee in één woord kan antwoorden? De heer Van Essen. Gaat uw gang.

Huib van Essen: Kijk, het is natuurlijk een terecht punt, vanuit een inwoner zal het een, plat te zeggen, zorg zijn welke overheid daarvoor aan de lat staat. Maar je wil een gezonde leefomgeving dus dat is een terecht punt. Ik denk ik, we hebben ook gewoon niet goed in beeld op hoeveel delen van onze provinciale wegen dit speelt. Nogmaals, ik gaf ook aan, dit is best een complexe het is, het klinkt vanuit de inwoner is het denk ik een terechte opmerking, maar het is in de uitvoering wel heel complex. Dus daarom nogmaals, een deel van de maatregelen daar nemen we dat indirect bij mee. Dat zullen we in het actieplan zelf ook verwoorden hoe dat werkt. En daarnaast, in het programma Gezond en Veilig dan zullen we dit thema nader adresseren. En ook ja, wat we daar wel maar ook wat we daar niet in kunnen doen. Zonder daarin, dat is denk ik de andere kant, dat we een last op onze schouder nemen, die ook niet reëel is en niet te dragen en misschien ook deel bij collega's thuishoort. Maar dan kunnen we daar misschien nog steeds iets in betekenen, dus laten we het daarin oppakken en dat geldt eigenlijk ook wel voor het volgende onderwerp. Dat zijn die trillingen. Wat ook, dat ik denk, terecht dat ChristenUnie daar aandacht voor vraagt. Dat is inderdaad een onderwerp wat natuurlijk nou ja, je zou maar naast een dijk wonen waar iedere dag vrachtwagens langskomen en je huis staat iedere dag op de grondvesten te trillen. Dat heeft echt invloed op de leefomgeving van mensen. Daar gaat het actieplan geluid niet over. Dat is ook gewoon wat het is. Maar ook dat onderwerp kan ik u toezeggen, dat we in dat ook doorkijken richting het vervolg op het programma Gezond en Veilig. Dat we dat daarin, daarbij betrekken. Even kijken, dan kom ik op de vraag van de eerste indieners. Defensie gebeurt dat ook in de provincie Utrecht? Defensie geluidsgrenzen overtreden daar overvraagt u mij ook. Dit valt natuurlijk uiteraard buiten het actieplan. Dat gaat niet over provinciale wegen maar overtredingen van geluidsgrenzen, die zijn ons gewoon niet bekend, dus dat daar moet ik

het antwoord op schuldig blijven. Kom ik nog op de vraag van 50PLUS. 60 kilometerwegen ja, dat is een uitwerking van bestaand geluid. Ik zou u daar ook wel even, misschien vanmiddag nog, commissie met collega Van Schie. Het zit natuurlijk gewoon in de uitvoering van dat mobiliteitsprogramma. Dat geldt ook voor de 80 kilometer op de Zuilense Ring. Dus ja daar zou ik echt even naar verwijzen naar collega Van Schie. Wat daar, is de laatste stand van zaken daar is, die heb ik hier niet paraat. En ook windturbines, ook monotoon geluid. Ja dat is natuurlijk iets wat één onderwerp is, waar ook naar gekeken wordt. Ook landelijk wordt op moment naar de milieunormen voor windturbines gekeken waarbij trouwens het om veel lagere aantallen DB's gaat. Dat heeft iets van 47 DB, dus dat hoort daar thuis.

De voorzitter: Interruptie van mevrouw- Sorry, ik dacht dat je al aan het einde was. Mevrouw Batteau, PvdD met de interruptie.

Jesseka Batteau: Ja dank u wel. Nee, het gaat niet over windmolens. Was, dat komt nu een beetje als de mosterd na de maaltijd. Maar het gaat mij eigenlijk om die mobiliteitsprogramma, want wat we in het actieplan lezen is wel een analyse van wat er in de afgelopen tijd is gebeurd en dat het verlagen van snelheid of verlagen van verkeersdrukke bijgedragen heeft aan het verlagen van geluid, dus wat ik wat wij misten was een, in het actieplan zelf, is een verbinding daarmee. Dus wij moesten allemaal te rade gaan bij onze collega's, want bij mobiliteit dan is er eigenlijk een bronaanpak geluid binnen mobiliteit. En dat lijkt er niet te zijn. En dat ik een beetje hoor uit uw beantwoording is dat dat enigszins, dat lijkt een steen gebeiteld hè? We hebben nou eenmaal besloten, 60 daar, 80 daar en verder zit er geen. Hoe zeg je dat? Flexibiliteit of een verbinding met andere programma's. Maar als blijkt dat verlaging van snelheid wel degelijk mogelijk is en ook een oplossing kan zijn, anders dan schermen, gevel ook want wat, verlaging van snelheid kost misschien veel minder geld als we het dan toch over budget hebben. Dus ik was, wat ik mis is dus die verbinding naar dat programma en wellicht kan dat verder misschien toch wel wat explicieter gemaakt worden in het actieplan. En ook de vraag hoe rigide is dat programma? Dank u wel.

De voorzitter: De heer Van Essen.

Huib van Essen: Ik denk dat het inderdaad een goede suggestie is om de relatie met de mobiliteit maatregelen nog wat nader te beschrijven. Dus een goeie suggestie. Dat kunnen we meenemen. Om nou op basis van enkel geluid, die toch die vrij nauwgezet tot stand is gekomen na een hele grondige analyse, die kaart weer opnieuw helemaal tegen het licht houden. Ik denk dat dat te ver voert. Dus dat zijn we gewoon niet voornemens. Daar wil ik ook eerlijk over zijn. Voorzitter, ik geloof dat ik alle vragen beantwoord heb.

De voorzitter: Oké dank voor de beantwoording. Ik hoor nog volgens mij. Ja, de heer SP sorry, de heer Schipper van de SP.

Tim Schipper: Ja excuus, die was ik inderdaad nog vergeten. Dat ging eigenlijk over ja oké, dat zijn eigenlijk, dat gaat echt over geluidsoverlast binnen eigenlijk het stedelijke netwerk. Gewoon binnen de stad Utrecht in dit geval. Dat gaat ook, valt ook echt buiten de scope van provinciale wegen. Wij hebben op dit moment daar ook niet echt zelf een rol in als provincie. Ik kan me wel voorstellen dat in het kader van dat het programma Gezond en Veilig, ja ook eens kijken van, nou geluid anders dan bij provinciale wegen, is dat nu iets, hoe leeft dat en moeten wij of kunnen wij daar bijvoorbeeld iets in relatie tot onze omgeving leiden? We hebben natuurlijk een beleid waar we zeggen binnenstedelijk bouwen. Nou ook in de wetenschap dat dat soms natuurlijk wel gebieden zijn met hogere geluidsbelasting. Dat is een bewuste keuze. Maar dat ik kan me voorstellen dat in dat programma, dat dit een thema is wat daarin een plek in zou kunnen krijgen. Dus dank voor de suggestie en die nemen we daarbij mee.

De voorzitter: Dank u wel. Dan rond ik hierbij de eerste termijn af en dank heer Van Essen voor de beantwoording van de vragen. Dan komen wij de tweede termijn. We kunnen met elkaar nog in debat als we dat zouden willen. En ik peil bij u of daar behoefte aan is? Nee, niemand meer? Oké. Dan sluit ik dit agendapunt af en daarmee komen we ook aan het einde van deze commissievergadering. Die ik ook afsluit en ik dank u heel veel, heel erg voor uw bijdrage en tot de volgende keer.

14. SV Financiering opdracht actualisatie vijf Natura2000-beheerplannen

De voorzitter: En dan wil ik eigenlijk even een voorstel doen over agendapunt 14, het Statenvoorstel Financiering

opdracht actualisatie vijf Natura 2000-beheerplannen. Is daar inbreng op want, ja de heer Van Vuuren heeft inbreng. Ja dan redden we het niet in een half uur denk ik. Ja dan gaan we naar dit agendapunt. GS vraagt nu om, voor de realisatie van de wettelijke taak, om vijf Natura 2000-beheerplannen te actualiseren vóór begrotingsjaar 2025 725.000 euro beschikbaar te stellen en voor 2026 181.000. En deze middelen te onttrekken uit de bestemmingsreserve programma landelijk gebied. De opdracht hiervoor is gegund en daarom is dit voorstel aan het einde van de vergadering om, die zin klopt niet meer. Het statenvoorstel wil de financiën hiervoor verlaat formeel laten vastleggen. Ik ga dan beginnen meteen met de BBB.

Kees van Vuuren: Ja voorzitter en ik denk dat eigenlijk in uw inleiding al een deel van mijn vraag beantwoord wordt, want wat ik eigenlijk wilde benoemen, dat ik dit best wel een moeilijk dossier vind. Daar hebben we het al eens achter de schermen ook al over gehad. Want hij heeft een technische, ecologische, juridische en daarmee is ook een economische kant. En ik ben heel hard bezig om mij daar, om dat goed te doorgronden en het mij eigen te maken. Maar dat kost wel wat tijd. In afgelopen Statenvergadering hebben we hier ook aandacht aan besteed en toen hebben we gezegd van, we vinden het belangrijk om in de beheerplannen een goed overzicht te krijgen van wat er de afgelopen jaren allemaal is gebeurd op het vlak van beheer. En wat de resultaten daarvan zijn geweest. En wat dan nog nu de restant opgave is die nog over is. En toen heeft de gedeputeerde toegezegd om met de provincie Gelderland af te stemmen, om te kijken op welke wijze ze dat daar vormgeven. En ik wilde eigenlijk vragen of we die beantwoording konden afwachten, voordat we dit voorstel zouden vaststellen? Maar ik begrijp nu dat dit vooral een technische vaststelling is, dus ik heb geen idee. Maar misschien kan de gedeputeerde daar even op reageren, want ik vind het wel fijn dat we daar op een later moment over kunnen doorpraten in de Staten en ik zoek ook even naar een moment daarvoor. Maar ja, wellicht dat dat wel een keer komt hoor.

De voorzitter: Ik ga eerst de andere fracties even langs. GroenLinks heeft u vragen hierover?

Marjolein van Elteren: Heel kort even, met de disclaimer dat die misschien een technisch gehalte heeft en dan zou die schriftelijk afgedaan kunnen worden. Want ik was namelijk wel geraakt door de vraag die BBB stelde, een technische vraag was dat. Wat heeft dit nou voor gevolgen voor andere projecten en daar wordt eigenlijk kort over gezegd dat er dan minder maatregelen zijn om, of minder geld is voor, om maatregelen in natuurgebieden uit te voeren. Dat is vrij algemeen en mijn vraag is eigenlijk, kan dat wat meer ingekleurd worden al dan niet schriftelijk? Want ik zou dan toch willen weten wat voor gevolgen dit nou precies heeft voor de dingen die we willen doen in 2025 en 26?

De voorzitter: Dank je wel. Mevrouw van Gilse.

Juliëtte van Gilse: Dank voor het woord voorzitter. Voor mij ook kort. In principe moet deze actualisatie voor zover ik heb begrepen, gewoon plaatsvinden. Alleen in het voorstel is ook te lezen dat het eigenlijk in het PEC-cyclus had moeten worden verwerkt en ik vraag mij nog steeds af hoe dat heeft kunnen gebeuren. Dat niemand daar scherp op is geweest en dat dat niet is gebeurd, dat we het nu alsnog apart moeten vaststellen? Hoe heeft dat kunnen gebeuren en hoe gaan we dat in het vervolg voorkomen? Dank u wel.

De voorzitter: D66 heeft u nog een vraag. Niet? CDA. Ook niet. PvdA, mevrouw de Boer.

Wilma de Boer-Leijnsma: Dank u wel voorzitter. Ja, dit sluit eigenlijk aan bij dat wat mevrouw van Gilse net heeft ingebracht. Onze technische vraag was, waarom deze structurele kosten niet op de reguliere begroting staan? Maar het antwoord daarop vond ik niet zo duidelijk. Dus ik stel deze vraag hier opnieuw. Kan GS dit uitleggen? Wij maken ons zorgen dat er straks niet voldoende budget zal zijn, omdat in de beantwoording ook wordt aangegeven dat het meer is geworden dan was verwacht. We kunnen ons geen enkel risico permitteren met natuurherstel in onze provincie dus hopelijk kunnen mijn zorgen worden weggenomen.

De voorzitter: Dank u wel. PvdD, mevrouw Batteau. Geen inbreng? Dan ga ik naar de ChristenUnie. Mijnheer Schaddelee? Ook niet. Utrecht Nu is er nog steeds niet. Volt, mijnheer De Jong.

Amos de Jong: Ja voorzitter, heel kort. Ons punt is goed verwoord door onder andere hier de VVD. Inderdaad, hoe kunnen we in de toekomst, met name dan in de toekomst voorkomen dat dit nog gebeurt?

De voorzitter: Ja, dank u wel. SGP, mijnheer Van den Dikkenberg ga uw gang.

Bertrick van den Dikkenberg: Ja voorzitter, twee dingen. Het eerste gaat over de inhoud van de opdracht die verstrekt is, of dat daar ook de toezegging gedaan kan, in verwerkt kan worden dat, die gedaan is bij de gesprekken rondom de NDA's? Dat we inzicht krijgen, inderdaad in doel bereikende maatregelen, et cetera. Dus eigenlijk een onderstreping van wat de BBB aangaf. Het tweede gaat over het proces en dat is het. Dat gaat erover dat we geïnformeerd worden zoals gebruikelijk eigenlijk via een Statenbrief over de ontwerpplannen, maar kan daar eventueel een informatiesessie aan gekoppeld worden, gezien het grote belang van de beheerplannen? Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar de PVV, mijnheer Daniëls. Niet? Dan naar de SP met mijnheer Schipper. U bent online nog?

Tim Schipper: Ja hoor ik ben er nog. Ja, aanleiding tot deze actualisatie is ons helder. Er is een, gewoon een verslechtering gaande en daar dat is Provincie gewoon bevoegd gezag om daar actualisaties op uit te voeren. Wat mij enigszins verwonderde, maar dat is ook meer een technische vraag, is dat dit dan weer via aanbesteding moest gaan? Maar dat was ook mijn enige vraagteken wij gaan gewoon akkoord met dit Statenvoorstel.

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan ga ik naar FvD. Mijnheer Van Breukelen. Ook niet. Dan ga ik meteen door naar mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Ja. Voorzitter. Ik wil mij in de beantwoording even beperken tot wat hier nu voorligt, want de discussie over de beheerplannen krijgen we denk ik op een ander moment en uw informatievraag is bekend. Daar zijn we ook mee aan de slag. Dat geldt ook voor de vragen die u daarover stelde. Waar het hier over gaat is een wettelijke taak die we gewoon hebben. Dus dat moeten we gewoon doen. En wat er eigenlijk is gebeurd dat één keer in de zes jaar, moeten die plannen opnieuw worden gezien. En men is gewoon vergeten om daar een reservering voor op te nemen. Heel vervelend, maar dat is gewoon wat er is gebeurd en we hebben een reserve voor dit soort zaken om dan vandaaruit geld te halen, om dat dan hiermee te financieren en die reserves zijn bedoeld voor niet jaarlijkse projecten. Nou dat is dit dus. En eigenlijk had eerder natuurlijk dat geld uit die reserve gehaald moeten worden, om dat hiermee te kunnen financieren. Dat is niet gebeurd, maar uit die NDA's is natuurlijk gebleken, dat die nieuwe beheerplannen of tenminste de resultaten van de NDA's waren natuurlijk zo zorgwekkend, dat die nieuwe beheerplannen gewoon veel vragen en dat moet via een Europese aanbesteding. Dus dat zijn EU-regels waar we ons gewoon aan moeten houden. En daaruit bleek dus dat er meer budget nodig was dan wij überhaupt hadden ingeschat dat er nodig zou zijn, dus het werd twee keer zoveel in plaats van bedrag van wat we dachten dat het zou zijn. Ja dat is allemaal heel vervelend. Maar heeft voor een deel denk ik ook te maken inhoudelijk, met de situatie waar we gewoon in zitten. Dat we gewoon weer, dat die natuurgebieden gewoon niet op orde zijn en daar gewoon weer nieuwe beheerplannen voor nodig zijn. Nou terecht stelt u natuurlijk de vraag, die heb ik natuurlijk ook gesteld, van ja hoe gaan we dit nou voorkomen? Want het is natuurlijk heel vervelend dat je achteraf dit moet repareren. Dat doe je liever niet. En daarvoor is nu een werkgroep ingesteld die met elkaar dit ook gaat bekijken, hoe we gaan zorgen dat dit soort zaken gewoon goed in beeld zijn en ook tijdig gewoon worden meegenomen in het plaatje van de begroting. Dus ja daar wou ik het bij laten en wat en die info sessie rondom de beheerplannen, dat ontwerp beheerplannen, dat kan ik gewoon wat mij betreft toezeggen. Als de Staten daar in ieder geval behoefte aan heeft.

De voorzitter: Ja, dank u wel. Tweede termijn. Is er behoefte aan? Wil nog? Mijnheer Van Vuuren.

Kees van Vuuren: Ja voorzitter, wat ik net in de eerste termijn ben vergeten te zeggen. We hebben natuurlijk in onze technische vragen ook even gevraagd van ja, waarom wordt het nou uit de bestemmingsreserve landelijk gebied gehaald en niet uit de bestemmingsreserve voor natuurrealisatie, natuurvisie? Ik begrijp dat dat daar gewoon een keuze is, begrijp ik uit beantwoording. Maar ja, zelf zou ik voor iets, zou ik hem anders kiezen. Dus als u uw vraag is van moet daar een amendement of motie voor komen dan is dat misschien wel het geval, als we het uit een ander potje moeten dekken. Dus dat wou ik even in tweede termijn wel genoemd hebben.

De voorzitter: Nog iemand wat voor de tweede termijn? Niemand?

Mirjam Sterk: Verhelderende opmerking, want dan kunnen we misschien het amendement mee voorkomen. Dat de reserve natuur is onderdeel van de reserve landelijk gebied dus in die zin is het niet zo dat dat is, dat is gewoon iets wat erin zit, zal ik maar zeggen. Dus het is één grote pot waar het nu eigen uitgaat.

De voorzitter: Dan heb ik, ja u kondigt een amendement aan?

Kees van Vuuren: Ja voorzitter. Ik stel voor dat ik even met ambtelijk, even afstem wat er nodig is en misschien dus voor nu wat mij betreft dan hamerstuk. Maar als ik tot andere conclusies kom dan kunnen we denk ik alsnog wel regelen voor de Statenvergadering. Toch?

De voorzitter: Ja prima. Normaal zou ik het andersom doen maar goed. De griffie zegt dat het goed is.

Kees van Vuuren: Voor mij ook maar-

De voorzitter: Ja dank u wel. Dan hebben we dit agendapunt ook afgehandeld. Dan is mevrouw Sterk klaar. Dank u wel voor alles en wie heb ik hier? Je staat steeds aan mijn telefoon. Mijnheer Schipper.

Tim Schipper: Net werd gesuggereerd door de gedeputeerde dat er een SPS-sessie zou kunnen komen over de beheerplannen. Ja. Ik heb daar wel behoefte aan. Ik weet, ik denk dat het goed is om even te inventariseren of daar breed behoefte aan is.

De voorzitter: Maar dat was een dat is een infosessie denk ik toch wat u bedoelt of niet?

Tim Schipper: Volgens mij gebruikte gedeputeerde de term SPS-sessie. Maar goed, het is vooral voor mij is dat hetzelfde laken een pak hoor.

De voorzitter: Nee, volgens mij is het een infosessie. Ik kijk even naar mevrouw sterk. Ja toch? Precies ja. Een infosessie, ja?

Tim Schipper: Nou, gaan we dat doen, hoe die ook heet.

De voorzitter: Komt allemaal weer goed. We gaan verder met de agenda, is er belangstelling voor de info sessie? Neem toch aan van wel? Ik ging er al helemaal vanuit. Dan komt er een infosessie. Ja dank u wel.

15. SB Voortgangsrapportage vergunningverlening stikstof

Ingetrokken.

16. Sluiting

De voorzitter: Oké. Dan sluit ik dit agendapunt af en daarmee komen we ook aan het einde van deze commissievergadering. Die ik ook afsluit en ik dank u heel veel, heel erg voor uw bijdrage en tot de volgende keer.